

30—31 maj

Debatter m. m.

Onsdagen den 30 maj

	Sid.
Riksbankens sedelutgivning m. m.	3
Uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.	72
Avsättningar till budgetutjämningsfonden	79
Sammanjämningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen	81

Torsdagen den 31 maj

Anförande av talmannen i anledning av vårsessionens avslutning ..	87
---	----

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 30 maj

Bankoutskottets utlåtande nr 30, ang. riksbankens sedelutgivning m. m.	3
Bevillningsutskottets betänkande nr 50, ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1956/57 m. m.	72
Statsutskottets utlåtande nr 156, ang. vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden	79
— memorial nr 160, ang. gemensam votering i fråga om grunder för byggnadsbidrag till realskolor	81
Andra lagutskottets memorial nr 40, med sammanjämningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen	81

Torsdagen den 31 maj

Gemensam omröstning i fråga om grunder för byggnadsbidrag till realskolor	85
Tredje lagutskottets memorial nr 25, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner ang. reformering av skogslagstiftningen	86
Statsutskottets memorial nr 159, ang. statsregleringen för budgetåret 1956/57	87

Onsdagen den 30 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 30, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner angående åtgärder för en skyndsam räntesänkning.

I en den 9 mars 1956 dagtecknad proposition, nr 117, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning,

dels ock medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 juli 1956 till och med den 30 juni 1957 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget voro 1 och 2 §§ så lydande:

1 §.

Riksbanken må utgiva sedlar till ett belopp av högst sextusen miljoner kronor.

2 §.

Därest så med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt må

Konungen, under tid då riksdagen ej håller session, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor. Dyligt av Konungen lämnat medgivande skall, därest det samma icke godkännes av riksdagen inom tjugu dagar från början av nästföljande session, efter utgången av nämnda tid upphöra att gälla.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft dels två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 538 av herr *Birke* m. fl. och motionen i andra kammaren nr 708 av herr *Hjalmarson* m. fl., dels ock två likalydande motioner angående åtgärder för en skyndsam räntesänkning, väckta inom första kammaren under nr 3 av herr *Persson, Helmer*, och inom andra kammaren under nr 3 av herr *Hagberg* m. fl.

I motionerna I: 538 och II: 708 hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 117, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning rörande riksbankens ställning och organisation, bankofullmäktiges sammansättning och eventuellt inrättande av ett bankråd ävensom utredning och förslag till ändrad lydelse av myntlagen, samt att riksdagen måtte uttala, att sedelomloppet icke till mer än högst två tredjedelar av maximibeloppet för sedelutgivningen borde vara täckt av skattkammarväxlar och obligationer.

I motionerna I: 3 och II: 3 hade hemställts, att riksdagen måtte förklara, att en skyndsam räntesänkning, i första hand till nivån före april 1955, skulle genomföras samt i skrivelse till rege-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

ringen och riksbanksledningen begära skyndsamma åtgärder i denna riktning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 117;

2) att motionerna I: 3 och II: 3 samt I: 538 och II: 708 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf, De Geer, Svärd, Schmidt, Nordqvist* i Karlskoga och *Gustafson* i Göteborg, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan,

1) att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 117;

2) att riksdagen i anledning av motionerna I: 538 och II: 708 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förutsättningslös utredning rörande dels riksbankens ställning och organisation, dels revision av myntlagen och dels täckningsbestämmelserna för sedelutgivningen;

3) att motionerna I: 3 och II: 3 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr TALMANNEN yttrade:

Vid överläggningen om detta utlåtande må överläggning jämväl äga rum om bevillningsutskottets betänkande nr 50 samt statsutskottets utlåtande nr 156. Det förutsättes dock att de särskilda yrkanden, som rör bevillningsutskottets betänkande nr 50 och statsutskottets utlåtande nr 156, ställes sedan dessa utlåtanden i vederbörlig ordning föredragits.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! I dag för tre veckor sedan diskuterade vi här i kammaren i anslutning till bevillningsutskottets betänkande nr 40 av regeringen i särskild proposition föreslagna nya skalor för den statliga inkomstskatten samt högerns i partimotioner framlagda förslag till sådana skalor. Av särskilt intresse även i nu förevarande sammanhang är finans-

ministrernas då hävdade mening, att »det av regeringen presenterade förslaget faktiskt är ett förslag i överkant» samt att högerns förslag måste betraktas »såsom ansvarslost lättsinne».

Här skall inte bestridas, att det föreligger en väsentlig skillnad mellan den av Kungl. Maj:t föreslagna skattesänkningen och den, som högern med sina skatteskalor åsyftat. I förra fallet rör det sig om cirka 375 miljoner kronor, i senare fallet var det fråga om cirka 825 miljoner kronor, i båda fallen för helt budgetår räknat.

En väsentlig skillnad, en skillnad av grundläggande natur föreligger emellertid även i ett annat hänseende. Regeringen har med sina förslag till skattesänkning stannat för det lägsta belopp, som den på grund av utvecklingen, på grund av gjorda utfästelser och på grund av det faktiska läget sett sig tvingad att framlägga. Att det skett ytterst motvilligt, behöver ingen vara i tvivel om. Högerns förslag om skattesänkning däremot är uttryck för dess allmänna inställning och ledande tanke, att en ordentlig eller rejäl skattesänkning är ofrånkomlig med hänsyn till de enskilda människorna, deras handlingsfrihet och vilja till självhävdelse, med hänsyn till företagsamheten i dess skiftande former samt med hänsyn till utvecklingen i stort, samhällsekonomiskt och i andra hänseenden.

Med denna inställning är det självfallet, att högern måste finna, att skattebetalarna, oavsett det inkomstskikt, vartill de är att hänföra, blivit på grund av 1947 års s. k. reform av den direkta statliga beskattningen och vad som följt i dess spår skattemässigt i hög grad misshandlade. Insikten därom har blivit alltmer framträdande. Redan 1949 års skatteutredning med dess socialdemokratiska majoritet var också enhällig i den meningen, att skattetrycket, sådant det framgick ur 1947 års beslut, borde mildras. Vilket resultat har emellertid denna inställning lett till? Jo, till följd av den fortgående penningvärdeförsämringen och den på grund därav inträdda automatiska inkomststegringen

kommer, med den av regeringen föreslagna skattesänkningen, alla skattskyldiga med visst undantag, såväl gifta som ogifta, att allttjämt få betala en direkt statlig skatt icke oväsentligt högre än vad som avsågs med 1947 års beslut.

Regeringens förslag kan därför närmast betraktas, låt mig säga, såsom en gest mot de många skattebetalarna. Det utgör ingenting annat än en viss mindre begränsning av den fortgående skatteskärpningen, en justering av skattesatserna en aning nedåt; och konsekvensen blir, att skatterna nästa år tar i anspråk en större andel av inkomsterna än som skedde exempelvis år 1954, då man på regeringshåll väl började räkna med att det inte skulle gå att komma ifrån en skattesänkning. Ett återförande av skattetrycket till 1954 års nivå, ett återställande med andra ord av den relation mellan skatt och inkomst, som då rådde, skulle ha krävt en skattesänkning mer än dubbelt så stor som den nu avsedda. Staten hade alltså för sådant fall bort avstå från ytterligare bortåt 400 miljoner kronor av skattbetalarnas inkomster. Men om man nu på högerhåll ifrågasätter någonting sådant, blir det med finansministerns terminologi »ansvarslöst lättsinne», vilket väl, milt uttolkat, närmast har till syfte att med starka ord söka avleda uppmärksamheten från vad högerens krav i fråga om skattesänkning realiter innebär. Till ytterligare belysning därav skall jag dock tillåta mig antyda ännu en utgångspunkt av intresse vid bedömandet av vad som bort vara försvarligt och möjligt, när det gäller avvägningen av en rimlig och skälig beskattning.

Efter krigets slut, från år 1945 till år 1955, har den beskattningsbara inkomsten tredubblats. Den har för samtliga skattskyldiga ökats från i avrundade tal 6,7 miljarder till 19,3 miljarder och enbart för fysiska personer och därmed jämförda från 5,6 miljarder till 16,4 miljarder. Vi har alltså haft och har att falla tillbaka på ett underlag för den statliga inkomstskatten av utomordentlig styrka, och gäller detta, även om man, såsom sig bör, beaktar försämringen av

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

penningvärdet. En stilla undran må därför tillåtas: socialdemokratien har suttit vid makten under de tio å elva år, varunder den antydda utvecklingen av skatteunderlaget ägt rum. Skulle det inte ha varit möjligt att genom en anpassning undan för undan till denna utveckling ha nått därhän, att den skattelättnad, som vi på högerhåll eftersträvar, redan i dag förelegat? Det synes mig, som om den frågan måste besvaras jakande. Det hade säkerligen varit möjligt. Ett annat svar vore något av den obofärdiges förhinder, ett uttryck för en inställning och en vilja att så långt möjligt sabotera varje krav på verkliga skattelättnader.

Den antydda utvecklingen av skatteunderlaget borde dock föranleda till något större frimodighet i fråga om möjligheterna till skattelättnader. Denna utveckling har dock pågått i varje fall sedan seklets början, då det gällde täckning av utgifterna i en riksstat, balanserande på ett belopp av omkring 120 miljoner kronor. Denna utveckling skall väl också tillåtas fortsätta, och man behöver väl inte förutsätta att den skall styrpas! Sedan skall man aldrig bortse från, att höga skatter regelmässigt betyder minskat sparande, uppbromsad företagsamhet och långsamt stigande levnadsstandard — låga skatter däremot ökat sparande, stegrad företagsamhet och höjning av levnadsstandarden i allt snabbare takt. Det är sålunda ytterst fråga om ett val mellan ökad samhällelig och ökad enskild förfoganderätt över avkastningen av arbetsinsatserna i samhället.

Man vill emellertid på regeringshåll icke gärna delta i någon diskussion från dessa utgångspunkter. Man biter sig fast i de egna meningarna utan att lyssna till erinringar eller förutsättningslöst pröva förslag, som riktas mot dem. Ett exempel härpå utgör riksdagsmajoritetens avvisande hållning till de av höger föreslagna skatteskalorna. Man nödgas om än motvilligt erkänna, att dessa ur tekniska och andra utgångspunkter hade bestämda företräden framför de av regeringen föreslagna, som nu på grund av riksdagens beslut skall tillämpas från och med ingången av år

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

1957. Man anför dock vissa reservationer, ehuru utan närmare konkretisering. Eftersom högern, heter det exempelvis, ansett sig kunna acceptera ett så stort årligt skattebortfall som 825 miljoner kronor, har de av högern föreslagna skalorna kunnat uppbyggas så, att de ger en jämnare stegring av skattesatserna vid stigande inkomst, underlättar en framtida breddning av de enhetliga skikten och medför en förskjutning uppåt i inkomstlägena av övre gränsen för sambeskattnings enligt tudelningsprincipen.

Att märka är emellertid, att dessa företräden hos högers skalor icke är avhängiga av skattebortfallets storlek. De sammanhänger med skalornas konstruktion som sådan. Riksdagsmajoriteten hade sålunda kunnat acceptera skatteskalorna samt taga ställning till skattesänkningens storlek genom ett fastställande av uttagningsprocenten till, låt mig säga, 110. Men det passade inte regeringspartierna att acceptera ett förslag från oppositionspartiet högern. Man föredrog försämrade skatteskalor med skärpt progression och hårdare marginalbeskattnings. Hänsynen till de stora medelklassgrupperna i samhället ställdes i bakgrunden. Motverkandet av högers strävan till en rättvis behandling av dessa betraktades närmast såsom en förtjänst. Man betraktade såsom oriktigt, att »de största relativa lättnaderna skulle komma gifta skattskyldiga i mellanlägena till godo». Och därtill fogades, efter allt att döma, det ur regeringspartiernas synpunkt tyngst vägande skälet för en negativ inställning, så utformat: »Skillnaden i kronor räknat mellan den skattelättnad, som de minsta inkomsttagarna skulle få, och den, som skulle tillkomma de största inkomsttagarna, är vidare avsevärt större i motionärernas förslag än i det som förordas av departementschefen.»

Det är överraskande, och det är i högsta grad anmärkningsvärt, att man sedan något år tillbaka från regeringspartiernas sida börjat föra ett dylikt resonemang. Det är att ställa de grundläggande principerna för en progressiv inkomstbeskattnings på huvudet. Det är

detsamma som att hävda, att, därest man har en skatteskala, uppbyggd på progressiv grund och avsedd för att genom reglering av uttagningsprocenten uppåt eller nedåt, alltefter de växlande behoven, tillföra statsverket det belopp, som erfordras för vinnande av balans mellan riksstatens utgifts- och inkomstsida, då skall skattebeloppet vid höjning av uttagningsprocenten stiga progressivt men vid sänkning av uttagningsprocenten falla med samma antal kronor för alla skattebetalare. Om sålunda vid en sänkning av uttagningsprocenten fyrtusen kronorsmannen får en skattelättnad på, låt mig säga, 10 kronor, har fyrtiotusen kronorsmannen också att nöja sig med detta belopp. Jag skall inte här närmare karakterisera en argumentation till förmån för en sådan ordning. Jag måste dock bekänna att jag för min del har mycket svårt att i sammanhanget komma förbi begreppet demagogi.

Jag skall härtill endast foga, att såväl 1949 års skatteutredning som den proposition, grundad på denna skatteutrednings förslag, som förelades 1952 års riksdag, var helt främmande för sådana tankegångar som jag här antytt.

En deklaration beträffande en annan fråga torde i sammanhanget kunna vara på sin plats. I diskussionen talar man nu allt oftare om barnbidrag, barnavdrag, angelägenheten av en höjning av barnbidragen samt högers förment ljumma inställning till spörsmålet därom. Att denna diskussion icke syftar till ett klarläggande av högers verkliga uppfattning, ligger i sakens natur. Klart är emellertid, att det är en falsk attityd, som axlas, om andra partier söker inbilla människorna, att det egna intresset, de egna uppslagen sträcker sig längre än högers. Detta framgår därunder:

att högern 1947 bestämt motsatte sig avskaffandet av barnavdragen såsom varande en i princip riktig metod att via beskattningen lätta barnfamiljernas försörjningsbördan genom att från beskattning undantaga en skälig andel av inkomsten, som på grund av denna försörjningsbördan icke representerade någon som helst skattekraft;

att högern städe vidhållit riktigheten av denna uppfattning;

att högern emellertid, och detta främst ur sociala synpunkter, accepterat även barnbidragen;

att högern icke heller frånträtt denna sin inställning;

att högern med sina skatteskalor avsett att tillföra barnfamiljerna en omedelbar skattelättnad, beräknad till 325 miljoner kronor eller sålunda ett belopp väsentligt större än vad regeringspartierna hitintills vågat ställa i utsikt vid en höjning kanske nästa år av barnbidragen; samt

att högern uttryckligen givit till känna, att den, efter genomförandet av den avsedda skattesänkningen för alla, är beredd att, så snart budgetläget det medger, genom höjning av barnbidragen eller införande av barnavdrag eller på båda dessa vägar söka ytterligare tillgodose barnfamiljernas berättigade intressen. Ett fortsatt misstänkliggörande av högerns ståndpunkt och målsättningar i antydda hänseenden borde verkligen icke vara att räkna med!

Det är klart, att högern allvarligt beklagar, att regeringspartierna avvisat ett synnerligen tillfredsställande och bärande alternativ till regeringens förslag till skatteskalor och därmed till sänkning av den direkta statliga beskattningen. I det härigenom uppkomna läget har emellertid högern på grund av den trängande angelägenheten att söka åvåga bringa en effektiv skattesänkning sett sig nödsakad att, med begagnande av regeringens egen metod — låt vara att de däri ingående skatteskalorna är behäftade med allvarliga brister — fullfölja kravet på en sådan sänkning, så långt detta nu är möjligt. Högerreservanterna föreslår sålunda en uttagningsprocent för senare hälften av budgetåret 1956/57 av 90, vilket betyder en skattesänkning av cirka 725 miljoner kronor för helt budgetår räknat. Motsvarande belopp blir såsom känt för regeringspartiernas vidkommande 375 miljoner kronor och för folkpartiets del, med en uttagningsprocent av 95, 545 miljoner kronor.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Jag skall så övergå till att något syssla med övriga punkter i högerreservationen.

Förslaget om ränta på överskjutande skatt innebär, att skattskyldig, som låter den överskjutande skatten inestå till den 15 juni året efter det debitering av slutlig skatt ägt rum, erhåller ränta med 3,5 procent å det inestående beloppet. Denna ränteersättning motsvarar sålunda i det närmaste 7 procent för år räknat.

Syftet med den föreslagna anordningen är att minska statens säsongmässigt starkt stegrade lånebehov under den sista månaden under kalenderåret, vilket delvis sammanhänger med de avsevärda utbetalningar av överskjutande skatt, som måste ske i december varje år och som varierat mellan 500 och 670 miljoner kronor.

Utskottet understryker angelägenheten av att man tillvaratar befintliga möjligheter att minska statens antydda, säsongmässigt återkommande lånebehov samt anser, att den föreslagna åtgärden i och för sig torde vara ägnad att leda till en viss sådan minskning. Men utskottet stannar som vanligt vid att förut-sätta att Kungl. Maj:t skall ägna frågan uppmärksamhet vid strävandena att jämnare fördela statens lånebehov.

Reservanterna kan inte finna annat än att såväl motionärerna som utskottet självt anfört sådana skäl till förmån för den ifrågasatta anordningen, att denna bör prövas redan under det stundande budgetåret. Reservanterna är så mycket mera angelägna därom som anordningen i fråga måste vara ägnad att stimulera till sparande och att vänja människorna vid att i den mån det är dem möjligt bidra till ett allt större personligt sparande.

I partimotioner från folkpartiet och högern föreslås sänkning av statsskatten för aktiebolag och ekonomiska föreningar till den nivå, som gällde före riksdagsbeslutet den 26 maj 1955 om höjning av denna skatt. Regeringspartiernas genomdrivande av denna höjning medförde en skärpning av skattesatsen för de juridiska personerna med 25 procent och därmed en inkomstskatt på företagens

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

vinster av upp emot 60 procent, vartill kommer skatten för delägarna i företagen, i den mån utdelning sker, på 40, 50, 60 procent eller mera. Propositionens framläggande var en överraskning, liksom ock den bristande konsekvensen i de överväganden eller brist på överväganden, som ledde därtill. Framläggandet skedde utan någon föregående utredning, utan belysning av annan sakkunskap än regeringens egen och utan varje som helst beaktande av sambandet mellan företagsbeskattningens höjd och grunderna för de ditintills gällande avskrivningsreglerna. Man går inte för långt, om man säger, att haveriet för tanken eller planen på införande av ett i statlig regi organiserat tvångssparande i stor stil utlöste ett starkt begär, en obetvingslig lust att i en hastig vändning i annan ordning tillfredsställa ett föga måttfullt fiskaliskt intresse — och så kom propositionen på riksdagens bord!

Denna höjning av företagsbeskattningen sades vara avsedd som ett led i den anhopning av restriktiva åtgärder, som riktade sig mot investeringsverksamheten inom näringslivet. Att vissa inflationssymtom ligger på lur över oss skall icke ifrågasättas. Angelägenheten av att motverka dessa symtom står väl också klar för oss alla. Detta bör emellertid icke, såsom ofta betonats särskilt från högerhåll, ske genom åtgärder, som i alldeles övervägande grad riktar sig mot näringslivets investeringsmöjligheter. En sådan politik minskar icke spänningen mellan tillgång och efterfrågan. Den motverkar i stället en sådan höjning av produktiviteten i samhällsekonomin, att tillgången på varor och tjänster kan ökas. Därigenom försvåras också stabiliseringen av det ekonomiska läget.

Jag skall emellertid icke fördjupa mig i dessa spörsmål. De kommer väl att belysas mer ingående och sakkunnigt från annat håll. Att jag för min del funnit den ifrågavarande skattes kärpningen synnerligen löst grundad och därför anser, att den bör snarast möjligt elimineras, framgår såväl av det sagda som av den av mig och herr Nilsson i Svalöv

till utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Anledning till någon mera ingående diskussion angående kvarlåtenskapsskatten föreligger icke för mitt vidkommande i dagens läge. Högern har emellertid städse ställt sig oförstående till denna skatteform. Det har skett på grund av dess konstruktion, på grund av dess inkonsekventa och irrationella ställning i skattesystemet samt på grund av dess påtagligt destruktiva verkningar på viljan till sparande, till risktagande och till produktiva insatser över huvud taget.

Från sålunda antydda utgångspunkter är det nu reservanternas förhoppning, att den igångsatta utredningen skall fullföljas i snabbast möjliga takt och att enighet om kvarlåtenskapsskattens avskaffande skall vinnas i anslutning därtill. På högerhåll är vi emellertid alljämt ganska oförstående inför vad som egentligen skall utredas. Vi menar också, att det inte kan vara påkallat att vid ett eventuellt avskaffande av kvarlåtenskapsskatten söka kompensering för det skattebortfall, som därigenom uppstår. Kvarlåtenskapsskatten är nu enligt vårt sätt att se ingenting annat än en ren konfiskation. Detta framgår redan av dess ojämna och godtyckliga verkningar. Endast ett exempel därpå! För den, som haft sin förmögenhet under exempelvis fem à sex år före dödsfallet, kan kvarlåtenskapsskatten, alltså den avlidnes skatteskuld till det allmänna, komma att motsvara upp till 10 à 11 procent av förmögenheten för varje år som förmögenhetsinnehavet varat, medan samma skatt för den, som haft sin förmögenhet i kanske sextio år eller mer, endast motsvarar en årlig förmögenhetsskatt på någon procent eller mindre. Kvarlåtenskapsskatten kan sålunda i vissa fall nå upp till fem eller sex gånger den engångsbeskattning av förmögenhet, vars införande så livligt diskuterades i början av 1940-talet och som då betraktades närmast såsom något i beskattningsväg ganska orimligt.

Kvarlåtenskapsskattens slopande in-

nefattar också en konsekvent linje i strävandena att minska konsumtionen och öka sparandet. Dess eliminerande kommer därför att befördra företagsmheten i detta land och därmed en ökning av skatteunderlaget. Någon kompensation för dess bortfallande kan sålunda inte vara påkallad.

I olika sammanhang har framhållits, att en viss sänkning av den allmänna statliga förmögenhetsskatten borde komma till stånd. 1949 års skatteutredning var av den meningen. De tyngst vägan- de reservationerna inom utredningen avsåg också förmögenhetsbeskattningen. Högern har jämväl anslutit sig till denna uppfattning och från sådan utgångs- punkt hävdat, att förmögenhetsskatten skall vara avdragsgill vid inkomsttaxe- ringen. Högern utgår därvid ifrån att de sammanlagda direkta skatterna för med- borgaren regelmässigt skall täckas av dennes inkomst. Det måste därför fram- stå såsom föga rimligt, att den andel av inkomsten, som konsumeras i och för erläggande av förmögenhetsskatten, skall bilda underlag för inkomstskatten och föranleda ett ytterligare skatteuttag därå med kanske 50 å 60 procent eller mer.

I den till utskottsbetänkandet fogade högerreservationen fullföljes tanken på en avdragsrätt av här angiven innebörd. För att skattebortfallet i förhållande till vad som nu gäller icke skall framstå såsom alltför stort, kombineras förslaget med en höjning av skattesatserna i förmögenhetsskatteskalorna. Ett fullföl- jande av reservanternas förslag borde därför kunna godtagas även av företrä- dare för mycket avancerade fiskaliska intressen.

Reservationen upptar slutligen förslag om en höjning av skattepliktsgränsen för äkta makar vid förmögenhetsbeskatt- ningen. Det förefaller också, som om det knappast kan vara praktisk politik att i längden rida spärr däremot. Har man beträffande inkomstbeskattningen accepterat den s. k. tudelningsprincipen för äkta makar för inkomster upp till 15 000 å 16 000 kronor, måste denna princip leda till konsekvenser även för förmögenhetsbeskattningen.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Jag skall, herr talman, i vederbörligt sammanhang ställa de yrkanden, som föranledes av vad jag i det föregående anfört.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag skall försöka om möjligt undvika att upprepa vad herr Velander har sagt i de avseenden våra uppfattningar sammanfaller.

I finansplanen redogör finansminis- tern för sin syn på det ekonomiska lä- get. I kompletteringspropositionen kon- stateras, att någon markerad förändring icke har inträtt sedan finansplanen skrevs. Expansionstendenser finns än- nu av sådan styrka, att läget kräver en fortsatt restriktiv politik. Den totala ef- terfrågan är alltså för hög inom lan- det, säger finansministern. Huvudin- strumentet för denna restriktiva politik bör alltså vara kredit- och finanspo- litiken. Jag har fäst mig vid ordet »all- jämt», men jag skall inte ta upp någon debatt om vad som har varit — den saken har för övrigt herr Velander var- rit inne på. Jag vill bara konstatera att regeringen misslyckats att styra utveck- lingen enbart med regleringar och fi- nanspolitik vilket oppositionen också ti- digt förutsagt skulle bli följden. Nu har kreditpolitiken fått lov att verka cirka ett år med till synes gott resultat. Fi- nansministern erkänner också, att kre- ditpolitiken väsentligt mindre än fi- nanspolitiken är fastlåst till tiden och kan relativt smidigt anpassas till va- riationerna i det ekonomiska livet och till konjunktursens gradvisa förskjut- ningar. Jag är också glad över att vi ur denna årligen återkommande ekono- miska debatt nu kan avföra tvisten om värdet av penningpolitiken, där rege- ringen till sist anpassat sig efter oppo- sitionens rekommendationer.

Fortfarande har dock regeringen kvar sin gamla vidskepliga tro på högbeskatt- ningens välsignelse. Erfarenheten bor- de dock visa, att finanspolitiken ur kon- junkturpolitisk synpunkt är av under- ordnad betydelse. Trots att den prakti- serats i en följd av år, har den icke

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

hindrat den fortgående penningvärdeförsämringen.

Den skattesänkning — om man nu skall använda det ordet — som uppstår genom de nya skatteskalorna, måste väl också tolkas som ett, om och motvilligt erkännande härav. Från vår sida anser vi, att skattesänkningen bör göras större, och vi föreslår att skatteuttaget bestämmas till 95 procent av grundbeloppet, medförande ett skattebortfall, för vilket det finns gott utrymme inom budgeten. Jag erkänner gärna, att utrymmet till och med är så stort, att det skulle medge ett uttag av 90 procent, såsom högern föreslår. Att vi inom folkpartiet har stannat vid 95 procent beror främst på två saker: för det första, att vi vill vara säkra på att även nästa budgetår kunna bibehålla detta skatteuttag, och för det andra, att vi under det budgetåret har att räkna med ökade statsutgifter bl. a. för stöd åt barnfamiljerna och för genomförande av en höjning av de kommunala ortsavdragen.

Vi är väl alla överens om sambandet mellan sparande och investeringar, mellan investeringar och produktionsökning och mellan produktionsökning och höjd levnadsstandard. Men att det råder ett bestämt samband mellan sparande och skatteuttaget, synes regeringen inte vilja inse, trots att finansministern erkänner att det personliga sparandet har visat en glädjande tillväxt under det gångna året. Det är ett sparande som dock delvis torde kunna tillskrivas det s. k. premiesparandet.

Sparandet är enligt vår mening inte statiskt. Vår övertygelse är, att en rejäl skattesänkning kommer att medföra ett ökat personligt sparande. Regeringen misstror emellertid i det fallet medborgarna. En skattelindring skulle bara öka konsumenternas efterfrågan på varor, men att en skattelindring, som verkligen syntes på skattsedeln och i preliminärskattetabellen, är ett medel, som också kan bidra till att minska anspråken på höjda löner och därmed motverka höjda levnadskostnader, vill tydligen inte finansministern räkna med.

Men om finansministern inte tror på ökning av det personliga sparandet, så finns det väl ingen anledning att tvivla på att en ökning av företagssparandet skulle ske i minst samma omfattning som företagsbeskattningen sänkes. Avsikten med de på varandra staplade s. k. tillfälliga skärpningarna jämte de permanenta, strängare reglerna för avskrivningsrätt och lagervärdering har angivits vara att begränsa efterfrågan i företagarsektorn. De får den effekten, endast om de åstadkommer chockverkan, d. v. s. är kortvariga. I annat fall blir de direkt inflationsskapande genom att avtrubba kostnadsmedvetandet, d. v. s. benägenheten till sparsamhet. En sänkning av uttagningsprocenten för bolagen är därför i dagens läge snarast ett vapen mot inflation. Jag vill också påpeka att en enhällig företagsbeskattningskommitté avvisat variation av skatteuttaget för bolag och föreningar som konjunkturutjämnande medel.

Herr Velander uppehöll sig en hel del vid kvarlåtenskapsskatten. Från vår sida har vi liksom högern ifrån hörjan ansett denna vara en principiell abnormitet. Den omständigheten, att regeringen tillsatt en kommitté för översyn av dödsbokeskattningen, utgör enligt vår mening intet skäl mot ett omedelbart avskaffande av en skatteform, som vi, under alla förhållanden och oavsett vad utredningen kan komma att föreslå, aldrig kan acceptera.

Det finns ingen anledning för mig att fördjupa mig i siffror och detaljer. De finns redovisade i folkpartiets motioner. Jag vill försöka att i en sats fånga vår syn på skattepolitiken. Den måste vara produktionsfrämjande. Det innebär bland annat att den skall uppmuntra sparsamhet, omtanke, arbetsamhet, viljan för den enskilde till utbildning, till att göra sitt bästa, att sätta in alla sina krafter på en insats av högsta klass.

Jag skall inte gå djupare in på problemet sparandet och kapitalbildningen. Alla är vi överens om att endast ett ökat sparande ger utrymme för flera bostäder, skolor, sjukhus, reningsverk o. s. v.

Den frågan kommer säkerligen att belysas bättre av andra talare i fortsättningen än vad jag kan.

Till sist, herr talman, vill jag säga det är intressant med bildspråk. Såväl den nuvarande som den förra finansministern använder det ibland. Medan förra finansministern var ute och seglade med orevade segel och tvingades söka lä än här och än där för konjunkturens kastvindar — ett sätt att segla som sannerligen inte ger något pris i kappsegling — går vår nuvarande finansminister i vinteröverrock och vågar inte knäppa upp en enda knapp av rädsla att få hicka — epidemisk till och med. Men, ärade kammarledamöter, den som under nuvarande väderleksförhållanden ådrar sig en besvärande hicka, får nog söka anledningen i andra utsvävningar än en uppknäppt vinteröverrock.

Tillåt mig, herr talman, att berätta en kort saga, som säkerligen de flesta här minns! Solen och stormen fick en gång syn på en gumma, klädd i päls. De slog vad om vem som snabbast skulle kunna ta av gumman pälsen. Stormen tog i det värsta den orkade, men gumman bara svepte pälsen allt tätare om kroppen. Solen däremot behövde endast en kort stund för att gumman skulle slita av sig pälsen.

Sagan åskådliggör två olika slag av samhällssyn: den ena med tvång och regleringar som föder nytt tvång och nya regleringar, den andra med oppmuntran och frihet. Om finansministern hade varit närvarande här, skulle jag vilja ha sagt till honom: Låt oss försöka med solsken, herr finansminister, så kanske inflationspälsen kommer av ganska snart!

Herr talman! Jag återkommer med mina yrkanden.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Riksdagen har ju egentligen redan för några veckor sedan tagit ställning till hur stora förutsättningar är för en skattesänkning här i landet. Efter ett övervägande inom regeringen av olika förslag, varav ett sedan

underställdes riksdagen, stannade riksdagen för att vi för närvarande inte har råd med en större skattesänkning än med 375 miljoner kronor. Förslaget var så avvägt, att dessa pengar kommer att innebära en lindring i skatten väsentligen för de mindre inkomstagarna. Man vågade sig inte på det större förslag, som också hade utarbetats av statskattrevisionen och som skulle kosta ytterligare 125 miljoner kronor.

Vi erinrar oss alla att högern gick fram med sina speciella skatteskalor. Den nöjde sig icke med 375 miljoner kronor, utan ville ha en skattesänkning med ytterligare 450 miljoner kronor. Vi kommer ihåg från debatten, att den lindringen väsentligen skulle komma de stora inkomstagarna till godo. Men det är ju i överensstämmelse med högers samhällssyn, och det är bara manhaftigt av högern att bekänna färg.

Folkpartiet var kanske inte lika manhaftigt. Man anslöt sig därifrån till de skatteskalor, som var utformade av regeringen och som var förelagda riksdagen, men man sade samtidigt, att man sedermera ville komma igen och föreslå en mindre uttagningsprocent än 100. En dylik ytterligare lindring kommer naturligtvis icke på samma sätt som regeringsförslaget, till vilket riksdagen anslöt sig, att främst hjälpa inkomstagare med mindre och måttliga inkomster, utan beroende på progressiviteten i skatteskalorna kommer förslaget att mera gynna de större än de mindre inkomstagarna. Folkpartiet har nu lagt fram sitt förslag om en sänkning av uttagningsprocenten.

Sedan riksdagen fattade sitt beslut i fråga om skatteskalorna, har det inte inträffat någon ändring i det ekonomiska läget. Jag vill instämma i vad en av de föregående talarna sade, nämligen att därest man skall besluta en ytterligare skattesänkning, bör man också vara säker på att kunna behålla den under en följd av år. Det gör att folkpartiets talesman här icke har vågat sig på att föreslå en sänkning till 90 procent utan har stannat vid 95. Jag tycker likväl att det är rätt djärvt, om det nu verkligen

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

är så, att folkpartiet vill vandra vidare på reformernas stråt och ett följande år kanske även medverka till en betydande ytterligare sänkning av skatterna, speciellt på det kommunala området.

Jag vill påpeka att för budgetåret 1957/58 visar alla beräkningar på en stagnation i statens inkomster; staten kommer inte att få in mera pengar, som kan användas för en skattesänkning. Däremot har vi att räkna med en mångfald nya utgifter, vilka, efter allt att döma, kan komma att överstiga en miljard kronor. Bör man inte under sådana förhållanden vara försiktig med att nu ge löften om skattesänkningar, om man vill medverka till att de skall hållas?

I kompletteringspropositionen räknas med automatiska stegringar för budgetåret 1957/58 på 200 miljoner kronor. Däri har ju inte inräknats de ytterligare kostnader, som vi kan komma att få för försvaret i anledning av förslag från den försvarsberedning, som vi vet arbetar för närvarande — och försvarsberedningar brukar ju sällan komma med större besparingar. Ej heller har räknats med ytterligare kostnader för vägväsendet, där vi nog alla måste erkänna att en kraftig upprustning behövs. Ej heller ingår i den summa jag nämnde den egentliga kapitalbudgeten. Vi har uppenbarligen att räkna med en ökning av försvarsutgifterna — bortsett nu från vad försvarsberedningen kommer till — på kanske hundratalet miljoner kronor. Man har diskuterat och redan i princip tagit ställning till frågan om en skörde-skaderegleringsfond. Det skulle bli ytterligare 100 miljoner kronor. Jag hyser varken hopp eller misströstan om en lönehöjning för 1957/58, men vi skall komma ihåg att varje procent kostar 45 miljoner kronor. Med bara ett par procent är vi strax uppe i 100 miljoner kronor. Samtidigt är vi ense om att vi skall genomföra en barnfamiljsfrämjande socialpolitik. Bara att återföra barnbidragen till samma realvärde, som de hade, när de kom till, kostar ungefär 200 miljoner kronor. Sedan är vi ju också glädjande och nästan rörande ense om att vi skall höja de kommunala ortsav-

dragen. Det kommer att kosta staten minst 300 miljoner kronor, och det kan bli 500 miljoner kronor, om staten skall ta hela utgiften på sig.

På detta sätt kan vi för budgetåret 1957/58 sannolikt räkna med krav på utgiftsökningar överstigande en miljard kronor. Vi måste utan tvivel genomföra en del av dessa reformer, men om vi dessutom verkligen vill ge oss in på en familjefrämjande politik och också höja de kommunala ortsavdragen, måste vi vara ytterligt betänksamma mot en ytterligare skattesänkning i år. Ett löfte om en sådan skattesänkning kan nämligen icke hållas, om vi skall genomföra allt detta andra.

Folkpartiet har föreslagit en uttagningsprocent av 95, vilket innebär en inkomstminskning för statskassan av 170 miljoner kronor. Ett genomförande av det förslaget skulle alltså kosta ungefär lika mycket som ett återställande av barnbidragens tidigare köpkraft. Om folkpartiet, såsom man från det hållet ofta låter påskina, verkligen vill genomföra en skattereform till förmån för de mindre inkomsttagarna, borde folkpartiet rimligen ha gått in för det förslag som framlagts av statsskatterevisjonen om ett minskat uttag av ytterligare 125 miljoner kronor i skatt. Men det förslaget accepterades inte av folkpartiet. Folkpartiet vill nu i stället använda 170 miljoner kronor för att sänka skatteuttagningsprocenten med ytterligare 5 procent. Beroende på progressiviteten skulle det i pengar räknat framför allt bli en lättnad i skatten för de relativt få människor som har de stora och de större inkomsterna.

Om uttagningsprocenten enligt folkpartiets förslag skulle fastställas till 95, kommer detta att innebära, att gifta skattebetalare med en inkomst upp till 15 000 kronor får ungefär lika stor skattesänkning i pengar räknat, som de skulle få enligt skatterevisjonens alternativ R 3 i fråga om skatteskalorna. För gifta personer med en inkomst av 20 000 kronor kommer folkpartiets förslag emellertid att innebära en skattelindring som är 50 procent större än enligt de antag-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

na skatteskalorna. Vid 50 000 kronors inkomst blir det 110 procent mer i skattelättnad, vid 100 000 kronors inkomst 150 procent mer, och om vi kommer upp till de få inkomsttagare, som har 400 000 kronor i inkomst, blir skattesänkningen 500 procent större.

Folkpartiet vill använda de pengar, som förmenas stå till förfogande för en skattesänkning, icke för att väsentligen hjälpa de många människor, som har små och måttliga inkomster, utan för att framför allt ge de större inkomsttagarna en högre skattesänkning. Det må nu vara folkpartiets åsikt att man bör göra så. Vi andra kan emellertid inte blunda för förslagens konsekvenser, och vi har därför i stället valt att framför allt söka hjälpa de många och små inkomsttagarna genom att bereda dem en verklig skattelättnad och förbereda ytterligare åtgärder.

Den progressiva beskattningen är ju på sätt och vis ett inslag i vår socialpolitik. Folkpartiets förslag att sänka uttagsprocenten skulle komma att betyda, att vid en inkomst av 10 000 kronor skulle gift person få en ytterligare skattelättnad av 27 kronor, medan en ensamstående med samma inkomst finge 48 kronor. Vid en inkomst av 15 000 kronor skulle en gift person få 37 kronor mer, men en ensamstående 68 kronor. Den ensamstående får alltså dubbelt så mycket i skattesänkning som en gift person. Det är först vid mycket höga inkomster som det enligt folkpartiets förslag blir en ungefär lika stor skattesänkning för gifta och ogifta.

Om vi alltså skulle tillämpa metoden med en lägre uttagsprocent, skulle detta socialpolitiskt sett verka mycket trubbigt. Meningen är väl ändå inte att vi i större utsträckning skall hjälpa de ensamstående än de gifta. Vid både skattesänkningar och skattehöjningar är det alltid fråga om ett socialt avvägande. Vid detta övervägande har folkpartiet nu föredragit att välja den vägen att hjälpa de ensamstående mer än de gifta och de större inkomsttagarna mer än de mindre.

Högerens skattesänkingsförslag skulle

få samma verkan fastän i ännu större utsträckning, eftersom högern vill sänka uttagsprocenten till 90. Där blir det ju på samma sätt, så att upp till 15 000 kronors inkomst för gifta blir skattesänkningen 50 procent större, vid 50 000 kronor blir den 200 procent större och för de få personer, som har över 400 000 kronor, blir det 1 000 procent mer än förut. När det gäller de ensamstående och de gifta blir det naturligtvis samma fördelning som enligt folkpartiets förslag, så att man i större utsträckning hjälper de ensamstående — i dubbel utsträckning ungefär.

Nu har det sagts, senast av herr Velandner, att regeringspartierna skulle i sina förslag avse att hjälpa alla med en lika stor penningssumma. Det kan man ju inte göra, när man har ett progressivt skattesystem. En man med 8 000 kronors inkomst får ju enligt regeringsförslaget 70 kronors skattelättnad, en man med 10 000 kronor får 109 kronor, medan däremot en man med 50 000 kronor får 560 kronor. Att det måste bli så, det är givet i och med att man har ett progressivt system, men man behöver ju inte skärpa det på det sättet, att vill man ytterligare hjälpa 8 000-kronorsmannen, ger man honom 35 kronor, och 10 000-kronorsmannen ger man denne ytterligare 54 kronor, men 50 000-kronorsmannen ger man 1 203 kronor och 400 000-kronorsmannen 20 145 kronor. Det är där vi har de största verkningarna av de 1 000 procenten. Han fick enligt skatteförslaget ändå 2 000 kronor; nu skulle han enligt högerns förslag få 20 000 kronor ytterligare.

Jag vill med detta ytterligare understryka den sociala trubbighet som det innebär, när man vill använda ett progressivt system genom att sänka uttagsprocenten och även när man vill höja den. Man måste i det sammanhanget även överväga skalan.

Nu har högern sagt i sin reservation, att man vill koncentrera lättnaderna till mellanskiktet. Man vill genomföra en ordentlig skattelättnad för de all vanligare arbetsinkomsterna. Man und-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

rar då, vilka dessa mellanskikt är, vilka inkomster det är som blir allt vanligare. Enligt den sista statistiken, som jag bara har sett i korrektur, är företagarnas medianinkomst — alltså den inkomst där hälften av företagen ligger under och hälften över — för 1954 något över 7 000 kronor, och när det gäller de anställda ligger den faktiskt litet högre; där var det nära 7 300 kronor. Vi förstår då, att den undre hälften får mycket ringa hjälp av både folkpartiets och högerns förslag, och räknar vi, som statistiken har börjat göra under de sista åren, även med fjärdedelarna, så visar det sig att den övre kvartilen, d. v. s. den övre fjärdedelen av samtliga företagare, är de som ligger över 10 750 kronor. Det är alltså bara inom denna övre fjärdedels toppskikt som man får någon egentlig nytta och glädje av högerns och folkpartiets förslag.

När det gäller de anställda låg siffran vid något över 10 000 kronor, och alltså är det på samma sätt även där. Det är den övre fjärdedelens toppskikt som får nytta av förslaget, men när man talar om mellanskikten, måste det väl betyda den andra och tredje fjärdedelen. Det kan väl inte vara bara toppen av den högsta fjärdedelen, men det är där som vinsten kommer.

Om man nu säger mot denna statistiska undersökning, att det kanske är litet olika för ensamstående och gifta, så är det riktigt. Den övre fjärdedelen av de gifta männen bland löntagarna omfattar dem som har över 12 000 kronor, men eftersom gränsen inte ligger vid 10 000 kronor eller vid 12 000 kronor utan när det gäller gifta mellan 14 000 och 15 000, kommer ju ytterst få över den gräns, där man får någon större hjälp av skattesänkningen. Detta behöver ju inte betyda att detta högerns och folkpartiets förslag är oresonligt, det behöver bara betyda att det enligt deras sätt att bedöma vad som är förnuftigt och riktigt anses lämpligt att inrikta sig på toppen på den högre fjärdedelen, när man skall sänka skatten.

Det har i en föregående debatt nämnts en del siffror. Det nämnts att inemot 2 miljoner hade mindre än 10 000 kronor. Enligt den senaste statistiken är det något under 3 miljoner som ligger under 10 000 kronor, men gränsen för det lägsta skatteuttaget går ju ungefär vid 14 000 à 15 000 kronor, och mellan 10 000 och 15 000 ligger 655 000 inkomsttagare. Varken de 3 miljonerna eller de 655 000 får någon egentlig glädje av folkpartiets och högerns förslag. Det betyder att det är 3,5 miljoner som inte får det. De inkomsttagare, som ligger över 15 000 kronor men under 20 000, är ungefär 140 000, och över 20 000 finns det 110 000. Det är alltså 250 000 inkomsttagare, av vilka det närmast är de 110 000, som får någon glädje av folkpartiets och högerns framstöt.

Jag skulle icke ha gjort denna undersökning, om man inte i högerns motion så kraftigt framhållit att lättnaderna bör koncentreras till mellanskiktet. Ordentliga skattelättnader skulle genomföras för de allt vanligare arbetsinkomsterna, säger man. Det är i själva verket de mycket ovanligare arbetsinkomsterna som skulle få den större lättningen. Det är där tyngdpunkten ligger enligt både högerns och folkpartiets förslag.

Här har talats litet om bolagsskatten. Både högern och folkpartiet går emot den föreslagna uttagningen av 275 miljoner kronor. Denna har ju en konjunkturpolitisk uppgift. Dessa pengar skall inte användas för att täcka utgifter på riksstaten, utan de skall sättas undan. Avsättningen av de 275 miljoner kronorna har till uppgift att begränsa investeringsintensiteten hos de företag, som är självfinansierande. Beskattningen måste verka på det sättet över hela linjen, men speciellt gör den det när det gäller sådana bolag. Innan företagsbeskattningskommitténs principer förts ut i livet och med hänsyn till den inskränkning av kommitténs förslag, som företogs, tror jag att det i varje fall under övergångstiden och i en högkonjunktur sådan som den nuvarande kan vara klokt och riktigt att förfara på

det sätt utskottet har föreslagit. Jag hade ju hellre sett att det avsedda syftet nåtts genom att man vidtagit andra åtgärder, nämligen i fråga om avskrivningsmöjligheterna och sådant, men när man inte har velat göra det, är det här förfarandet ett av de återstående vapen som man kan använda. Jag tror som sagt inte att det i nuvarande läge är möjligt att borttaga denna broms.

Vad kvarlåtenskapsskatten beträffar har vi talat mycket och ofta om denna. Här har nu bara folkpartiet krävt ett omedelbart avskaffande. Högern med sin mera realistiska bedömning av saken har förklarat att den är fortfarande liksom förut emot kvarlåtenskapsskatten, men den vill avvakta utredningens resultat. Utskottet har alltså mot folkpartiets röster stannat för att man bör avvakta vad utredningen därvidlag må leda till.

När det gäller förmögenhetsskatten är förhållandet ungefär omvänt. Folkpartiet säger: »Vårt hjärta är helt och fullt med på förslaget att minska förmögenhetsskatten, men vi kan inte göra det nu.» — Högern menar: »Låt oss omedelbart vidta en ändring där!» — Den ändringen skulle ju innebära att några tiotal miljoner kronor av denna skatt lyftes undan från de stora förmögenhetsägarna.

Jag vill erinra om att vi förr i världen hade en förmögenhetsskatt som var hopkopplad med inkomstskatten. Den beräknades först med 1/60 av förmögenheten, sedan med 1/100 av förmögenheten, och denna summa lades sedan i toppen av inkomstbeskattningen. Sedan togs det där bort. Man befriade först förmögenheter på 30 000 kronor och sedan förmögenheter upp till 50 000 kronor från all förmögenhetsskatt. Härigenom fick de många små förmögenheterna en fullständig befrielse från förmögenhetsskatt. Vidare innebar det nya systemet, att förmögenhetsskatten beräknades för sig, inkomstskatten för sig. Det är två skilda skatter det här gäller.

Nu vill högern liksom folkpartiet på nytt i princip koppla ihop de båda sla-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

gen av skatter. Den, som betalar 1 000 kronor i förmögenhetsskatt, skulle få minska sin beskattningsbara inkomst med samma belopp. Detta skulle innebära att ägaren av en förmögenhet på t. ex. en miljon kronor, som hade en relativt liten inkomst, skulle få en mycket liten skattelättnad i jämförelse med den miljonär som hade en mycket stor inkomst. Det synes ha varit förslagsställarnas avsikt, att man på det sättet skulle hjälpa framför allt förmögenhetsägare som desslikes har mycket stora inkomster. Jag såg att en herre log och skakade på huvudet inför detta resonemang, men den föreslagna ordningen måste nog verka på det sättet, när man har en progressiv beskattning. Miljonären har ju ungefär 13 000 kronor i förmögenhetsskatt, och om han fick göra avdrag med det beloppet från en inkomst, som är mycket stor, så medför det en stor skattelättnad, men görs avdraget från en inkomst, som är betydligt mindre, medför det en mindre lindring i beskattningen. Det måste verka på det sättet — det kan man inte komma ifrån.

All politik, herr talman, är ju litet grand av ett spel; det är tämligen uppenbart att det är så. Jag har en större sympati för högerns spel i detta fall. Högern försöker ändå åstadkomma en minskning av utgifterna för att balansera den minskning av inkomsterna, som skulle bli en följd av de föreslagna skattelättnaderna. Jag tycker att det är fair play över det, men jag kan dock inte bedöma i vad mån beräkningarna är riktiga.

När det gäller folkpartiet däremot, tycker jag att spelet är mera tydligt, då man reellt vill öka utgifterna och samtidigt vill minska skatteinkomsterna. Detta erinrar mig rätt mycket om det kortspel, som en gång Bellman besjöng, då han skildrade kortspelet på värds-huset Klubben. När jag häromdagen titade på den episteln, tyckte jag att folkpartiets ansikte, om jag så får säga, hela tid skymtade vid bordet. Jag citerar Bellman:

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Trumf i bordet!

Såg Du den?

Sötaste mor Wingmark, stick över,
stick över!

Mera klöver, mera klöver,
mera klöver än!

Herr talman! Jag kommer sedermera att yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr BENGTSO (bf):

Herr talman! Människorna har en viss benägenhet att ruta in i system och scheman, och om inte allting passar in i ritningarna, letar man fram någonting som kan göras till syndabock för att man inte fått sina önskemål genomförda. I politiskt avseende kan det nog sägas, att den ekonomiska politiken har blivit denna syndabock. Man talar i många sammanhang om att hade inte en felaktig ekonomisk politik förts, så skulle man kunnat uträtta både det ena och det andra på olika områden. Det har blivit en sorts patentmedicin för oppositionen, som den tillgriper vid alla möjliga tillfällen, att det hade gått mycket bättre att lösa den fråga, som just diskuteras, om en annan ekonomisk politik hade förts.

I viss mån kan utgångsläget sägas vara detsamma, när det nu gäller att bedöma vårt ekonomiska läge. I reservationen till bankoutskottets utlåtande står: »Av tillgängliga ekonomiska informationer framgår, att riskerna för nya balansstörningar i den inhemska ekonomien alltjämt är påtagliga. Utskottet vill med anledning härav understryka vikten av att en restriktiv ekonomisk politik fullföljes.»

Då är frågan närmast: Vilka åtgärder bör man vidtaga? Eller skall man inte vidtaga några åtgärder alls? Man kan ju föra en ekonomisk politik, som leder till att pengar flyttas över mellan människorna, och på så sätt förändra de ekonomiska förhållandena. Detta kan ske på många olika sätt. Jag erinrar mig t. ex. vad som berättas om en av våra främsta konstnärer, inte nu levande, nämligen Döderhultarn. När han en

gång skulle resa till Amerika, råkade han bli av med sina pengar redan i Köpenhamn, och då han kom hem och man beklagade honom, sade han mycket lugnt: »Det gör ingenting, för det är andra människor som har pengarna nu!» Så kan man också resonera.

Högern talar mycket om frihet och anser, att man skulle kunna avskaffa kreditrestriktionerna, bolagsskatten och nästan vad som helst. Ja, vi skulle nog inte dö av en sådan medicin, utan lika fullt leva vidare. Men jag erinrar mig i det sammanhanget en debatt i någon hälsovårdsfråga, där en talare yttrade: »Skall vi behöva införa så många bestämmelser och ett sådant krångel på detta område? Skulle man inte kunna göra det hela betydligt enklare och avskaffa alla bestämmelser?» Då svarade en annan talare, som för övrigt var läkare: »Jo, visst kan man slopa alla bestämmelser i hälsovårdsavseende. Resultatet blir bara det, att de starkaste individerna kommer att leva vidare, medan alla de andra dör som följd av de sämre förhållandena på hälsovårdens område.» Jag tror att man kan anlägga ungefär samma synpunkt på frågan om den ekonomiska politiken. Det skulle säkert gå att avskaffa alla restriktiva ekonomiska åtgärder, men då skulle nog en hel del av dem, som ekonomiskt inte är så starka, råka i en mycket besvärlig situation, och jag anser att vi av sociala skäl inte bör slå in på sådana vägar.

Vi från vår sida är ingalunda helt belättna med den ekonomiska politik som har förts. Den är obehaglig i många avseenden, och kreditrestriktionerna drabbar småföretagare och jordbrukare så hårt, att man faktiskt måste överväga att på nytt ta detta problem under omprövning. Det förefaller som om de större företagen skulle ha betydligt bättre möjligheter att hävda sig. Kreditrestriktionerna drabbar också ganska blint, när det gäller rena affärskrediter. Om höstsåden har gått ut för en jordbrukare och han måste så på nytt, kan det hända att han inte lyckas få den kredit han behöver för att köpa den nya

såden. Meningen var väl inte, att sådana svårigheter skulle uppstå, och därför kan det möjligen behöva övervägas att vidtaga någon ändring på detta område.

Oppositionen kallar oss gärna högskattepartier, och jag förstår att detta är mycket tacknämligt i agitatoriskt avseende; ordet kommer antagligen att bli flitigt använt fram till den 16 september. Jag skulle i det fallet vilja tillåta mig att erinra om vad vi någon gång anfört, nämligen att vi inte vill acceptera högräntepartiernas politik. Vi har visserligen nödgats gå med på en räntehöjning, men det betyder inte att vi i fortsättningen önskar ha så hög ränta, utan det bör vara ett av målen för våra strävanden att få en mera normal ränta.

Man har kanske lagt alltför stor vikt vid skattepolitiken; det är närmast den saken jag skulle vilja tala om, eftersom den sammanhänger med bevillningsutskottets föreliggande betänkande. Man kan fråga vad oppositionen egentligen vill på den punkten. Det talas om en rejäl skattesänkning, om att skattedragarna är besvikna över att de inte får en riktig skattesänkning, o. s. v.

Herr Velander sade att man gärna skulle upplysa om vad detta innebär, och jag skulle vara mycket tacksam om högern ordentligt ville klarlägga vad dess skattesänkingsförslag innebär i olika avseenden. Men jag måste säga, att jag betvivlar att det alls kommer att ske, i varje fall inte före den 16 september. Jag skulle i stället förmoda att man kommer att tala om att högern föreslagit besparingar till så och så mycket, men jag skulle nog bli ganska förvånad om man närmare skulle specificera dessa besparingar. Ty vi känner alla till den i viss mån lidandets riksdag, som högern haft under detta år, då den fått lov att yrka bifall till reservationer om besparingar på sådana saker som signalsäkerhetsanläggningarna vid järnvägarna, investeringsanslagen beträffande vattenkraften, till samlingslokaler, till mödrahjälpen etc. Det skall bli ganska intressant att se om högern verkligen

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. kommer att redovisa den sidan av sitt skattesänkingsförslag.

Vad sedan själva skattesänkningen beträffar är det ofta så, att när man nämner ordet *rejal* skattesänkning får folk den uppfattningen, att den som har 10 000 kronor i inkomst skall få åtminstone några hundralappar i skattesänkning. Även beträffande den saken skulle det vara intressant, om högern verkligen i siffror ville visa hur stor skattesänkningen blir. Att den som har 5 000 kronor i inkomst enligt högerförslaget får en skattesänkning, som är fem kronor större än vad regeringsförslaget ger, har jag tyvärr inte sett framhållas i några broschyrer från högerpartiet. Och inte heller har jag sett någonting om att den som har en inkomst på 8 000 kronor, för att ta ett annat exempel, får en sänkning vid varje skatteuppbörd med ungefär fem kronor. Ja, jag tror det skulle vara mycket upplysande, om folk verkligen finge veta vad högerns skattesänkingsförslag innebär.

Man talar i allmänhet om att skatten skall sänkas. Men begreppet skatt omfattar som bekant inte bara statsskatt, utan jag vill mycket starkt understryka, att det också finns en kommunalskatt, som i många inkomstlagen är större än statsskatten. Jag förstår emellertid högerns iver att statsskatten skall sänkas, ty den är progressiv, och följaktligen verkar en skattesänkning på ett helt annat sätt på statsskatten än på kommunalskatten. Man har till och med på det hållet föreslagit så stor sänkning av statsskatten att jag för min del, när vi behandlade bevillningsutskottets betänkande nr 40, framhöll att högern därigenom kunde äventyra att vi över huvud taget skulle kunna genomföra en kommunalskattesänkning genom att höja ortsavdragen. Om man skall göra denna kommunalskattesänkning, måste nämligen staten på något sätt träda in till kommunernas stöd — man kan inte gärna tänka sig att det skall kunna ske i någon annan form.

I fråga om skattesänkingsförslaget skulle jag vilja citera något av vad som

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

står i reservationen till bankoutskottets utlåtande nr 30, där reservanternas bl. a. föreslår följande skrivning: »Utskottet vill emellertid framhålla det betänkliga i att låta tyngdpunkten i de inflationsbekämpande åtgärderna alltför stelt och ensidigt läggas på produktions- och investeringsidan.»

Det tyder väl närmast på att man skulle önska att komma åt konsumtionen på något sätt i stället. Men i bevillningsutskottets betänkande nr 50 heter det i högerreservationen, att skattesänkningen på 825 miljoner kronor vore möjlig att genomföra »utan att detta behövde föranleda betänkligheter eller risker ur vare sig statsfinansiell eller samhälls-ekonomisk synpunkt».

Jag tycker nog att dessa båda uttalanden inte precis är så samstämmiga. Det blir ju ändå så, att man kastar ut en betydligt större köpkraft i marknaden om man sänker skatten med det rätt avsevärda belopp som högern här föreslagit.

Ja, detta var några ord om inkomstskatten, som ju diskuterades rätt ingående när vi tidigare behandlade frågan om skatteskalorna.

Vad gäller de andra skatteformerna vill jag bara ytterligare understryka, att vi redan beträffande förmögenhetsskatten föreslagit en höjning av den skattefria delen, och en sådan höjning får man hoppas också blir genomförd så småningom. Frågan är under utredning.

När det gäller kvarlåtenskapsskatten framhöll vi, när den genomfördes, att vi principiellt var motståndare till denna skatt. Under senare år har vi vid flera tillfällen motionerat om att en utredning borde företagas av frågan för att därmed få klarlagt, hur det skulle verka om den skulle avskaffas. För detta har vi ibland klandrats; man har sagt att det är inkonsekvent. Jag kan inte förstå att det är inkonsekvent, ty när en skatt har verkat några år kan det, även om man var motståndare vid dess införande, vara en hel del synpunkter man måste lägga på det hela för att få fram verkningarna, om den skulle avskaffas.

Nu kan man konstatera att högern visserligen i sin reservation säger, att »skälen för ett avskaffande av kvarlåtenskapsskatten är så starka, att beslut härom bort av riksdagen fattas utan någon som helst ny utredning». Ja, men när det gäller en hel del andra frågor, som jag själv haft anledning att tala för och där jag tyckt att det kunde vara ganska klart att man skulle kunna ta föreliggande förslag utan utredning, har jag tyvärr inte haft högern på min sida, utan man har mycket starkt betonat, att frågorna naturligtvis måste utredas och att pågående utredning måste slutföras innan man kan tänka sig att vidtaga några ytterligare åtgärder. Nu kan jag emellertid konstatera, att i slutet av detta stycke om kvarlåtenskapsskatten har högern faktiskt nära nog slutit upp på samma linje som vi haft, d. v. s. att frågan skall utredas. Man vill där avvakta utredningens slutförande.

Om jag slutligen skall säga några ord om företagsbeskattningen, påstås det att det medför mycket stora olägenheter att den har höjts. Det skulle jag kanske kunna förstå på ett sätt, ty företagsbeskattningen verkar väl i viss mån såsom en omsättningsskatt. Men när man vill motivera talet om beskattningens olägenheter för företagen ställer jag mig litet mera tveksam och frågar: I vilket avseende har den medfört olägenheter? Är det så, att företagen har det mycket svårt att betala löner åt arbetarna? Förra året hade vi den svårigheten att lönerna blev större än vad vår ekonomi kunde bära. I år har det på det ekonomiska området träffats en överenskomst, som utfallit mycket väl, och jag har därför inte hört att någonting sagts i detta fall.

Är det så att företagen har en så hög skatt, att de inte vill investera? Tvärtom förhåller det sig så, att vi har svårigheter med att företagen vill investera mer än vår ekonomi kan bära. Vad kan man mer visa på? Har företagen fått så små vinster, att de är pressade i detta avseende? Tvärtom har de uppgifter, som på detta område brukar läm-

nas varje vår, visat att utdelningarna är stora — större än de tidigare varit. Vad skulle man då kunna leta upp för någonting som skulle motivera att det föreligger så stora faror? Slutsatsen är ju, att produktionen stiger och att investeringslusten är mycket stor. Vad är det då som skulle tyda på att det skulle bli så vådliga konsekvenser med att behålla den broms, som den höjda företagsbeskattningen utgör?

Skattepolitiken bör främja sparandet och produktionen o. s. v. — som herr Spetz sade. Vem vill inte det? Visst vill vi allesammans utforma skattepolitiken på det sättet. Men det förhåller sig ju så att vi vill ha folkpension, undervisning, försvar och allt annat som finns på utgiftssidan, och det är detta som dikterar vilka skatter vi skall ha.

Slutligen vill jag säga, herr talman, att det råder en väsentlig skillnad mellan de politiska åtgärder, som regeringen måste vidta, och de som oppositionen kan vidta. Herr Spetz talade om sagoberättande, och jag kunde då inte tycka annat än att det i många fall var så, att både folkpartiet och högern berättar sagor, ty man målar mycket vackra bilder, som folk tycker om — jag tycker också mycket om sagor. Men det är bara under en kort stund som sagor kan avnjutas; sedan kommer vi tillbaka till verkligheten och måste ta itu med vardagens praktiska problem igen. Det är i denna situation som regeringspartierna befinner sig och som oppositionen kan hamna i, men med den ställning, som oppositionen för närvarande har, kan den fortsätta med att berätta sagor, och på detta sätt måste vi beteckna deras politik.

Med dessa reflexioner, herr talman, skall jag be att få ansluta mig till det yrkande, som herr Sjö Dahl har varslat om, nämligen om bifall till utskottets förslag.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag föreställer mig, att kammarens ledamöter kände sig något förbluffade då de lyssnade till den dra-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

matiska avslutningen av herr Sjö Dahls anförande. Så vitt jag vet, var det första gången i riksdagens historia som herr Sjö Dahl framträdde såsom bellmanstolkare. Har herr Sjö Dahl för avsikt att uppträda såsom konkurrent till Evert Taube? Eller vad var meningen med detta dramatiska framträdande? Nå, det skadar kanske inte med en smula dramatik över våra skattedebatter, som ju av naturliga skäl har en viss benägenhet att bli tämligen torra.

När jag lyssnade till herr Sjö Dahl, kunde jag emellertid inte underlåta att göra en bestämd observation, och det var den, att herr Sjö Dahl med anmärkningsvärd lätthet gick förbi ett väsentligt avsnitt av det stora problem, vi i dag diskuterar, nämligen det avsnitt som gäller den svenska företagsamhetens beskattning, den svenska företagsamhetens framtid och därmed det svenska välståndets framtid — element som alla är intimt förbundna med varandra. För egen del tycker jag att detta är så mycket mera anmärkningsvärt som herr Sjö Dahl var ordförande i företagsbeskattningskommittén och i denna egenskap enligt min mening borde haft särskild anledning att uppehålla sig vid den sidan av saken. Men herr Sjö Dahl gjorde egendomligt nog inte detta. Kanske detta mitt lilla inpass kan föranleda honom att något senare under debatten uppehålla sig vid detta viktiga ämne. Däremot uppehöll sig herr Bengtson, som hade ordet närmast före mig, tämligen ingående vid dessa ting. Jag skall be att få säga några ord om denna sida av problemet.

Jag kan inte låta bli att reagera emot de skönmålningar, som rätt flitigt kommer till synes, när det gäller det svenska näringslivet och dess framtida förhållanden — skönmålningar, som avspeglades i herr Bengtsons anförande. Han talade om företagets vinster och deras utdelningar, deras investeringsvilja o. s. v., och han ansåg att man allmänt måste dra den slutsatsen, att den företagsbeskattning vi har, den investeringsavgift vi har, de nya regler om lagervärdering och avskrivning vi har inte haft någon deprimerande inverkan på

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

det svenska näringslivet — det blomstrar ju mer än någonsin tillförne.

Men, ärade kammarledamöter, jag undrar om inte detta är en felbedömning av situationen. Ingalunda vill jag bestrida, att det svenska näringslivet har haft en utomordentlig fördel av den mycket långa högkonjunktur som har rått i världen, en fördel som näringslivet i andra länder också naturligtvis har haft, eftersom högkonjturen är internationellt betonad. Men vårt näringsliv har ju haft den egendomliga fördelen framför många andra länder, att våra exportprodukter betalats relativt högre än vi fått betala för våra importprodukter.

Men hur ser det nu egentligen ut, om man går bakom denna fasad och försöker att närmare sätta sig in i förhållandena?

Herr Bengtson menade att här finns en utomordentligt stark investeringsvilja inom näringslivet, att här föreligger tillfredsställande uppgifter om årsresultat, om produktionsutvecklingen, produktiviteten etc. Ja, det är riktigt. Men, mina damer och herrar, dessa siffror säger föga, om de inte jämföres med motsvarande siffror från de länder, som konkurrerar med oss. Vad spelar det för roll, om vi har en produktivitetsutveckling med de eller de procent-talen, om våra konkurrenter har en produktionsökning, som är dubbelt så stor? Då har vi mycket liten glädje av de resultat, vi för vår del kan uppvisa.

Jag skall med särskild adress till herr Sjödahl, som jag vet är intresserad av dessa frågor, anföra några siffror, som jag för min del anser verkar oroväckande. I varje fall herr Sjödahl och kanske också andra ledamöter av kammaren har haft tillfälle att studera den senaste årsrapporten från OEEC. Den visar, att den genomsnittliga utvecklingen av industriproduktionen i hela Västeuropa under åren 1952—55 utgjorde 25 procent. I tätan låg Västtyskland med en ökning av 42 procent. Därefter följde Österrike, Italien och Holland med omkring 30 procent. Bland övriga viktigare industriländer hade Storbritannien, Frankrike och Belgien en ökning med

17—18 procent, medan Sverige kom längst ned i kön med endast 12 procent. Dessa siffror från OEEC kan väl av ingen bestridas.

Många länder har inhämtat vårt försprång eller gått om oss. Vi hade ett betydande försprång, när kriget slutade, tack vare att vår produktionsapparat var intakt. Vi kunde göra »en flygande start», som det så riktigt har sagts, men vårt försprång har inhämtats och många av våra konkurrenter har gått om oss. Och, herr Sjödahl, det intressantaste är att det knappast kan vara någon tillfällighet, att denna process har skett under en period, då här hemma en rad pålagor och restriktiva åtgärder lagts på det enskilda näringslivet, medan man i andra länder har bedrivit en mer företagsvänlig och utvecklingsfrämjande politik. De vinstsiffror o. s. v., som i dessa dagar publiceras och som herr Bengtson uppehöll sig vid, kan naturligtvis se tillfredsställande ut. Men jag vill understryka vad jag för ett ögonblick sedan påpekade, nämligen att de säger föga, om man inte jämför dem med de resultat, som ingår från utlandet och objektivt redovisas av stora internationella organisationer, exempelvis OEEC.

Här talas så mycket — och det gjorde den ärade talaren närmast före mig — om näringslivets starka investeringsvilja. Men är detta någonting att förundra sig över, mina damer och herrar? Näringslivet måste självt konstatera var det befinner sig i det internationella sammanhanget, ty det förhåller sig ju så att det svenska näringslivet i eminent grad är ett näringsliv baserat på export. Hade vi en sådan väldig hemmamarknad som Förenta staterna, hade förhållandena ställt sig annorlunda för oss, men nu är vi i alldeles övervägande grad beroende av vår export. Herr Sjödahl hade kanske tillfälle att läsa den framställning som härförleden ingavs till bevillningsutskottet från Industriförbundet, ett som jag tycker välskrivet och objektivt hållet aktstycke. Industriförbundet framhåller i denna skrivelse, att det finns en stark investeringsvilja, men, som förbundet också understryker, räk-

ker det inte i en tid av snabb expansion av inkomster och konsumtion att investeringarna håller samma takt som konsumtionen. Skall balansen hållas, måste investeringstakten vara väsentligt snabbare. Jag tror för min del inte, att balansen mellan varutillgång och pengar förbättras, om man försvarar en effektivisering av varuproduktionen, ty, herr Sjödahl, produktionsminskning är inte detsamma som återställd ekonomisk balans.

Den nuvarande sammanlagda beskattningen av företagsamheten till den del — och det är den alldeles överväldigande delen — den bedrivs i bolagsform har tillsammans med kreditrestriktionerna starkt begränsat företagens möjligheter till investeringar. Detta förhållande är särskilt allvarligt, eftersom grunden till en fortsatt höjd levnadsstandard i landet hotas. Situationen är, såvitt jag begriper, betänklig även med hänsyn till att utnyttjandet av de ny tekniska landvinningarna i form av atomenergi och automation kräver betydande investeringar.

Jag skulle vilja erinra ledamöterna om vad som hände i denna kammare i går kväll ungefär klockan 10. Vi fattade då här i kammaren i stor och glädjande enighet ett par beslut som, om man så vill, kan kallas historiska. Jag syftar, som kammarens ledamöter förstår, på besluten om riktlinjer för utredningsarbetet på atomenergiområdet och om lagen till rätt att utvinna atomenergi. I en kort deklaration före fattandet av detta beslut underströk tredje lagutskottets ordförande, att vi nu står på tröskeln till en ny tidsålder, och han antydde — enligt min mening med full rätt — de enorma möjligheter för vårt folks andliga och materiella lyftning och förkovran, som atomkraftens fredliga utnyttjande innebär. Handelsministern begärde ordet efteråt, som ledamöterna erinrar sig, och underströk detta herr Osvalds uttalande. Jag är säker på att ingen här i kammaren hade någon annan mening. I atomkraften ligger fantastiska möjligheter förborgade.

Men, jag undrar, herr talman, hur

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

många av kammarens ärade ledamöter som i går kväll, i det ögonblick vi fattade dessa betydelsefulla beslut, verkligen skänkte en tanke åt frågan om de enorma kapital, som erfordras, om inte dessa av oss alla varmt omfattade och högt ställda förhoppningar skall bli blott en vacker dröm och inget annat. För vårt näringsliv fordras här investeringar av en storleksordning, som vi kanske i dag knappast kan göra oss en föreställning om. Men hur skall — jag vill rikta den frågan exempelvis till herr Sjödahl — medel till dessa jättelika investeringar kunna åstadkommas, om företagsamheten i det här landet även i fortsättningen liksom hittills skall pressas av en orimlig skattebörda, av investeringsavgift, av skärpta avskrivnings- och lagervärderingsregler o. s. v.? Jag undrar, om inte under utvecklingens och händelsernas eget tryck majoriteten i denna kammare — inklusive herr Sjödahl — och i riksdagen tämligen snart kan komma att tvingas att tänka om i dessa ting och inta en annan och mera progressiv hållning till näringslivet och dess kapitalbehov än den, som under de senare åren har tagit sig så markanta uttryck.

Efter detta, herr talman, skulle jag gärna vilja säga några få ord om en angelägenhet som intresserar mig alldeles speciellt, men som man kanske här i kammaren inte har fäst så stort avseende vid, i varje fall inte så stort avseende som den enligt min mening förtjänar.

Utskottsmajoriteten har tämligen snävt behandlat flertalet av de förslag från oppositionens sida, som ryms inom det stora frågekomplex, som vi här behandlar, och herr Sjödahls anförande vittnade ju inte om någon större uppskattning av de olika initiativ, som har kommit från vårt håll. Men å andra sidan måste jag i rättvisans namn säga, att bevillningsutskottets majoritet dock i åtminstone ett avsnitt av sitt betänkande har gett uttryck åt någonting, som skulle kunna kallas för en viss förståelse för ett av de uppslag, som har kommit från oss. Det gäller förslaget rörande »ränta på överskjutande skatt». Jag medger gär-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

na, att denna rubrik verkar ganska avskräckande och tråkig. Många kanske här i kammaren slår ifrån sig med båda händerna och säger, att detta är ett tekniskt problem, ett problem för uppbornsmän och experter, något som inte har större intresse i det sammanhang som vi för närvarande här är inne på.

Men det förhåller sig nog inte på det sättet. Bakom denna bleka och intetsägnande rubrik, »ränta på överskjutande skatt», reser sig, om man vill tränga in i tingen, ett problem av inte alldeles betydelslös art, ett statsfinansiellt problem, ett budgettekniskt problem, ett inflationsproblem, ett problem som, om jag inte är alldeles oriktigt underrättad — jag ser inte finansministern närvarande, men jag antar han skulle kunna bekräfta vad jag här säger — under de senare åren väckt någon oro, för att inte använda ett starkare uttryck, inom finansdepartementet, inom bankofullmäktige och inom riksgäldsfullmäktige. Jag kan gärna, herr talman, medge, att det här ämnet är en smula benigt, men jag skall i alla fall försöka att klara upp vad det i själva verket är fråga om.

Vi har såsom kammarens ledamöter givetvis vet — herr Velander berörde ju också detta problem i sitt inledningsanförande — en mycket kraftig säsongvariation i svensk ekonomi. Denna säsongvariation tar sig numera det uttrycket, att statsverket under andra halvåret lånar väldiga belopp i riksbanken. Denna företeelse utgör i sin tur en störande och balansrubbande faktor. Förklaringen till att riksgäldskontoret under senare halvåret måste låna upp högst avsevärda belopp i riksbanken är väsentligen att finna i de stora utbetalningar av överskjutande skatt, som måste göras varje år i december. Det rör sig här — herr Velander nämnde siffrorna — om belopp som de senare åren varierat mellan 500 miljoner och 670 miljoner kronor, vilka belopp alltså på ett bräde skall anskaffas av riksgäldskontoret.

Jag skulle vilja presentera kammaren ytterligare ett par siffror, som möjligen kan intressera, åtminstone därför att de tal, som jag kommer att nämna,

är så stora. Jag talade om de betydande säsongvariationerna under budgetårets två halvår. Under andra halvåret 1954 redovisades ett kassamässigt utgiftsöverskott av 1 123 miljoner kronor. Under första halvåret 1955 lämnade däremot driftbudgeten ett inkomstöverskott av 1 097 miljoner kronor. Vad beträffar budgetåret 1955/56 — alltså det budgetår som nu går mot sitt slut — förelåg under andra halvåret 1955 ett utgiftsöverskott av 1 065 miljoner kronor, och under första halvåret 1956 beräknas ett inkomstöverskott av 1 165 miljoner kronor.

Vad döljer sig nu bakom dessa tal? Den ojämna fördelningen av statens inkomster och utgifter under de ifrågavarande två budgetåren medför ett underskott under andra kalenderhalvåret på över 1 miljard kronor och ett överskott på ungefär samma belopp under första halvåret. Det beror, som jag sade för ett ögonblick sedan, huvudsakligen på redovisningen av överskjutande skatt, kvarstående skatt och fyllnadsskatt. Den överskjutande skatten belastar statsverket i november och december, medan den kvarstående skatten och fyllnadsskatten redovisas som inkomst under mars—maj. Nu säger kanske någon — och jag återkommer till vad jag påpekade för ett ögonblick sedan — att det här gäller tekniska frågor och metoder för redovisning av budgettransaktioner och att experterna och uppbornsmännen får försöka klara ut dessa saker. Men jag vill ännu en gång understryka, att frågan inte är så obetydlig. Den är mycket viktig och rör oss alla här i landet, inte minst oss som sitter i riksdagen.

För att skaffa pengar till dessa högst betydande skatteåterbetalningar under senhösten — upp till 700 miljoner kronor på ett bräde — nödgas riksgäldskontoret gå till riksbanken och låna dessa pengar. Att uppbringa pengarna på vanligt sätt i marknaden går inte under nuvarande förhållanden, som damerna och herrarna vet. Men vad innebär denna upplåning i den sedelutgivande banken? Det skulle kanske vara alldeles onödigt att påminna om den saken, men

den innebär ingenting annat än en påspädning i icke ringa grad — om man nu skall använda ett så milt uttryck om så stora belopp som det här är fråga om — med nya inflationspengar till den redan alltför stora tillgång på denna dubiösa vara, som i så hög grad bekymrar oss alla. Sådan upplåning i riksbanken måste verka inflationsdrivande, därom är vi nog i grund och botten alla ense. Upplåning på kapitalmarknaden däremot har inte denna tråkiga följdverkan, och jag antar att vi alla är ense även därom.

Vi har på vårt håll något funderat över om man inte skulle kunna hitta på något sätt, medelst vilket man skulle kunna komma till rätta med dessa besvärligheter, som är ytterligt bekymmersamma för dem, som nu skall försöka skaffa dessa pengar åt staten. Vi har inte velat vara med om åtgärder i tvångets tecken; vi tror inte på dem. Vi har tänkt att man skulle försöka sig fram på en annan väg, på frivillighetens väg. Vi har här försökt komma fram till en anordning, som i varje fall skulle i betydande utsträckning minska detta enorma upplåningsbehov under senhösten, kanske rent av komprimerat till december månad. Vi ser saken på det här sättet.

Att ha ett belopp över för julens extra utgifter framstår för många som angeläget — dessa återbetalda skattepengar användes ju i betydande utsträckning till juluppköpen. Numera finnes emellertid i stigande omfattning en annan extra utgiftspost, som väger ganska tungt för människorna, nämligen semesterutgifterna. Vi föreslår nu följande anordning.

Var och en får i vanlig ordning under hösten sin slutskattesedel. Den, som har överskjutande skatt att hämta, får i samband därmed en anvisning på beloppet. Det bör på denna anvisning meddelas, att summan kan lyftas senast den sista december, såsom fallet nu är, men att ägaren, om han låter den stå inne till den 15 juni nästa år, kommer att få inte blott sin överskjutande skatt utan därutöver 3,5 procent på beloppet.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.
Detta sammanlagda belopp bör anges i kronor, och av praktiska skäl bör det enligt vår mening vara så att det minsta belopp, varpå räntan beräknas, skall vara 100 kronor.

Nu vill jag medge, att utskottsmajoriteten inte har visat sig ointresserad av detta vårt uppslag; det är ju klart, att utskottet inte kan stå främmande för de svårigheter, som föreligger för finansdepartementet, för riksbanken och för riksgäldskontoret. Utskottet har lagt i dagen ett visst intresse för vårt uppslag och skriver, att det enligt utskottets mening är angeläget, att man tillvaratar befintliga möjligheter att undvika statens säsongmässigt återkommande lånebehov under de sista månaderna av ett kalenderår. Den åtgärd, som vi nu föreslår, föranleder utskottet vidare att säga, att den i och för sig torde vara ägnad att leda till sådan minskning, och det är onekligen rätt mycket sagt av en majoritet, som i allmänhet ställer sig ganska kallsinnig till de propåer, som vi kommer med i ärenden som ligger under bevillningsutskottets domvärjo.

Men efter detta medgivande har naturligtvis utskottet sina invändningar att göra. Sålunda anmärker man på vad man kallar de relativt sett höga räntekostnaderna. Det kan naturligtvis sägas. Men härtill skulle jag dock vilja erinra, att förslaget ju i denna del endast innebär, att statsverket för den förmån som ett sådant arrangemang för statsverket skulle innebära betalar en ränta efter samma procentsats som statsverket använder, då det utkräver ränta av medborgarna. Den premie på 2,5 å 3 procent, som tillkommer dem som begagnar sig av den av oss föreslagna möjligheten, anser vi vara rätt väl avvägd. Förslaget står ju också i tämligen god överensstämmelse med det premierande av sparandet, som riksdagen har beslutat och som, måhända till överraskning för många, har visat ett så gynnsamt resultat.

Men utskottsmajoriteten har ytterligare en invändning. Den förefaller vara en smula rädd för vad man kallar »de administrativa olägenheter, som uppenbar-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

ligen skulle följa med en sådan åtgärd». Jag tror, att majoriteten inte skulle ha skrivit på detta sätt, om det inte hade varit så att utskottet tvingats arbeta under stark tidsnöd. Som exempel på hetsen i utskottet kan ju nämnas, att motionerna aldrig förelåg tryckta vid utskottsbehandlingen, utan motionärerna hade dragit försorg om att de i stencilerat skick tillhandahölls utskottet. Det är min tro — och jag har visst fog för den — att om bevillningsutskottet hade haft tillfälle att närmare undersöka det uppslag, som vi här har kommit med, och närmare orienterat sig om vad berörda myndigheter tycker och tänker i den här frågan, skulle majoriteten ha varit med om en betydligt mera positiv skrivning på denna punkt än nu blivit fallet.

Nu är det riktigt, och det påpekade också herr Velander, att utskottet förutsätter att »Kungl. Maj:t ägnar denna fråga uppmärksamhet i sina strävanden att mera jämnt fördela statens lånebehov under året». Ja, det vill jag verkligen hoppas att Kungl. Maj:t gör! Jag tror nämligen att här föreligger ett uppslag som är väl värt att ta fasta på och närmare utreda. Kunde genom denna anordning i frivillighetens tecken — jag vill understryka att det är ett rent frivilligt tillvägagångssätt som vi föreslår — statsverkets utbetalningar av överskjutande skatt under senhösten blott nerbringas med låt oss säga hälften, skulle mycket vara vunnet.

Frågan om statens väldiga upplåningsbehov just vid denna tidpunkt av året är ingalunda, det vill jag innan jag slutar än en gång starkt understryka, mina damer och herrar, i första rummet ett budgettekniskt eller ett lanetekniskt problem; det är någonting mycket mera. Vi står här inför en angelägenhet med vida aspekter i fråga om både penningvärde, valutareserv och kostnadsläge. Eller annorlunda uttryckt — denna fråga utgör i grund och botten, om vi vill se realistiskt på den, ett ingalunda oviktigt avsnitt av det stora problem, som vi här i kammaren brukar kalla kampen mot penningvärdeförsämringen.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle inte ha tagit till orda om inte herr Hagberg hade provocerat mig därtill i sitt anförande.

Han nämnde, att man skulle försöka stimulera folk att låta vad de betalat för mycket i skatt stå inne under en tid.

Jag måste säga att syftet är synnerligen aktingsvärt, men utskottet har funnit så många invändningar mot detta förslag, att det inte utan en ordentlig undersökning vågade sig på att tillstyrka förslaget. Utskottet har bett Kungl. Maj:t att uppmärksamma frågan. Kunde det syfte vinnas, som högermotionärerna avsett, vore det mycket önskvärt. — Herr Hagberg har nog förstått att utskottet inte alls är ogint på denna punkt — tvärtom.

Herr Hagberg nämnde vidare några exempel på hur stor produktionsökningen varit i vissa länder, medan Sverige hade en låg procentuell siffra. Låt oss emellertid komma ihåg en sak! Det gäller i det här fallet krigshärjade länder. Man kan här göra en jämförelse med en person, som av brist på arbete eller av annan orsak ett år inte haft högre inkomst än 2 000 kronor. Han har då inte några större svårigheter att sedermera under andra och gynnsammare förhållanden höja sin inkomst med låt oss säga 400 eller 500 procent.

Vad beträffar företagsbeskattningen vill jag fästa uppmärksamheten på att investeringsavgiften och den höjda bolagsskatten betraktar vi såsom tillfälliga ting, som inte skall bli bestående. Men beträffande företagsbeskattningen avundas vi nog i det stora hela här i landet av främmande stater, beroende på att vi har större avskrivningsmöjligheter och många flera förmåner för företagen än de flesta andra länder. Jag vill erinra om att t. ex. i Norge betraktar man nog vår — ur deras synpunkt — låga företagsbeskattning såsom en fråga, som för dem gör den ekonomiska samverkan svårare. Jag tror att man säkerligen i hög grad överdriver verkningarna av den företagsbeskattning som finns i detta land. Den är i det stora hela gynn-

sammare för näringslivet än i de flesta andra länder.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjödahl har nu, jag vet inte för vilken gång i ordningen, understrukt, att den skärpta företagsbeskattningen är av tillfällig karaktär. Herr Sjödahl, finns det någonting mera permanent i svensk lagstiftning än en såsom tillfällig angiven skattelag? Jag har inte upplevat många exempel på motsatsen under de rätt många år, jag har varit med i riksdagen.

Vidare säger herr Sjödahl, att många länder avundas oss den »lindriga» företagsbeskattning vi har. Ja, jag vet inte hur därmed kan förhålla sig, men jag läste faktiskt i tidningarna om en konferens, som ett antal av riksdagens gäster österifrån nyligen hade med konjunkturinstitutet och dess chef, vilken därvid bland annat redogjorde för företagsbeskattningen i Sverige. En ledamot av denna delegation förklarade, enligt tidningarnas referat, när han hörde denna redogörelse för den svenska företagsbeskattningen, att han inte skulle i sitt land kunna tänka sig att på det sättet belasta näringslivet.

Nu fäster jag personligen inte så förfärligt stort avseende vid detta lilla intermezzo, men den redogörelse som konjunkturinstitutets chef vid detta tillfälle lämnade var givetvis riktig. Ett faktum är dock, herr Sjödahl, att företagsbeskattningen här i landet ligger vid 60 procent. Härtill kommer något som inte finns i andra länder, nämligen att vi har en dubbelbeskattning av företagsvinsterna. Först beskattas vinsterna hos företaget och sedan hos aktieägarna. Detta är ett ovanligt tillvägagångssätt. Därigenom kommer man upp i en helt annan skattebörda än den som framgår enbart av det förhållandet, att bolagskatten formellt är 50 procent eller omkring 60 procent, om man räknar med kommunalskatten.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja varna herr Hagberg och andra för att

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

göra för mycket av samtalet mellan konjunkturinstitutets chef och gästerna från öster. Dessa gäster representerar ett land, där man säkert har mycket låga skatter på den förstatligade industrien, men där man i stället har sådana skatter på varorna, att folk över huvud taget inte kan skaffa sig dessa varor. Jag varnar alltså för att för mycket lita på omdömen från våra gäster från öster!

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev mycket glad över att höra herr Sjödahls bestämda uttalande mot en hård konsumtionsbeskattning. Det går ju för närvarande illa-varslande rykten om att vi i behörig tid har att emotse en väsentlig skärpning av den svenska konsumtionsbeskattningen — en ny omsättningskatt.

Jag utgår ifrån, att herr Sjödahl i detta sammanhang och vid den tidpunkten kommer att hävda samma hårda inställning mot konsumtionsbeskattning, som han gjort just nu.

Herr DE GEER (fp):

Herr talman! På dagens långa föredragningslista är jag den förste som representerar bankoutskottet. Det är givetvis riktigt att sammankoppla bankoutskottets utlåtande nr 30 med bevillningsutskottets betänkande nr 50, ty de berör i viss utsträckning samma arbetsfält. Vi brukar ju ha två ekonomiska huvuddebatter om året, en i samband med bankoutskottets dechargebetänkande, då man riktar blickarna bakåt, och en i samband med sedelutgivningsrätten, då man riktar blickarna framåt. Det är den senare vi har i dag.

Det är emellertid inte min avsikt att gå in på de gamla och kända elementen eller faktorerna i detalj, vare sig de heter räntepolitik, restriktiv kreditpolitik, investeringsavgifter, skärpt bolagsskatt m. m. — andra talare kommer att svara för en detaljdebatt om dessa olika element. Dock vill jag påpeka, att även om meningarna går isär i detaljer, råder en principiell enighet om att da-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

gens läge kräver en kärv ekonomisk politik.

Det väsentliga är emellertid inte dessa olika faktorer och element i och för sig, utan den verkan de kan åstadkomma på löntagare, företagare och jordbrukare i deras lönepolitik, prispolitik, utdelningspolitik m. m. Man skulle kunna jämföra de faktorer, som jag här berört, med semaforer, som skall visa rött, gult eller grönt ljus på de ekonomiska allfartsvägarna, och det är våra statsmakter, som sköter dessa semaforer. För närvarande visar alla semaforerna ett klart rött ljus icke blott i vårt land, utan i alla västeruropeiska länder, där vi har en fri eller relativt fri ekonomisk politik.

Jag går nu att granska hur dessa semaforer påverkar de olika gruppernas löne- och prispolitik m. m. Det är då ganska naturligt, att jag börjar med löntagarna, som representerar den utan varje jämförelse viktigaste faktorn, arbetslönerna. Vi bör beakta, att cirka 80 procent av produktionsvärdet på våra produkter representerar successivt under produktionsprocessen nedlagda arbetslöner. Det är då ganska naturligt, att lönepolitiken har en avgörande betydelse när det gäller den ekonomiska balansen i samhället.

Har då löneförhöjningarna varit för stora, lagom eller för små? Att 1955 års lönerörelse gick till överdrifter är väl numera alla eniga om. Följderna uteblev inte heller. Hur är det med årets lönerörelse? Vi var alla belättna med den; den medförde generellt fyra procent, och vi slapp uppleva de svåra skakningar i samhället, som våra grannländer Danmark och Finland fick genomgå. Vi räknar med en produktivitetssökning av 3,5 till 4 procent om året, och en löneförhöjning om 4 procent skulle alltså falla ganska väl in i ramen.

Men vid de centrala löneförhandlingarna diskonteras den beräknade produktivitetstegringen ett år i förskott, och härtill kommer, att under året summerar sig en del andra löneförhöjningar. Varje företagare vet att vid de förhandlingar, som pågår under avtalsperioden

i samband med rationaliseringen, indragning av folk i arbetsprocessen eller sänkning av ackord på grund av bättre metoder och maskiner, måste han bevilja vissa löneförhöjningar, och dessa summerar sig till de löneförhöjningar, som man centralt har kommit överens om. Det är därför inte otänkbart att slutresultatet för detta år blir lönehöjningar, som ligger vid 6 procent, och då tangerar man gränsen till det farliga.

Vi är tämligen eniga i vårt land om att vi önskar en fri löneemarknad. Statens ingrepp bör begränsa sig till förlikning och medling och — märk väl — till att skickligt sköta de semaforer, jag här talade om, och att signalera det rätta ljuset i det rätta ögonblicket.

När det gäller löneemarknaden tror jag det vore mycket lyckligt om vi kunde komma över till tvååriga avtal. Tveksamheten på detta område, som gjort att vi inte kunnat realisera sådana avtal annat än i mycket begränsad omfattning, beror på misstro till penningvärdet. Men om vi kunde få tvååriga avtal, skulle det lägga en ganska god grund för stabiliteten i penningvärdet, alldeles bortsett från att vi skulle slippa dessa utslitande löneförhandlingar, då vår dyraste och mest kvalificerade arbetskraft går åt. Vad vi i dessa dagar får gå igenom här i riksdagen med nattplena till klockan 12—2 är bara ljumma och sköna västanfläktar jämfört med de ansträngningar, som våra företagsledare och ombuden på arbetarsidan tvingas att utsätta sig för när avtalen skall uppgöras på vårsidan. Även på detta område skulle vi alltså kunna vinna en hel del nyttig arbetstid.

Den reella lönehöjningen skulle för övrigt inte bli mindre, om vi hade tvååriga avtal. Men vi skulle då inte i förskott ta ut produktivitetstegringen, utan den skulle tas ut samtidigt som lönehöjningen.

Många, inte minst på arbetarsidan — jag vänder mig nu särskilt till herr Geijer — säger på tal om företagarna, att man inte bör kasta sten i glashus. Jag vill då svara, att jag icke representerar företagarna, utan bara *ett* företag. Fi-

nansministern vände sig i sitt första-majtal på Gärdet mot bolagens utdelningspolitik. Där är det, sade han, inte alls fråga om 4 procent, utan om 10—15 procent, och han fördömde skarpt denna politik. Gentemot detta argument vill jag påpeka, att aktieägarna är starkt underkompenserade. Jag är över huvud taget motståndare till allt kompensationsstänkande, men vill i alla fall göra detta påpekande. Vidare betyder ju aktieutdelningarna rent ekonomiskt ganska litet i förhållande till lönerna. Jag vänder mig även här till herr Geijer, ty han har en annan uppfattning och anser att aktieutdelningarna har en mycket stor ekonomisk betydelse. Jag bestrider däremot inte, att aktieutdelningarna kan ha en viss psykologisk effekt. Jag förstår mycket väl att det kan skorra illa i öronen på löntagarna, vare sig de nu är arbetare eller tjänstemän, om företagen manar till moderation i lönepolitiken men samtidigt höjer utdelningen. Det vore därför säkerligen klokt av våra företagsledare att tänka på det röda ljuset, som semaforen nu visar, även när det gäller utdelningspolitiken.

Jag går härefter över till jordbrukarnas stora grupp. Här kommer en mycket irrationell faktor in i bilden, nämligen väderleken och därmed skördeutfallet. Risken att det skall bli ett dåligt skördeutfall innevarande år — den möjligheten finns — ligger som ett mörkt moln vid horisonten. Riksbankschefen Åsbrink sade vid debatten på Arosmässan i Västerås, att ett dåligt skördeutfall förvisso inte får tas som intäkt för krav på stegrade inkomster. Det är naturligtvis riktigt, men å andra sidan kan man förstå jordbrukarna i deras kompensationskrav, om skördeutfallet skulle bli katastrofalt dåligt. Om detta emellertid skulle ta sig uttryck i stegrade priser på jordbruksprodukter, så har vi ju pris- och lönespiralen i full gång igen. Man skall inte måla hin på väggen förrän han finns där. En god skörd vore verkligen något att hoppas på i år och något som skulle utgöra en fördelaktig faktor i vår ekonomi och hjälpa oss i våra strävanden att upprätthålla ekonomisk

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. balans. Mätte detta hopp inte bara bli ett önsketänkande utan omsättas i praktisk verklighet.

Jag vill, herr talman, sammanfatta mina synpunkter på detta område på följande sätt. Vi bör eftersträva att om möjligt genomföra principen om två-åriga avtal. Våra företagare bör såväl i eget som landets intresse bedriva en försiktig politik när det gäller aktieutdelningar och framför allt när det gäller utdelningshöjningar. Skulle vi mot förmodan få en dålig skörd även i år, får den inte kompenseras genom höjda jordbrukspriser. En dålig skörd är ingen anledning till stegrade inkomster, utan då måste vi i stället söka fördela inkomstminskningen på landets alla befolkningsgrupper och inte låta det resultera i stegrade jordbrukspriser.

Vi har hittills i den ekonomiska debatten nästan uteslutande tänkt på inflationshotet och riskerna för en överkonjunktur. Men, mina damer och herrar, börjar inte den åtstramande ekonomiska politiken inte blott i vårt land utan även i många andra länder visa tecken på att ge god effekt? Prisrörelserna har börjat förändras. Priserna på så viktiga varor som metaller och gummi pekar definitivt nedåt. De internationella konjunkturkurvorna för viktiga varor går också deciderat nedåt. Det talas ofta om att våra terms of trade skulle förbli ofördelaktiga för oss, men faktum är att tendensen just nu pekar i motsatt riktning. Priserna på flera av våra viktigaste importvaror är på väg nedåt. Av våra exportvaror däremot är det endast trävarorna, som hittills drabbats av ett bakslag — i varje fall är prissituationen där mycket labil och osäker. Från Förenta staterna, det stora industrilandet, som alltid har stor inverkan på världskonjunkturen, kommer tecken på bakslag på textil- och bilområdet, och även på andra områden bör jag men där bli tveksam. Om utvecklingen skulle gå dithän gäller det för dem som sköter våra semaforer, d. v. s. statsmakterna, att i tid slå om ljuset från rött till gult och kanske också ganska snabbt till grönt, ty det är en

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

allmänt känd erfarenhet, att en lågkonjunktur visar tendens att mata sig själv. Den utvecklas alltid i ett hastigare tempo än en högkonjunktur. När priserna faller blir människorna försiktigare. Den gamla traditionella konjunkturkurvan från tiden före första världskriget visade ju alltid en sakta stigande tendens för en högkonjunktur men en mycket brant kurva för omslaget till lågkonjunktur.

Jag tror inte att vi har att vänta något kraftigt fall i konjunkturen, men jag vill sluta mitt anförande med att uppmana statsmakterna, som har hand om sématorerna, att med beaktande av dessa ekonomiska fakta i tid slå om ljust, därest det visar sig erforderligt.

Herr SVÄRD (h):

Det hade, herr talman, varit min fasta avsikt att i dag alldeles avstå från polemik. Herr Bengtsons anförande skulle emellertid för denna inställning kunna betraktas som force majeure med ungefär samma effekt som en opåräknad översvämning på grund av en läcka någonstans. Jag skall emellertid trots detta inte härav locka mig till någon nämnvärd polemik, utan egentligen bara begränsa mig till det konstaterandet, att den sakliga och intellektuella nivån i herr Bengtsons kritik oroväckande börjar närma sig den nivå, som kännetecknar ledarspalten i bondeförbundets stora ledande tidning.

Det är min förhoppning att herr Bengtson inte i anledning av detta omdöme föranstaltar om åtal mot mig för ärekränkning. Herr Bengtson skulle möjligen i så fall kunna åstadkomma fällande dom!

Det är bara på en punkt som jag vill ge ett besked, vilket naturligtvis har ett visst sammanhang med herr Bengtsons uppläggning av problematiken. Det är på den punkten, där han efterlyser vår vilja att redovisa våra besparingar. Dessa besparingar är i varje fall redovisade i olika utskottsbetänkanden och i kamrarnas debatter, och de är sammanfattande redovisade i högerpartiets skat-

temotion. I allt det informationsmaterial, som från vårt håll skickats ut i landet, återfinnes samma redovisning.

Sedan jag nu svarat på en fråga kanske jag kan ha rätt att också ställa en. Har bondeförbundet för avsikt att sammanfattande redovisa de punkter, på vilka bondeförbundet yrkat höjningar av utgående anslag, och de resultat för skatteläget, till vilka detta med bondeförbundets egna utgångspunkter måste föra? Har bondeförbundet därutöver för avsikt att sammanfattande redovisa de skäl, som förmått partiet att så helhjärtat ansluta sig till vissa kommunistiska motioner rörande den ekonomiska politiken?

Med detta, herr talman, är herr Bengtson för mig ett avslutat kapitel.

Vi har här i landet en benägenhet att hålla oss med auktoriteter. De är olika vid olika tidpunkter, men de är alltid auktoriteter — så länge de varar. Alla auktoriteter för närvarande lär oss att det riktiga penningssystemet för vår del är en pappersmyntfot. Den internationella expertisen har här i det väsentliga en avvikande uppfattning.

Frågan om penningssystemet i ett land är inte bara en teknisk angelägenhet eller en fråga uteslutande för nationalekonomer och finansexperter. Den är i högsta grad en allmän och en allmänpolitisk fråga — av betydelse för rättssäkerheten i samhället, för våra möjligheter till internationella förbindelser, för trygghet i sparandet och till det sparade.

Herr talman! Fredagen den 11 maj 1956 kommer säkerligen att framstå som en historisk dag. Den dagen upphävde Västtyskland den hembudsskyldighet på utländsk valuta, som ålades det tyska folket genom en s. k. nödförordning av den 15 juni 1931. Med detta beslut är en period slut i Västtyskland; Hjalmar Schachts period, krigets, krigsekonomiens och nederlagsekonomiens period.

Det belgiska parlamentet avgör denna vecka vilken guld täckning som skall tillämpas för den belgiska sedelutgivningen. Ett beslut om en täckning med 33 1/3 procent torde komma att fattas. I

Schweiz har man sina pengar täckta med guld eller utländska valutor till 40 procent. I Amerikas förenta stater fungerar ett system med guldstandard i praktiken. Det är lagfäst i detta land. Den nuvarande engelske finansministern mr MacMillan är uppenbarligen inställd på att försöka närma sig något slags guldstandard för det engelska pundet. Detta är för honom en trossats, och han tänker, och tänker i handling i det avseendet. Hans svårigheter är de svårigheter som skapas av nödvändigheten för England, som importerar alla sina råvaror och den väsentliga delen av sina livsmedel, att ställa om sitt näringsliv för det mindre rum i världen som nu och i en framtid står till dess förfogande.

Våra auktoriteter här i landet har ansett sig kunna konstatera att tanken på en internationellt godtagen täckning för sedelutgivningen är död. Den är icke död. Den lever i högsta grad.

Av de fakta jag anfört torde man kunna dra den slutsatsen, att den internationella utvecklingen snabbare än de flesta av oss har räknat med kan komma att tvinga oss att taga ställning i denna väsentliga medborgerliga fråga — inte tvinga oss med något slags hot, utan ställa oss inför valet mellan att förena oss med en internationell gemenskap, byggd på guldstandard, eller ställa oss utanför. Vilkendera utvägen vi väljer, får vi ta konsekvenserna, de fulla konsekvenserna. Jag har sagt att denna utveckling kan gå snabbare än expertisen i vårt land i dag räknar med, och jag tror inte att man kommer ifrån valet, därför att man nu hänger sig åt en observans, som i och för sig är rätt märklig, eller därför att man i debatten vägrar att söka sig ut på något djupare vatten än dem vi är vana vid.

En guldstandard — knuten till guldet, inte därför att det är guld utan därför att det är någonting objektivt, någonting som möjliggör hederliga former för internationellt ekonomiskt umgänge, för internationella ekonomiska förhållanden — är för hela vår välståndsutveckling av avgörande betydelse. Det är därför

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.
inte bara fråga om för oss att välja i en tvångssituation; det kan ligga i vårt intresse, i vårt verkliga intresse, att ordentligt förbereda ett sådant val, att ställa in oss på en annan lösning än pappersmyntfoten av de centrala rättsliga och ekonomiska problem som penningväsendets gestaltning bjuder.

Det har sagts att under förutsättning av en guldstandard är den fulla sysselsättningen inte tänkbar, och därvid har man hänvisat till erfarenheter från gångna decennier. Jag tror att hela den tankegången bygger på ett missförstånd, bygger på en föreställning som inte är reell i den värld där vi nu lever. Den är i själva verket ingenting annat än ett uttryck för en defeatism i fråga om möjligheterna att förena full sysselsättning och ett fast penningvärde. Det är för övrigt en då och då antydd omständighet, som i detta sammanhang måste tillmätas avgörande betydelse. Vår behållning av utländska valutor sätter bestämda gränser för våra möjligheter att driva en sysselsättningsskapande politik, oavsett om vi har en pappersmyntfot eller om vi är anslutna till ett system med en internationell standard.

Det sägs också, att visserligen är guldstandardsprincipen riktig — den har bara det felet att den inte håller när den bäst behövs. I krissituationer är det första man gör, att man avskaffar de bestämmelser om guldtäckning som man har. Även där tillåter man sig en historisk parallell, vars giltighet i nu rådande läge allvarligt kan ifrågasättas. Det torde vara riktigt att i internationella katastrofsituationer måste man åtminstone modifiera guldtäckningsbestämmelserna, hur de än är utformade. Möjligheten att göra detta finns också i alla de lagstiftningar av denna art som existerar. Men, herr talman, det förhållandet att normer för ett hederligt umgänge människor emellan inte under alla förhållanden kan vara giltiga, är inget argument mot normerna. Vi har, för att ta ett exempel, en tryckfrihetslagstiftning som ger oss tryckfrihet. Vi är klart medvetna om att det kan komma situationer, då denna måste avskaffas. Vi

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

har en medborgerlig rätt till brevhemlighet och till telefonhemlighet, men även i dessa avseenden måste vi räkna med möjligheten av inskränkningar i prekära lägen. Det är kanske snarare på det sättet, att vi genom att skapa dessa möjligheter för extraordinära situationer gör själva rättigheten som sådan möjlig under normala förhållanden.

Nu tror inte jag på något vis, herr talman, att vi i ett sammanhang kan gå över till någonting annat än pappersmyntfot. Jag är övertygad om att vi behöver en förberedelsetid och att vi måste räkna med en övergångstid. Men det är då väsentligt att denna används på ett sådant sätt att det mål, vi strävar efter, kommer närmare och inte längre bort.

Enligt riksgäldskontorets prognoser kommer den sista juni nästa år 82 procent av våra sedlar att var täckta av statsskuldförbindelser. Det betyder att 82 procent av samtliga utelöpande pengar har sin motsvarighet i en i riksbanken på regeringens och riksdagens order tillskapad kredit. Är det någon som med denna risk för ögonen tror att vi skall kunna ha vår handlingsfrihet, om den situation uppkommer, då vi måste ha handlingsfrihet?

Det är detta som är bakgrunden till vår tanke att man redan nu på något vis skulle sätta en gräns för rätten till statlig upplåning i den sedelutgivande banken. Man bör inte beröva sig möjligheterna till de ofrånkomliga säsongutjämningar som tyvärr måste ske den vägen, men man bör hindra att dessa leder till att nivån av den sammanlagda i riksbanken placerade statsskulden oavbrutet stiger. Vi hade för vår del tänkt oss att denna begränsning skulle knytas till sedelutgivningsrätten, därför att man därmed under provisorietiden — jag upprepar det, herr talman: under provisorietiden — skapar ett något så när smidigt instrument och framför allt därför att man tvingar vederbörande att, om gränsen för denna upplåning skulle överskridas, offentligt redovisa fakta för riksdagen och underställa problemet riksdagens prövning.

Det är nu emellertid uppenbart att man mot varje ny tanke kan anföra en lång rad argument, betydande argument och mindre betydande argument. Därför har vi nöjt oss med att begära att detta problem liksom det stora problemet om riksbankens organisation skall utredas. Det skall undersökas i vilken mån man kan göra centralbanken med dess primära ansvar för penningvärdet självständig. I svensk tradition har det avgörande varit att göra riksbanken självständig i förhållande till Kungl. Maj:t. Nu gäller det att göra riksbanken självständig såväl i förhållande till Kungl. Maj:t som i förhållande till riksdagen och riksdagsmajoriteten. Detta är ur medborgarnas synpunkt det aktuella problemet, och det är ett problem som måste lösas, vad man än säger om saken i dag.

Jag har, herr talman, tillåtit mig dessa reflexioner i vetskap om att de inte har någon högre grad av riksdagsaktualitet. Men jag har gjort det därför att jag är alldeles övertygad om att den problematik, jag har antytt, kommer att bli av avgörande betydelse för detta land inom den allra närmaste framtiden.

Tillåt mig så till slut bara, för att inte behöva besvära kammaren någon mera gång, att utan särskild motivering få yrka bifall till reservationen nr 3 vid statsutskottets utlåtande nr 156. (Herr *talman*: Jag får göra talaren uppmärksam på att yrkanden måste framställas i anslutning till vederbörande utskottsutlåtandes föredragning.) Då framför jag min vördsamma ursäkt, herr talman!

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Vi har ju redan hunnit ganska långt på den här debatten, och jag vill för min del inte medverka till att förlänga den i onödan. Jag kan i det väsentliga hänvisa till vad som för vår del sagts av herrar Velander och Hagberg när det gäller de frågor, som ligger inom bevillningsutskottets räjong, och varför inte också till vad som yttrades av herr Spetz, i vars anförande jag har möjlighet att instämma i mycket

långa stycken. Och när det nu senast gällt bankoutskottets utlåtande, så har herr Svärd närmare uppehållit sig vid den reservation som där är intagen. Detta gör att jag kan inskränka mig till vissa sammanfattande reflexioner med anledning av vad som hittills förekommit.

Vi har för vår del närmast velat betrakta denna debatt såsom en följetong till skattedebatten för några veckor sedan. Vi stred då för en annan skatteskala än den som blev av riksdagen beslutad. Jag erinrar i korthet om att den av oss presenterade skalan skulle vid 100 procents uttag ha inneburit en skatteminskning för närmaste budgetår med 225 miljoner och för därpå följande budgetår med 825 miljoner, således respektive 125 och 450 miljoner mer än regeringen föreslår.

Vi hade i skattedebatten tillfälle att närmare utveckla vad vi betraktade såsom företräden hos den skala vi presenterade framför den skala som regeringen föreslagit. Vi försökte särskilt betona, att vi hade tagit till uppgift att nedbringa marginalskatten speciellt inom det aktuella skikt, där den stora gruppen av yrkesverksamma medborgare numera befinner sig, nämligen skiktet mellan 10 000 och 30 000 kronors inkomst. Det är där marginalskatten för närvarande främst har sin ogynnsamma effekt och där behovet särskilt har framträtt att åstadkomma en bättre tingens ordning.

Om man utgår från detta skikt och den marginalskattesänkning, som det framför allt gällt att där åstadkomma, så ger det sig nästan som en följd, hur skalan skall se ut nedanför och ovanför detta skikt. Man kan ju inte ha hur höga trappsteg som helst mellan de olika skikten, utan har man en gång bestämt sig för en viss skiktfördelning i området med 10 000—30 000 kronors inkomst, så får man sedan ta konsekvenserna nedåt och uppåt. Och vad konsekvenserna nedåt beträffar, så innebär de för vår del förslag om ett lägre skatteuttag även för de minsta inkomsttågarna än regeringen har föreslagit.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Vi har i dag återigen fått bevittna, hur herr Sjödahl gett sig hän åt den speciella form av våltalighet i dessa ämnen, som jag hade anledning att apostrofera i skattedebatten och vars effekt jag nu inte skall lägga ned någon möda på att söka fördunkla.

Vår skala har dessutom fördelen att den s. k. tudelningsprincipen kommer att tillämpas betydligt längre upp än som är möjligt enligt regeringens förslag. Vi har åstadkommit en väsentlig omfördelning till de giftas favör i förhållande till de ensamstående, något som också gör det möjligt för oss att i fortsättningen gå litet långsammare fram när det gäller de fortsatta familjestödande åtgärderna; vi stöder ju familjerna genom den av oss föreslagna skattesänkningen med inte mindre än 325 miljoner kronor.

Vi beklagar självfallet, att vi blivit urståndsatta att nu yrka skatteuttag enligt vår egen skala och tvingas att — som vi hoppas tillfälligt — utgå från den nyligen av riksdagen beslutade skalan, som i sin uppbyggnad enligt vår mening lider av fundamentala brister. För att komma i närheten av den totala skattesänkning vi åsyftar, yrkar vi 90 procents uttag, motsvarande en skattesänkning för nästa budgetår av 200 miljoner och för därpå följande budgetår av 725 miljoner. Detta innebär inte på något sätt, att vi ämnar ge avkall på den skatteskala, som vi tidigare har presenterat, utan vi kommer att återigen föra fram vårt förslag vid ett annat tillfälle. Med vårt yrkande om uttagsprocenten vill vi endast markera, att vi har möjligheter till en total skattesänkning av helt annan storleksordning än regeringen.

Det intressanta för vår del skulle denna gång vara inte att diskutera skatteskälornas detaljer mer ingående utan att få tillfälle att visa upp det underlag, på vilket vi stöder våra längre gående yrkanden i skattefrågan. Det stora intresset för oss är att, särskilt från regeringens sida, få den reaktion på våra skatteförslag, som först nu kan bli fullständig, sedan vi motionsvis in i minsta detalj har angivit hur saken ter sig för

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

vårt vidkommande både med avseende på budgetåret 1956/57 och — självfallet i en mera preliminär form; annat är inte möjligt — budgetåret 1957/58. Jag är angelägen om att få bekräftat, hurvida man från regeringens sida är beredd att erkänna att genom det förslag, som vi på detta sätt lagt fram, har lämnats ett vederhäftigt alternativ till det av regeringen förfäktade förslaget; att förslagen visserligen baserar sig på olika åsikter om den ekonomiska politik som bör föras här i landet, men att i och för sig vårt alternativ håller från våra utgångspunkter. Jag är angelägen om detta, därför att det i förstone verkade, när vi hade framlagt våra skalor, som om diskussionen skulle komma att domineras av påståenden om lättsinne, bluff och valdemagogi.

Jag övergår här efter till att säga något om de av oss föreslagna prutningarna. Vi har å ena sidan ökade anslag på 77 miljoner kronor, som skall kompenseras, men vi har å andra sidan minskade anslag på inte mindre än 163 miljoner kronor, och då räknar jag inte in ytterligare minskningar på 43 miljoner kronor, som mera gäller formella besparingar. Vi kommer fram till just de 125 miljoner kronor totaliter i form av minskade anslag, som behövs för att för det kommande budgetåret täcka det inkomstbortfall, som vårt ursprungliga skatteyrkande skulle ha fört med sig. Den största posten bland våra prutningar gäller avskrivningsanslaget på lånefonden för bostadsbyggande. Det har ju varit en viss kritik, efter vad jag kan förstå, mot denna prutning, inte i själva saken, ty det beror ju på vilken uppfattning man har, utan formellt sett. Men det är då anledning att särskilt understryka, att minskningen av avskrivningsanslaget i detta fall inte beror på att vi, såsom folkpartiet i vissa sammanhang varit inne på, velat ändra själva avskrivningsreglerna. Det är inte en minskning av avskrivningsanslaget av den innebörden, som vi avser, utan minskningen av detta anslag är en följd av att det utgiftsanslag, på vilket avskrivning skall

ske, har minskats så, att vid en avskrivning efter nu gällande regler en besparing uppstår av den omfattning, som vi här redovisat. Denna prutning är icke från vår sida primärt föranledd av önskan att åstadkomma en skattesänkning. Vi betraktar den inte såsom en uppoffring utan såsom ett led i vårt alternativ till den förda bostadspolitiken. För oss är en sanering av bostadsmarknaden en nyckelfråga, både när det gäller att häva bostadsbristen och att komma till rätta med vår samhällsekonomi i stort. Detta kan endast ske genom att komma ifrån den förfalskning av läget med därav följande kostnadsfördyringar, som de generella subventionerna leder till.

Jag kan kanske rent parentetiskt här få framhålla, att en utredning, som vi har mottagit i stabiliseringsutredningen och som gjorts av Lars Lindberger, utmynnar i slutsatsen, att ett återställande av balansen mellan tillgång och efterfrågan på kapitalkrävande nyttigheter inom den allmänna sektorn, främst bostadsförsörjningen, utgör en första förutsättning för att det över huvud taget skall kunna bli möjligt att på längre sikt vidmakthålla en stabil prisnivå. Detta är en tanke, uttryckt med andra ord, som vi många gånger framfört. Vi har precis samma inställning till detta problem, nämligen att dessa saker måste till för åstadkommandet av en stabil prisnivå.

Bland prutningarna finns några, som såvitt jag förstod herr Bengtson på sitt oefterhärmligt älskvärda sätt begärde att återigen få upplysning om. Jag fick ju för min del det intrycket av herr Bengtsons anförande, att det sista han önskar är att verkligen bli upplyst om vederhäftigheten punkt för punkt i högerns förslag. Han önskar kunna intala sig att han är i god tro, när han fortsätter att resonera kring dessa ting på det sätt han gjorde i sitt anförande. I den mån herr Bengtson önskar närmare upplysningar kan jag hänvisa till att han har allt material i den motion, som är väckt från högerns sida, där varje särskilt anslag är redovisat och där det

finns alla möjligheter att göra utflykter i agitationen på det sätt, som herr Bengtson här i dag har gjort.

Jag vill beträffande de föreslagna prutningarna säga, att vi är fullt medvetna om att det bland dem finns önskvärda ting, som även vi i och för sig skulle ha velat medverka till. Men det har gällt för oss att tillfredsställa ett primärt intresse av att kunna få ned det allmänna skatetrycket här i landet, och för det fordras självfallet vissa uppoffringar. Vi vill inte göra gällande att vi bjuder det svenska folket gratis en kraftigare skattesänkning än vad andra kan prestera, utan vi lägger fram det hela för svenska folket på det sättet, att om man avstår från det och det, kan det sammanlagda resultatet leda till en skattesänkning av den omfattning vi har föreslagit. Det kan då hända att det ter sig litet annorlunda med exempelvis det där låneanslaget till statens järnvägar och med de övriga utpekade sakerna i vår förteckning. För varje gång säger man: »Det är ju orimligt — kunde ni inte vara med om det, när de andra var med om det?» Men när det visar sig, att dessa anslagsminskningar i summerat skick möjliggör en betydande skattesänkning, har man anledning att se på dessa prutningar på ett annat sätt. Jag förstår att herr Bengtson inser detta och därför avser att fortfarande plöttra ut i agitationen minskningarna på varje särskild punkt och uppehålla sig vid det i stället för att tala om totaliteten.

Vi har så långt det har varit oss möjligt fullföljt beräkningarna även för budgetåret 1957/58. Jag skall inte ingå på detaljerna där, i den mån inte den fortsatta debatten ger mig anledning till det. Vi menar att vi visat upp, att vi i jämförelse med regeringens alternativ står väl till baks med den skattesänkning som skulle ha kommit till stånd, om våra skalor blivit antagna, och att vi har minst sagt samma möjligheter som regeringen att vara med om höjningen av ortsavdragen vid kommunalbeskattningen och övriga ting. Det enda som skiljer oss åt är, att vi inte kan tänka oss att redan till nästa år gå vidare på fa-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.
miljestödets område. Vi anser att vi först måste avvakta en konsolidering av den skattesänkning, som skulle ha skett om vårt förslag gått igenom, under ett eller annat år, innan man går vidare med frågan om barnbidrag eller barnavdrag. Vi menar att det skulle vara av värde att vila något på hanen. Erfarenheterna utifrån har ju givit vid handen, att skattebortfallet vid en skattesänkning av den omfattning som vi föreslagit och med den konstruktion som skalan har fått på jämförelsevis få år återhämtats. I Tyskland har man ansett, att man efter ungefär två år har återvunnit inkomstbortfallet tack vare de gynnsamma verkningar på det allmänna ekonomiska förloppet, som en skattesänkning i och för sig medför. Och därmed är man tillbaka vid möjligheten att gå vidare i tillfredsställandet av de önskemål som man temporärt skjutit undan.

Jag skall inte uppehålla mig vid de skatter som konstituerar det bundna överskottet — den höjda bolagsskatten, investeringsavgiften och bilaccisen — det har föregående talare gjort. Vi har ju haft tillfälle att utveckla vår syn på dessa skatter ända från första början, när bolagsskatten höjdes i fjol, när investeringsavgiften och bilaccisen infördes i början av förra året, och när dessa frågor återkom detta år. Det innebär inte att vi på något sätt försvagat budgeten samhällsekonomiskt sett genom att vi har gått emot dessa ting, som vi anser snarast ha en motsatt effekt mot den avsedda.

För att sedan säga några rent allmänna ord om den ekonomiska politiken så är det ju uppenbart att vi, trots de åtgärder av olika slag som vidtagits, alljämt lever över våra tillgångar. Man har mycket prisat den uppgörelse, som träffats på arbetsmarknaden i vår. Det är klart att vi kan ha anledning att vara glada över att förhållandena har utvecklats sig på ett annat sätt här än i låt oss säga Finland och Norge. Men samtidigt måste vi alla vara medvetna om att vi inte kan vara säkra på att inte den löneutveckling som vi motser under detta år, med den generella lönehöjning som

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

skett och med den löneglidning som pågår, går utöver ramen för produktivitetsförbättringen. I alla händelser ger vår handels- och bytesbalans klart belägg för att vi lever över våra tillgångar. Det är någonting som vi har kämpat länge med. Det måste ändå finnas någonting som brister i systemet, och vi lever i den föreställningen, att detta ytterst hänger samman med den statliga sektorns alltjämt fortlöpande ansvällning och det försvagande som sker av både incitament och möjlighet till privat sparande hos företag och enskilda. Hur skall det över huvud taget vara möjligt att fortsätta med en metod, som innebär att man medvetet strävar efter att öka möjligheterna för konsumtionens tillväxt på bekostnad av investeringarna. Dessa försöker man nu med alla möjliga åtgärder hålla tillbaka, under det att konsumtionen ju får gå framåt allt efter de resultat som uppnås av arbetsmarknadens parter — sedan får man jämka det hela efter dessa resultat. Då är det bara den privata sektorn som alla åtgärder riktas emot, och såsom redan framhållits från flera håll går det ut över produktionen och möjligheterna att öka produktionstakten. Därmed minskas också möjligheten att uppnå en naturlig balans, som ju förutsätter att de varor som tillverkas motsvarar efterfrågan.

För att bereda varaktig övergång till balanserad ekonomi tror vi i första hand på nödvändigheten av en skattesänkning av den omfattning och innebörd, som vi föreslagit med vår skatteskala, och dess hållbarhet statsfinansiellt och samhällsekonomiskt anser vi oss ha visat upp i vår motion. Till komplettering härav har vi föreslagit en rad av sparsstimulerande åtgärder, vilkas behandling blivit uppskjuten till hösten — så där står vi ännu så länge med tomma händer. Sedan väl det sparfientliga klimat, som den nuvarande regimen framkallat, ersatts av ett sparsvänligt, bör ett nytt perspektiv kunna öppna sig. Vi tror i princip inte på välsignelsen av ett statligt tvångssparande genom överbalansering av budgeten eller i andra former. Den betydande överbalan-

sering, som ägt rum under en rad av år, har inte skapat balans men väl lett till ständigt och kraftigt stegrade statsutgifter. En fortsatt utveckling i sådan riktning, att ett statligt tvångssparande får ersätta de tillbakahållna möjligheterna till privat sparande, måste till slut, vare sig man vill det eller inte, leda fram till en totalitär stat.

Det är för mig en källa till förvåning att våra demokratiska socialister — jag vet att ni är det och vill vara det — inte tycks besväras av denna problematik. Däremot finner jag, i den mån jag har möjligheter att följa med diskussionen inom Labour i England, att man där mycket ofta givit uttryck för farhågor i detta hänseende. En framträdande labourman, Richard Crossman, har nyligen i en broschyr framhållit vikten av att socialdemokratien på ett helt annat sätt än tidigare söker värna den enskildes rätt emot staten i stället för att utvidga statens makt, vilket i längden gynnar kommunismen. Här hos oss spelas alltjämt på den melodien, att vi skulle vara inne i en mer eller mindre ödesbestämd utveckling, som undan för undan tvingar staten att överta uppgifter från den privata sfären. Statsministern har vältaligt målat ut, hur vi i atomåldern och genom automationen o. s. v. kommer att ställas inför krav, som obönhörligt leder till ett oavbrutet övertagande från samhällets sida av uppgifter, som tidigare har klarats i enskild regi.

Vi omfattar inte denna fatalistiska tro. Har vi inte tidigare kunnat genomföra en industriell revolution i detta land i väsentligen enskild regi? Se på utvecklingen i Förenta staterna, som ju är föregångslandet för oss alla och som representerar toppen av vad man nått i materiella framsteg utan ett uns av socialism! Det är således inte någon nödvändighet att lösa dessa frågor efter de av statsministern förutsatta linjerna även om det kan vara ett tacksamt skäl att åberopa till stöd för en fortsatt utveckling i socialitisk riktning. Men om det är så, att man inte önskar denna utveckling, är det angeläget att söka

tillvarata alla möjligheter att bryta den, innan det är för sent.

Allt detta gör att vi i nuvarande läge har koncentrerat våra ansträngningar på att bryta en utveckling, som i längden är ägnad att sätta de enskilda människorna i efterhand i förhållande till kollektivet. Det är här som kammarens ledamöter skall finna bakgrunden till att vi inte har lämnat någon möda ospard för att begagna hela denna riksdagssession från dess början till dess slut till att konsekvent lägga till rätta vid behandlingen i alla respektive utskott våra många frågor för att med hjälp av detta arbete vid riksdagens slut kunna presentera ett hållbart förslag till vad vi har velat kalla en rejäl skattesänkning.

Herr BENGTON (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag är mycket tacksam emot både herr Ewerlöf och herr Svärd för den utförliga redovisning beträffande högerns prutningsförslag, som de här varslat om. Jag vill emellertid säga, att jag inte har så stora förhoppningar om att folk så mycket läser riksdagsmotioner. Men det finns ju en hel rad andra skrifter som kommer ut, och förmodligen kommer där att inflyta utförliga redovisningar beträffande prutningsförslagen — det hoppas jag på.

Anledningen till att jag är misstänksam är att när vi har sett dessa besparingsförslag behandlas i riksdagen har det inte visats någon överdriven iver att driva dem hårdare eller att begära voteringar med anledning av dem, utan vid ett tillfälle fick t. o. m. jag stå till tjänst med att begära votering, så att herr Svärd och herr Ewerlöf fick vara med och rösta, nära de ville pruta på anslaget till samlingslokaler med två tredjedelar.

Jag skulle vara tacksam om man också vill redogöra för hur det ligger till i fråga om enskilda motioner. Det finns en motion från högern, vari yrkas på en höjning av ortsavdragen med 1 000 kronor för varje barn. Detta skulle kosta cirka 250 miljoner kronor i statsskatt och lika mycket i kommunalskatt, men

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. mig veterligt har det inte redovisats, hur motsvarande besparingar skall åstadkommas.

Beträffande herr Svärds frågor, om vi skall redovisa vilka höjningar vi har fört fram, vill jag säga att det är självfallet att vi kommer att göra det. Att vi skulle ansluta oss till några kommunistiska motioner exemplifierades ju inte, men efter vad jag minns var det i går en del högerledamöter som röstade på ett kommunistiskt yrkande i en fråga. Kanske var det detta som föresvåvade herr Svärd.

Slutligen vill jag säga beträffande kvaliteten och nivån av ett inlägg, att det kanske inte är så farligt, herr Svärd, hurdan kvaliteten är på ens inlägg, bara man själv vet om vilken nivå inlägget står på.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde inte det var nödvändigt att för herr Bengtson specificera de reservationer som bondeförbundets representanter i bankofullmäktige gjort. Antalet bondeförbundsrepresentanter där är ju inte större än att till och med herr Bengtson skulle kunna hålla reda på det.

Vad sedan angår redovisningen av våra besparingsförslag så återfinns denna på s. 12 och 13 i partiets motion, och den har i denna form publicerats i ett mycket stort antal dagliga högertidningar. Jag vet ärligt talat inte vad man därutöver kan begära i redovisningsavseende. Men jag skall med stort intresse avvakta den stund när herr Bengtson och bondeförbundet begär en skärpning i beskattningen utöver vad något annat parti här har föreslagit, därför att herr Bengtson och hans parti har begärt höjda statsutgifter.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Vi har i år fått ett påtagligt vittnesbörd om den kortfristiga giltigheten hos alla nationalbudgetberäkningar. När jag säger detta innebär det ingen kritik emot nationalbudgetdelegationen, utan osäkerheten ligger i sa-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

kens egen natur. Enligt de kalkyler, som vi fick i början av riksdagen i den då framlagda nationalbudgeten för 1956, syntes utsikterna goda att uppnå balans i vår ekonomi. Inflationstrycket tedde sig inte oroande. Man räknade med att nationalprodukten skulle öka med 3 procent. Detta skulle möjliggöra en ökning av den privata konsumtionen med 3 procent, den offentliga konsumtionen med 4 procent och de privata och offentliga investeringarna med 2 procent. Beträffande utrikeshandeln förutsattes en förbättring av bytesrelationen, som skulle möjliggöra en utjämning av fjolårets latent underskott i bytesbalansen.

I den nu reviderade nationalbudgeten har viktiga korrigeringar måst göras för de antaganden, som gjordes i början av året. Sålunda har industriens planerade investeringar visat en tendens till ökning trots gällande restriktioner och pålagor, och samma expansiva tendens har man kunnat konstatera inom andra investeringsområden. Jag har flera gånger frågat ledande industrimän varför de i denna tid och trots investeringsavgift med mera sådant ändå är så angelägna om att öka på investeringarna, och svaret har alltid blivit att de måste det för att kunna hänga med i konkurrensen. Inte minst gäller det om våra exportindustrier.

I den nya försörjningsbalansen räknar man nu med att den privata investeringsverksamheten kommer att öka med så mycket som kanske 5 procent och den offentliga investeringen med 3 procent. Samtidigt förutses en ökning av den offentliga konsumtionen med minst 5 procent. Genom alla dessa omständigheter har anspråken på våra resurser ökat i sådan grad att återigen uppenbar risk föreligger för fortsatt prisstegring och för ett ökat underskott i vår betalningsbalans gentemot utlandet. I bankoutskottets utlåtande räknar man, vill jag minnas, med ett underskott i bytesbalansen på 400 å 450 miljoner kronor innevarande år, medan man i början av året trodde sig kunna uppnå jämvikt. Härtill bidrar kanske framför allt den volymmässiga importökningen, särskilt av bränslen,

men så har det också skett en försämring av våra bytesrelationer gentemot utlandet, visserligen inte stor men i alla fall sådan, att den har återverkat på vår internationella betalningsbalans. Glädjande nog har de sista dagarna, som herr De Geer anförde, en tendens visat sig till lägre priser på en del av de produkter vilka vi måste importera.

Den verkliga orsaken till den bristande yttre och inre balansen ligger dock i det förhållandet — vilket först herr De Geer och sedan herr Ewerlöf underströk — att vi har levat och lever över våra tillgångar. Skall vi fortsätta på detta sätt som vi har gjort de senare åren, hjälper inga regleringar, inga som helst åtgärder. Vi kommer då att rutscha nedför med vårt penningvärde. Det måste bli en annan mental inställning hos det svenska folket för att en förbättring skall komma till stånd. Vi kan inte fortsätta att bevilja oss ökade formella inkomster år efter år utan att det återverkar på penningens värde.

Med anledning av vad som förekommit särskilt i fråga om valutareserven och det inhemska penningvärdet, har riksbanken ju dragit till skruvarna ytterligare och anbefallt affärsbankerna att nedbringa sin kreditvolym, undantagandes bostadskrediter, så att denna volym den 31 augusti i år kommer att understiga motsvarande volym den 31 juli i fjol med 5 procent. Då en minskning skedde med 1 procent i slutet av förra året, innebär den nya given en ytterligare nedpressning med 4 procent. Affärsbankerna gick omedelbart med på det ställda villkoret, under förutsättning att sparbänkerna och jordbrukskassorna följde med, vilket nu har skett. Sålunda har den här restriktiviteten kommit till stånd.

Denna ytterligare kreditåstramning, som nu satts i gång från riksbankens håll och som torde ha varit ofrånkomlig, får i första hand ett hämmande inflytande på krediter för konsumtionsändamål — åtminstone borde den få det. Men vi får vidare räkna med att krediter för investeringssyfte blir föremål för en mera kritisk bedömning. All-

mänt gäller dessutom, att gamla kredittagare får inställa sig på ökade amorteringskrav. För de självfinansierade företagen blir effekten minskad tillgång på likvida medel, då dessa företag sannolikt i större utsträckning än tidigare utsätts för krav på krediter till sina kunder. Härigenom kan en dämpning av investeringsverksamheten förväntas på vissa områden, varvid dock bör beaktas, att expansionen inom den offentliga investeringssektorn verkar i motsatt riktning. Jag tror att de här åtgärderna betyder mera i investeringshämmande syfte än vad investeringsskatten gör — ja, säkerligen är så förhållandet.

Det återstår nu att se, om en balans kan uppnås utan att särskilda kompletteringsåtgärder vidtas för att ytterligare öka sparatet — det har ju ökats i år — och minska konsumtionen. Här kommer jag in på det andra problemet, som vi har oss förelagt till behandling i dag, nämligen skattefrågan.

Den budget- och skattepolitik, som har förts under de senare åren, har inneburit en praktiskt taget oavbruten skärpning av skattebelastningen. Har det någon gång skett en reduktion av beskattningen, har vi fått en inflation efteråt, som har förtagit skattesänkningens effekt. Den principiellt nya uppläggningsen av den statliga budgetpolitiken för nästa år, som ju innebär att alla de statliga investeringarna, icke blott de produktiva statliga investeringarna, skall finansieras av löpande inkomster eller skatter, har vi i varje fall icke kunnat gå med på.

Konsekvensen härav blir att, med de statliga investeringarnas nuvarande omfattning, det årliga skattebehovet lyfts upp med ett belopp av storleksordningen 1 miljard. Man kan uttrycka samma sak genom att säga att detta belopp, 1 miljard, representerar ett permanent tvångsparande. Vi håller före, att statsmakterna måste sätta som mål att steg för steg pressa ned skattetrycket till en mera rimlig nivå.

Det är mot den bakgrunden som folkpartiet föreslår en sänkning av uttagningsprocenten till 95 mot av regeringen

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.
förordade 100, och motiven i övrigt här för har ju herr Spetz redan anfört. Någon i debatten har också nämnt, att detta för helt budgetår betyder en skattelättnad på 165 à 170 miljoner kronor utöver regeringens förslag, följande budgetår dock blott ca 55 milj.

Herr Sjö Dahl fällde i det sammanhanget ett kuriöst yttrande. Han nämnde, att »regeringen beslöt» att sänka skatten med 375 miljoner kronor. Vad »regeringen beslöt» är tydligen lag även för riksdagen enligt herr Sjö Dahls terminologi.

Nu kan man invända att även den skattesänkning, som folkpartiet föreslagit, är begränsad. Den måste emellertid ses i sitt sammanhang. Den innebär första steget på vägen mot en mera rimlig skatt. För övrigt är sänkningen av den statliga inkomstskatten endast en av de angelägna skattereformer som måste komma. Ett alltför långtgående förslag nu i fråga om uttagningsprocenten, såsom högern föreslagit, begränsar i motsvarande mån möjligheterna att inom rimlig tid gå vidare med speciella skattesänkingsreformer, som av olika skäl är önskvärda. När herr Sjö Dahl talade om de olika given i skattefrågan, karakteriserade han högern såsom varande det mera realistiskt inställda partiet, medan folkpartiet, som begärde en mindre skattesänkning, var ett utsvävande parti.

Folkpartiet har för sin del redan vid årets början dragit upp sina riktlinjer härvidlag. Det gällde bland annat höjning av de kommunala ortsavdragen, rättvisare beskattning för barnfamiljerna, en höjning av förvärvsavdragen för att lätta sambeskattnings, avdrag för understöd åt studerande och slopande av kvarlåtenskapsskatten. Allt detta är angelägna reformer, och skall de genomföras inom rimlig tid fordras en noggrann och långsiktig avvägning. Det gäller att planera en skattesänkning, så att den håller, när den ställs inför de oundgängliga kraven på förbättringar t. ex. inom undervisningsväsendet och i fråga om kulturanslagen. Skattesänkningen måste hålla, inte bara nästa budgetår utan även under de år som kommer därefter.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Nu anför finansministern konjunkturpolitiska skäl som motivering för sin totalbalansering av budgeten, d. v. s. att både drift- och kapitalbudgeten skall bestridas med årets löpande inkomster. Den uppfattningen kan vi inte godtaga. Det är visserligen sant att ett överskott av löpande inkomster utöver löpande utgifter i och för sig har en köpkraftsindragande effekt, men någon entydig regel på hur stort detta överskott i olika lägen bör vara kan inte uppställas. Sådana måste bli resultatet av en bedömning bl. a. av beskattningens effekt på det frivilliga sparandet, arbetsviljan och över huvud taget verkningarna på samhällsekonomin på längre sikt. Man bör utgå ifrån vad statsverket behöver för att bestrida de löpande utgifterna och därutöver taga hänsyn till konjunkturläget och utvecklingstendenserna. Denna uppläggning har statsmakterna under senare år beslutat i princip. Följer man inte detta principbeslut, hamnar vi som i år i tvångssparande och överbeskattning.

Ingen torde kunna bestrida att det finns utrymme för en större sänkning av inkomstskatten än den finansministern föreslagit. Det hänger på viljan att sänka skatterna. Den oro, som uttalats här i dag inför en skattesänkning, är skäligen överdriven och torde mera vara inspirerad av allmän olust inför tanken på avbrott i skattehöjningspolitiken än av oro för de statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenserna.

Vad är det som har skett under de senare åren? Jo, det är att den individuella sparviljan och sparförmågan har smulats sönder under skatteskruvens press. Företagssparandet har hittills spelat en viktig roll för finansiering av investeringarna inom industrien. Efter de senaste skatteskärpningarna för bolag måste denna väg till kapitalbildning av allt att döma betraktas såsom stängd. De regleringar, som statsmakterna med förkärlek där tillgriper, sätter ur spel vad som varit och fortfarande borde vara det ekonomiska livets regulator. Om den nuvarande ekonomiska politiken fortsätter, föreligger risk för att tillväxten i

produktionen avstannar, att ökningen i levnadsstandarden hejdas, att bostadsbristen förvärras och att det blir en ökad förstörelse av kapitalvärden med ty åtföljande social oro. Tiden borde därför vara mogen att satsa på en mera frisk och frejdig inställning. Den galluppundersökning, som jag refererade under den senaste skattedebatten, visar att en sådan inställning trots allt ännu finns hos majoriteten av det svenska folket.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Redan under arbetet inom statsskatterevisjonen framförde jag den meningen, att de nya skatteskalorna redan från början borde tillämpas med en lägre uttagningsprocent än 100, om detta med hänsyn till budgetläget kunde låta sig göra. Jag uttalade också i ett särskilt yttrande till revisionens betänkande antydningssvis att ett skatteuttag av 95 procent vid tillämpningen för första gången av de nya skatteskalorna väl kunde tänkas. Jag var inte ensam om denna uppfattning, som senare framförts av folkpartiet både i motioner och i en reservation till det nu föreliggande utskottsbetänkandet. Skälen härtill har framlagts både i motionerna och i debatten här i dag av tidigare talare från folkpartiet. Jag behöver inte och skall inte heller upprepa dem. Jag kan instämma med herr Spetz och herr Ohlon, och jag instämmer också i de yrkanden, som jag vet att de kommer att framställa om bifall till den reservation som avgivits av herr Spetz m. fl. och som också jag har undertecknat.

Låt mig, herr talman, endast därutöver med ett par ord få understryka slutorden i motionen 790 i andra kamraren. Det heter där bland annat, att en alltför hård beskattning på längre sikt medför allvarlig risk för sparandet i samhället och därmed också för framstegstakten. Lägre skatt kommer att stimulera sparandet, öka lusten till ökade arbetsansträngningar, ja, öka själva arbetsglädjen.

Det är bl. a. därför, herr talman, som

jag finner det högst önskvärt att en skattesänkning, som ett bifall till folkpartireservationen skulle innebära, kommer till stånd.

När herr Sjödahl i dag och vid andra tillfällen gjort stora ansträngningar för att övertyga kammaren om att folkpartiet med sitt förslag om 95 procent uttag avser att hjälpa de stora inkomsttagarna — jag förmodar han menar på de smås bekostnad — måste han göra detta en aning tanklöst. Jag föreställer mig, att herr Sjödahl, om han talade nu, skulle använda starkare ord. Han vet ju vad syftet är med en varierande uttagningsprocent, och han vet alldeles säkert vad skatteskalorna skall användas till. Om den mening angående skatteskalor och uttagningsprocent, han framfört här i dag och vid andra tillfällen, är riktig, kanske jag kan få lov att fråga: Är det inte möjligt för regeringen — eventuellt med herr Sjödahls hjälp — att konstruera en skatteskala, som även vid progressiv beskattning är användbar i mer än ett budgetläge?

När herr Sjödahl vidare berömmar högern för realism i dess ställningstagande till kvarlåtenskapsskatten — den vill som bekant vila på hanen — men inte har ett ord till övers för högern, när den går en annan väg i fråga om förmögenhetsskatten, får man väl ta detta med jämnmood. Jag vill bara säga: Man märker avsikten.

Jag ber att få nöja mig med detta korta anförande och kommer att ansluta mig till yrkandet om bifall till folkpartireservationen.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag kan inte konkurrera med ett par tidigare talare, när det gäller att berätta sagor eller vara lyrisk. Herr Spetz berättade sagan om solen och vinden, som slog vad om vem som kunde få pälsen av gumman. Det framgick av sammanhanget, att herr Spetz hade sina sympatier för solen, medan vinden representerade finansministerns politik. För min del drog jag ett par slutsatser av herr Spetz' bildspråk. För det första,

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

herr Spetz, får man väl ändå betrakta både vinden och solen som generellt verkande medel. Det kan ju ha ett intresse att konstatera detta, eftersom vi också debatterar penningpolitik. För det andra kunde man möjligen av herr Spetz' historia få den uppfattningen, att folkpartiets krav på höjda statsutgifter och större skattesänkning än vad regeringen föreslår, snabbt tar av gumman hennes päls. Det är, herr talman, kanske inte så ovanligt att sådana saker inträffar för en kvinna, när hon upplever sol och vår.

Det har talats här om skatter, men jag tänkte i stället tala om den ekonomiska politiken. Jag skall inte gå in på herrar Ewerlöfs och Svärds resonemang om huruvida det finns statsfinansiell täckning för högerns förslag. Jag skall inte heller gå in på de besparingar högern har velat göra. De har debatterats mycket här i kammaren. Det mest uppseendeväckande har ju varit, att man velat skära ned anslaget till signalsäkerhetsanordningarna hos statens järnvägar. Man menar väl, att trafikanterna skall lita på högern i stället. Utan att på något sätt vara expert på skattefrågor vill jag i det sammanhanget ändå ifrågasätta, om det finns någon social täckning för detta skattesänkingsförslag. Det kan ju också ha intresse att få svar på den frågan.

Jag måste säga, att jag ställer mig undrande, när herr Ewerlöf framhåller, hur ivrigt högern stöder barnfamiljerna genom sin större skattesänkning. Vad ger den för ett par makar? Jo, det blir 5 kronor mer än regeringens förslag för den som har 5 000 kronor i årsinkomst, 32 kronor mer än regeringens förslag vid 8 000 kronors årsinkomst, och vid 10 000 kronors årsinkomst 49 kronor mer än regeringens förslag. Kan man verkligen säga, att de stora grupper av vårt folk, som har så här begränsade inkomster, verkligen på det sättet får något slags kompensation för den standardförsämring, som inträffat i fråga om barnbidragen på grund av penningvärdets fall.

Man frågar sig, om detta är ett förslag som tillgodoser rimliga krav på

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

rättvisa för barnfamiljerna vid avvägningen av beskattningen. Nej, här har man glömt bort vardagsmänniskorna, vilket inte är så ovanligt.

Tillåt mig sedan, herr talman, att göra ytterligare en liten kommentar till vad som har sagts under debatten! Det gäller närmast vad herr Svärd yttrade. Jag skall dock inte ingå på någon närmare polemik mot herr Svärd, ty det skulle inte vara ägnat att behålla möjligheterna till en saklig diskussion att här ta upp herr Svärds argumentering till bemötande. Men jag skall tillåta mig att göra en kommentar på en enda punkt.

Jag ber kammarens ledamöter att observera herr Svärds formulering när han säger, att högern vill göra riksbanken självständig mot såväl regeringen som riksdagen. Så uppfattade jag i varje fall hans yttrande, och det förvånar mig inte med hänsyn till de tankegångar som man tidigare framfört från den sidan. Utan att i alla avseenden anse, att riksbankens politik är riktig, måste jag reagera emot att man vill eliminera folkets inflytande över riksbankspolitiken. Det är en ganska anmärkningsvärd rekommendation som här kommer från herr Svärd. De finanspolitiska åtgärderna, som många gånger kan vara utomordentligt hårda, förberedas vanligtvis genom en utredning, de remissbehandlas sedan, manglas i Kungl. Maj:ts kansli och behandlas i riksdagen i utskott och kamrarna, varvid riksdagens ledamöter har möjlighet att framföra motioner och yrkanden. Men när det gäller frågor om kreditpolitiken och om hur långt skärpningen av densamma skall drivas, vill man nu att folket inte skall ha möjlighet att genom sina valda ombud här i riksdagen utöva något inflytande. Jag kan för min del icke låta en sådan uppfattning stå oemotsagd.

I övrigt skall jag inte yttra mig om de motioner, som väckts rörande riksbankens ställning o. s. v., då jag förmodar att herr Boo kommer att beröra både dem och vissa andra detaljer i utskottets utlåtande och reservation. Jag

skall i stället hålla mig till mer allmänna synpunkter.

Man har i Västeuropa en högkonjunktur, för att inte säga en överkonjunktur. En rad länder har, som vi alla vet, måst tillgripa olika åtgärder för att hindra alltför stora pris- och lönestegringar och för att förebygga importstegringar som smälter samman valutarserverna. I England, där som bekant högern regerar, har man tvingats att successivt höja den officiella räntan med 2,5 procent och att genomföra en mängd andra åtgärder. När det här i Sverige från högerhåll klagas över att vi lägger tyngdpunkten i våra åtgärder på investeringsidan och företagen, kan det vara skäl att påminna om, att även den engelska högerregeringen har skärpt avskrivningsreglerna och höjt skatten på företagens utdelade vinster. Dessutom har man i England genomfört en höjning av konsumtionsbeskattningen, höjt bilaccisen med 60 procent och skärpt villkoren för avbetalningsköp. Det skadar kanske inte att påminna härom när vi diskuterar högerns och folkpartiets krav på slopande av den höjda bolagsbeskattningen och upphävande av investeringsavgiften och bilaccisen.

Även i Västtyskland har man genomfört en höjning av diskontot. Den officiella räntan har där sedan augusti månad i fjol höjts i tre etapper med sammanlagt 2,5 procent.

Trots denna utpräglade högkonjunktur utomlands kan man ändå med en viss rätt säga, att vårt land har en relativt god ekonomisk stabilitet. Även om årets lönehöjningar blev större än vad man förutsåg vid årsskiftet, har de dock blivit väsentligt mindre än de lönehöjningar vi upplevde i fjol. Dessutom har vi lyckligtvis undgått sådana omfattande arbetskonflikter som Finland och Danmark har besvärats av.

I den nu framlagda kompletteringspropositionen och den bedömning, som där görs av vad som hänt sedan årets statsverksproposition framlades, fäster man sig kanske mest vid de beräkningar som gjorts i nationalbudgeten om utri-

keshandelns utveckling. De nya beräkningarna tyder på att det finns risk för en försvagning av vår valutareserv på grund av stegrad import och en för vårt land ogynnsam utveckling av prisrelationerna på världsmarknaden.

Den skärpning av kreditpolitiken, som nyligen företogs, har av riksbanksledningen motiverats med hänvisning till vikten av att vår valutareserv inte försvagas. För min del vill jag påpeka, såsom jag har gjort många gånger tidigare här i kammaren, att det är naturligt att en skärpt kreditpolitik skapar svårigheter främst för de mindre företagen. De har i allmänhet mera begränsade vinstmarginaler och mindre möjligheter till självfinansiering, vilket gör att de är mera känsliga för en skärpt kreditpolitik än större och väl konsoliderade företag. Man kan fråga sig i dagens läge, hurudan situationen nu skulle ha varit, om vi hade följt oppositionens råd och praktiskt taget enbart litat till kreditpolitiken. Då hade säkerligen svårigheterna varit ännu mycket större, och även antalet konkurser hade varit större än vad det är i dag. Vad jag skulle vilja understryka i detta sammanhang är, att kreditpolitiken måste handhas med varsamhet. Även om man för en stram kreditpolitik, kan lättnader på vissa punkter vara nödvändiga att genomföra. Jag vill alltså understryka att kreditpolitiken, även om den är nödvändig, icke får föras så hårt och stelbent, att den allvarligt skadar vissa produktionsgrenar. Jag tänker här särskilt på en del mindre företag, som kämpar med utomordentliga svårigheter att klara sina rörelsekrediter. Jag tänker också på jordbrukarna, särskilt i de trakter, där man under två år drabbats av skördeskador, och där man nu har ogynnsamma efterverkningar särskilt av fjolårets torka. Vi måste ha klart för oss att skördeskadelånen inte kan klara hela kreditproblemet.

Jag menar alltså, att även om en stram kreditpolitik föres, kan det vara befogat att medge vissa lättnader i kreditåstramningen, t. ex. för att tillgodose oundgängligen nödvändiga krediter för jordbruket inom de trakter av landet,

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

där stora likviditetssvårigheter uppstått till följd av det dåliga skördeutfallet under dessa två år. Jag vill påminna om att riksbanksfullmäktige i ett remissyttande, som finns återgivet i bankoutskottets utlåtande nr 20, medgivit att undantag från kreditrestriktionerna bör kunna åstadkommas, när utomordentliga förhållanden gör det nödvändigt. Vad jag här alltså särskilt velat understryka är detta uttalande, liksom bankoutskottets uttalande i nyssnämnda utlåtande, om vikten av att riksbanksfullmäktige följer utvecklingen med uppmärksamhet och vidtager de lättnader för ett tillgodoseande av småföretagens kreditbehov, som befinnes möjliga att genomföra.

Folkpartiets och högerns ledamöter i bankoutskottet framhåller i sin gemensamma reservation vikten av att en restriktiv ekonomisk politik fullföljes samt nödvändigheten av att de statliga utgifterna begränsas och att den pågående utgiftsstegringen bromsas. Jag vill till detta bara säga att den budget, som regeringen lagt fram för riksdagen, har präglats av återhållsamhet. Det har man erkänt även från oppositionens sida. Men måhända är det tillåtet att fråga, om folkpartiet i sitt handlande verkligen vinnlagt sig om att bromsa den pågående utgiftsstegringen, och om dess skatteförslag innebär att budgeten får den efterfrågebegränsande effekt som i nuvarande läge framstår som en nödvändighet.

För övrigt har högern 1948 i en reservation i bankoutskottet förklarat, att en överbalansering av budgeten i vissa lägen är önskvärd. Det ter sig därför egendomligt att högern nu så gärna vill beteckna en totalbalansering av budgeten såsom en överbeskattning och ett osympatiskt tvångssparande.

Oppositionen säger att de inflationsbekämpande åtgärderna inte bör ha sin tyngdpunkt på produktions- och investeringsidan — det är en synpunkt som går igen i reservationen till bankoutskottets utlåtande. Men samtidigt vill oppositionen främst lita till penningpolitiken och en rörlig ränta. Men om tyngdpunkten i den ekonomiska politiken skall

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

ligga på de penningpolitiska åtgärderna, är det ändå näringslivets investeringar som i första hand kommer att hållas tillbaka, ty stat och kommun är ju inte så känsliga för en räntestegring eller en skärpt kreditpolitik. På den privata konsumtionen har ju räntestegringen ganska ringa effekt. Jag tycker att oppositionens resonemang härvidlag är lika inkonsekvent, som när oppositionen säger att man bör föra en mera konsumtionsbegränsande politik, medan högern och folkpartiet samtidigt går emot t. ex. bilaccisen.

Nu säges i reservationen — och jag vill därvid anknyta till några synpunkter, som herr Hagberg drog upp — att man måste söka nya former för uppmuntran av det enskilda sparandet. Det är en synpunkt som jag utan vidare instämmer i, och jag tror att denna fråga måste prövas — var det nu skall ske. Jag vet inte, om det skall ske i riksgäldsfullmäktige eller någon annanstans. Det nuvarande premiesparandet är inte så lyckligt utformat i alla hänseenden. Det är vi nog alla på det klara med. Framför allt är det otillfredsställande att det mycket betydelsefulla amorteringsparandet är ställt utanför. Det diskuteras också att det är otillfredsställande, att vi inte kan få någon större kännedom om hur stort det verkliga nysparandet inom premiesparandet är.

Det är nog inte — det vill jag gärna understryka — så lätt att finna former för att stimulera det enskilda sparandet, vilka samtidigt är enkla att tillämpa och som premierar alla former av sparande. Det är dock angeläget att man här gör förnyade försök med hänsyn till de enorma investeringskrav, som vi står inför i dag och i ännu större utsträckning kommer att ställas inför inom en nära framtid.

Problemet beträffande investeringarna är inte — det skulle jag vilja säga till högerens talesman — så enkelt som att bara säga: Nu skall vi skära ned de allmänna investeringarna. Kan vi göra det exempelvis för vägväsendet, forskningen, undervisningen, sjukvården och vattenvården? Problemet är väl snarare

att eliminera den oerhörda eftersläpning, som förligger på dessa områden.

Hur är det då inom näringslivet? Jo, i dag byter man inte en maskin först när den är utsliten. I regel är det så, att man byter ut den långt tidigare, därför att det finns modernare och effektivare maskiner. Vill man hålla sig framme i konkurrensen, krävs det en mycket snabbare förnyelse av maskinparken än tidigare. Därtill kommer de enorma investeringsbehov som atomkraften och automationen aktualiserar. Även om en stor del av vår nationalinkomst går till investeringar, måste man konstatera att våra investeringsbehov i framtiden kommer att vara så stora, att kapitalanskaffningsfrågan ser ut att bli alltmer brännande.

Problemet om att öka det personliga sparandet i tillräckligt hög grad blir inte mindre svårlöst av att vi alla är i princip ense om åtgärder som ökar tryggheten för människorna, t. ex. på ålderdomen. Det leder i varje fall till att tvånget för den enskilde att lägga undan en slant inte framstår såsom lika påtagligt nu som tidigare.

Min slutsats blir alltså den, att även om vi kan finna lämpliga former för att stimulera det personliga sparandet, så kommer vi, om det nuvarande konjunkturenläget i huvudsak består, icke att kunna klara problemen enbart genom en uppmuntran av det personliga sparandet. Problemet kvarstår om vilken avvägning som bör göras i den ekonomiska politiken mellan de finanspolitiska och de penningpolitiska åtgärderna, för att balansen i samhällsekonomin och framstegstakten i samhället skall säkerställas. Skall tyngdpunkten i den ekonomiska politiken läggas på en restriktiv kreditpolitik, vilket högern och folkpartiet tydligen anser, måste detta verka återhållande främst på näringslivets investeringar.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! När vi här i dag diskuterar den ekonomiska politiken och räntepolitiken, är det klart att meningarna

kan bryta sig och att olika förslag kan framläggas när det gäller att nå det mål man strävar efter. En sak tror jag i alla fall att man kan konstatera. De riktlinjer, som ingick i 1947 års riksdagsbeslut om att man skulle föra en lågräntepolitik, innebar att man skulle se till, att det rådde full sysselsättning, man skulle se till, att näringslivet kunde florerat på ett tillfredsställande sätt, och man skulle inte lägga några hinder i vägen för framåtskridandet. Jag vill nu fråga: Hur mycket finns kvar av det riksdagsbeslutet i dag? Vi har ingenting annat kvar än den fulla sysselsättningen, fastän denna nu är en överfull sysselsättning. Allt det andra har försvunnit. Man kan ju säga att näringarna i viss mån har hävdat sig på en hel del områden, men på andra områden har de haft det ganska svårt.

Jag har inte hört ett enda ord sägas här i dag om den skärpta kreditpolitiken eller om den högränta som nu tillämpas. Man anser väl att detta är saker som följer med tidens utveckling och bör accepteras. Men jag tror, herr talman, att den fulla sysselsättningens politik går dåligt ihop med en högräntepolitik. Jag vågar säga att utvecklingen för närvarande ter sig mycket bekymmersam. De mindre yrkesutövarna har stora svårigheter att kämpa mot. För det svenska jordbruket är det mycket bekymmersamt med krediterna, för småföretagare och småhantverkare, som inte har haft möjlighet att samla något kapital, utan är beroende av att få låna kapital för att utöva sin verksamhet, är det mycket besvärligt. Genom skärpningen av kreditrestriktionerna blir svårigheterna större för varje dag.

Jag vill inte påstå annat än att man naturligtvis bör uppmuntra bostadsbyggandet. Regeringens förslag i fråga om bostadsbyggandets omfattning nästa år gick, som ni vet, ut på ett nytillskott av 53 000 lägenheter, under det att högerens och folkpartiets förslag gick vida utöver detta antal. Alla människor vill naturligtvis ha en god bostad att flytta in i, det kan man inte säga någonting om. Men jag tror å andra sidan inte att stats-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. makterna i den utsträckning, som skett under de senaste åren, kan fortsätta att ge så stora subventioner för detta ändamål som hittills. När man nu gick in för en högräntepolitik för att uppnå en snar återhämtning i samhällsekoniskt avseende, tror jag att det hade varit nyttigt, om man låtit den politiken slå igenom på alla områden och inte undantagit en detalj. Alla människor har ju goda inkomster i vårt land, och jag tror därför att det hade varit möjligt att spara litet på subventionerna åt bostadsbyggandet och därigenom minska statens utgifter i väsentlig grad. Jag tror att det är någonting som behövs.

Vad nu beträffar den nuvarande situationen har jag här ett urklipp ur en tidning från i går som berör den saken. Hantverkets och småindustriens organisationer har hållit ett sammanträde som refererats. Det framgår av referatet att bankkrediterna till småindustrierna har minskat med mellan 40 och 50 miljoner kronor. Det är naturligtvis svårt för dessa småföretag, när de får en sådan kreditskärpning att kunna fortsätta sin verksamhet. Här redovisas antalet konkurser inom dessa småföretag. Från 1954 till 1955 hade det ökat med 32 procent, och under det första kvartalet i år var ökningen ytterligare 44,5 procent från fjolåret. Jag kan inte tänka mig annat än att sådant måste uppmärksammas av regeringen. Det är väl ändå inte meningen, att man skall föra en sådan kreditpolitik, att man slår ihjäl alla dessa mindre företag, som har en mycket stor uppgift att fylla i det svenska samhället. Jag tror att här måste vidtagas åtgärder ganska snart, om man vill nå ett hyggligt resultat och inte vill låta ett nytt 1930-tal uppkomma.

Vi kan också se litet på vår handelsbalans. Här har man talat om att man skall hålla ett stabilt penningvärde, att man skall försöka uppnå utjämning i balansen och att vår valuta skall förbättras. Men är det någon som har sett hur det ter sig? Jag har inte hört att det har berörts under denna debatt. År 1955 hade vi ett underskott i vår handelsbalans på något över 1 200 miljoner kro-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

nor, och de fyra första månaderna av 1956 var underskottet 882 miljoner. Hur skall det te sig, innan året är slut, när underskottet ligger på 882 miljoner under de fyra första månaderna? Jag får verkligen säga, att jag förvånar mig över att regeringen kan sitta med armarna i kors och se på denna utveckling utan att försöka inskrida för att få någon rättelse. Vi kan inte fortsätta med detta system i längden — det är min fasta uppfattning. Jag tror att man får tillgripa andra åtgärder än att bara säga: »Då ökar vi på investeringsavgiften, då ökar vi på bilaccisen och då lägger vi på nya skatter.» Jag tror inte det finns någon möjlighet att nå det resultat man vill på den vägen. Jag tror att man måste försöka att med en viss begränsning hålla import och export någotsånär jämställda.

Jag är mycket oroad för den utveckling som vår löneemarknad fått. Jag vill förutskicka att jag har ingenting emot att människorna får det bättre, men jag tror inte att denna utveckling kan fortsätta länge till. Det förstår man nog, om man följer med litet vad som sker i andra länder. Jag tror inte att vi har möjlighet att i fortsättningen kunna få exportera våra varor i den utsträckning som vi behöver, emedan de kommer att bli för dyra och andra länder kan framställa dem billigare. Därför måste vi nog, även om det svider, få upp ögonen för att vi måste hjälpas åt att vidta åtgärder, så att vi får möjlighet att konkurrera med andra länder även i fortsättningen. Det lär nog inte gå att bara vrida åt skruven och säga: »Nu ökar vi lönerna.» När sedan lönerna har ökats, så ökar man priserna på de producerade varorna, så går det ett år, och sedan är skruven i gång igen. Så har vi haft det nu under en lång följd av år utan att man har försökt att göra någonting. När man nu har låst fast våra livsmedelspriser för tre år, då tycker jag också det skulle vara rimligt att begära, att man också låste fast på andra områden, t. ex. lönekraven, och såg till, att inte de varor som produceras, belas-

tas med högre priser än vad som är skäligt för näringsens fortsatta bestånd.

Till sist vill jag bara säga, att här måste snarast möjligt vidtagas åtgärder för att ge de mindre företagarna en möjlighet att ordna sina krediter, att få låna upp det kapital som de behöver för sin fortsatta näring. Jag tror också att man fortast möjligt bör undersöka, om vi inte kan återgå till en lågräntepolitik igen. Den högräntepolitik, som tillämpas, innebär bara en överflyttning av kapitalet från de sämst ställda till de bäst ställda. De, som har mera, får mera, och de, som är beroende av det lånade kapitalet, blir sämre ställda för var dag som går, med en sådan högräntepolitik som nu tillämpas. Det är därför jag anser att man bör slå in på den vägen att fortast möjligt tillrättalägga detta.

Herr Söderquist deklarerade på tal om skatteskalorna, att han i kommittén hade antytt, att hans anslutning till majoritetsförslaget inte innebar att uttagsprocenten inte skulle kunna sänkas. Detta är alldeles riktigt; det sade herr Söderquist i kommittén. Nu vet jag inte, om jag fattade herr Ewerlöf fel, men jag tyckte att han sade att högern blivit tvungen att framlägga sitt skattesänkingsförslag på den grund, att skatteskalkommittén inte kom till ett resultat, som man från högerns sida kunde anse tillfredsställande. Jag får säga, att vi inom kommittén först sökte nå ett samarbete över hela linjen; men jag fick den uppfattningen — kanske med orätt — att högerens representant mot slutet inte var angelägen om att träffa någon uppgörelse. Jag tror för min del att han var mer inställd på att gå sin egen väg — annars hade det kanske funnits möjligheter att nå en enhetlig uppgörelse.

Det högsta förslaget av högerens representant i kommittén — jag tittade på betänkandet omedelbart innan jag gick upp i talarstolen — var, såvitt jag kan minnas, att skatterna skulle sänkas med 442 miljoner. I sitt numera framlagda förslag yrkar högern emellertid på en sänkning med 825 miljoner. Jag skall

inte nu uppta någon diskussion om hur en så stor skattesänkning skall kunna genomföras — det får framtiden visa — men jag skulle vilja ställa en fråga till herr Ewerlöf. Om riksdagen skulle gå med på högerns förslag till skattesänkning, är då högerns uppfattning den, att vi nu har en sådan reserv och ett sådant statsfinansiellt läge i övrigt, att det blir möjligt att genomföra både denna skattesänkning på 825 miljoner och en sänkning av den kommunala beskattningen, som vi hoppas — skatteskalorna blir ju klara till hösten — skall komma att röra sig om mellan 400 och 500 miljoner? Det skulle vara intressant att höra, hur högern tänker sig att den saken skall kunna ordnas. Jag har noga granskat högerns förslag, men jag kan inte finna annat än att det kommer att behövas ett mycket stort överskott under det nya budgetåret för att man skulle kunna våga räkna med möjligheten av en total skattesänkning av ungefär 1,3 miljarder, den kommunala och den statliga skattesänkningen sammanräknade. Jag tror för min del, att högern i detta fall kanske har räknat litet för fort.

Sedan skulle jag vilja deklarerat, att alla människor naturligtvis önskar en skattesänkning. Det skulle vara alldeles fel att tro, att vi från bondeförbundets sida inte skulle önska en så stor skattesänkning som det är möjligt att åstadkomma. Det gör vi visst. Men man får också tänka på om hela skattesänkningen skall komma enbart på den statliga beskattningen, eller om man inte bör försöka dela upp den skattesänkning, som är möjlig att genomföra, på både statlig och kommunal beskattning. Jag för min del anser att den kommunala beskattningen är lika betungande som den statliga och att man därför bör söka sänka skatterna på bägge områdena.

Det finns i detta sammanhang all anledning att påminna om nödvändigheten av sparsamhet med allmänna medel. Jag tror att statsmakterna bör vara angelägna om att sparsamhet iakttagas så långt möjligt, och jag anser att

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. den i år framlagda budgeten visar att man försökt gå den vägen. Det kan dock inte hjälpas att jag fortfarande tror, att det finns möjligheter att göra ytterligare inbesparingar, som är välbehövliga och bör genomföras fortast möjligt. Såsom läget för närvarande är, herr talman, anser jag att man både från riksdagens och från regeringens sida har all anledning att vara så sparsam som möjligt med våra skattemedel, ty skatterna är i dag mycket betungande. Om det finns möjligheter till en större skattesänkning än den i år föreslagna, så hoppas jag att den skattesänkningen skall göras nästa år; och då bör den också gälla den kommunala beskattningen, som synnerligen kraftigt trycker skattedragarna ute i kommunerna. Man har rätt att framhålla, att besparingsåtgärder bör genomföras både i kommunal och i statlig regi, ty där iaktas nog inte samma sparsamhet som den enskilde medborgaren i olika avseenden måste ålägga sig.

Jag har endast velat påpeka, herr talman, att en skattesänkning är välkommen och välbehövlig och att detta gäller även på det kommunala området.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustaf Elofsson ställde till mig frågan, vilka möjligheter vi har att vid kommande riksdag ta del i ett beslut om en ändring i kommunalbeskattningen i form av höjda ortsavdrag.

På denna fråga vill jag svara, att detta spørsmål är i detalj redovisat i den motion, som vi har avlämnat i detta ämne. Av denna redovisning framgår att vi med vårt skattesänkingsförslag och med den politik vi i övrigt deklarerat, särskilt med avseende på barnbidragen, har minst samma möjligheter som regeringen med sitt skattesänkingsförslag att, under i övrigt lika förhållanden, delta i ett beslut om ändring av kommunalbeskattningen.

Herr BOO (s):

Herr talman! Vid en ekonomisk debatt, som den vi här i dag för, utgår

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

man ju i första hand från den situation, som just nu föreligger. Vi kan då konstatera, att vi har en konjunktur, som fortfarande är hög, även om den ingalunda är entydig; till skillnad från konjunkturläget för några år sedan är konjunkturbilden för dagen ganska skiftande. Våra exportindustrier har rätt gynn-samma förutsättningar, medan däremot hemmamarknadsindustrierna i vissa fall har det ganska besvärligt. En annan sak, som kan konstateras, är att de vidtagna åtgärderna för att dämpa ned konjunkt-uren — alltså räntehöjningen och kreditåtstramningen — ännu inte fått sådana verkningar, att vi kan säga att konjunkt-uren har vänt. Om vi ser på läget i andra länder, i första hand de moderna industriländerna, finner vi att de brot-tas med samma problem. Så snart man har full sysselsättning, gör dessa problem sig gällande, och därvidlag är ju Tysk-land det senaste exemplet.

I denna debatt, där åtskilliga talare haft ordet före mig, har jag observerat en rätt stor väsensskillnad i fråga om argumenteringen från ett par av oppo-sitionens främsta talesmän. Herr Ewer-löf kom i sitt anförande in på subven-tionernas roll när det gäller att få en samhällsekonomisk balans. Även om jag inte använder samma ord som herr Ewerlöf, tror jag ändå att han närmast vill beteckna det såsom något slags ekono-miskt bedrägeri att staten på olika områden lämnar stora subventioner. Ti-digare hade herr De Geer såsom tales-man för folkpartiet haft ordet, och när han kom in på frågan om den komman-de lönerörelsen, sade han att det oroan-de molnet på lönerörelsens himmel är att vi kan riskera få en sådan skörd inom det svenska jordbruket, att det kan bli fråga om att på ett eller annat sätt kompensera jordbruket för inkomst-bortfallet. Herr De Geer sade, att detta inte får leda till prisstegringar.

Vad ligger bakom ett sådant tal? Det är litet oklart, och det hade kanske var-rit bäst, om herr De Geer själv klarat upp det resonemanget. Jag för min del kan inte komma fram till någon annan slutsats än att det måste leda till att vi

kommer in på subventionsvägen igen. Här står alltså två av oppositionens främsta talesmän på en ganska viktig punkt i den ekonomiska politiken på två helt skilda linjer. Man kan väl då inte säga att det är ett entydigt alternativ till regeringens politik, som här lagts fram.

Om man för övrigt ser på den före-liggande ekonomiska situationen, kan man väl säga, att den senaste lönerö-relsens resultat i stort sett kan komma att rymmas inom den nuvarande pris-nivån. Större är väl problemet med den ökade investeringsbenägenheten. Om prognoserna är riktiga, ligger den störs-ta faran inom den privata sektorn, och då kommer också in i bilden vad som skett i fråga om ökade aktieutdelning-ar och de goda vinstresultaten i företa-gen. Jag skall inte gå närmare in på des-sa frågor, då jag förutsätter att det se-nare kommer talare, som är intresserade just av dessa spörsmål. Jag vill bara konstatera att investeringarna inom den privata sektorn till stor del ligger utan-för byggnadsregleringen och således inte kan styras av den. Om man skall få någon motverkande åtgärd på detta område, måste det ske med i huvudsak andra medel.

Eljest är väl det svåraste problemet i dagens situation, såsom redan nämnts av åtskilliga talare, att utvecklingen av vår handelsbalans är oroande. Under-skottet var ju reellt sett i fjol cirka 400 miljoner kronor, och man beräknar att det skall bli någonting liknande i år. I den situationen är alla överens om att detta inte är en önskvärd utveckling. Men hur skall man få denna utveckling att vända? Här tycks enighet föreligga om att den hårda kredit- och penning-politiken skall fullföljas. Det är endast våra kommunister och herr Rubbestad, som har deklarerat en annan mening. Den kommunistiska motionen är t. o. m. så verklighetsfrämmande, att den före-slår riksdagen att skriva till regering och riksbank och begära att man skall få en skyndsam räntesänkning. Man tycks här inte räkna med eller i varje fall hesitera inför de verkligt svåra pro-

blem som rullas upp, om man skulle gå en sådan väg. All den spekulation som ges möjlighet till fritt utlopp, har man tydligen inte tagit med i dessa beräkningar. Det är ett ganska lättsinnigt resonemang som man fört i det avseendet.

Men även om man i övrigt är överens om att den hårda linjens politik skall fullföljas, så förefaller ändå situationen i visst avseende förvirrad. Vi har här tidigare under den senaste tiden diskuterat kreditstramningens inverkan på de olika företagstyperna. De klagomål, som har framförts mot kreditrestriktionernas verkningar, har ju i första hand gällt hantverkets och småindustriens möjlighet att få lån. Nu har ju på den allra sista tiden dessa problem tagits upp till en specialutredning av konjunkturinstitutet. Vi får väl avvakta vad den kan ge för resultat, särskilt som man tidigare från bankoutskottets sida har deklarerat, att om det kan påvisas att de nuvarande åtgärderna leder till ett speciellt ogynnsamt läge för någon grupp, så skall man överväga att vidtaga rätelse.

Nu kommer vidare in i detta sammanhang, att representanter för Industriförbundet och andra företrädare för arbetsgivarna även de anmäler stort missnöje och anför, att inflationsbekämpandet ensidigt lagts på investeringssidan. Man säger att det är konsumtionen, som måste klämmas åt för att vi skall kunna hindra valutautströmningen och få en verklig balans i samhälls-ekonomien. I den föreliggande reservationen till bankoutskottets utlåtande ansluter sig oppositionen till dessa tankegångar. Jag skall här be att få citera en mening i reservationen. Den har följande lydelse: »Den privata företagsamheten har i dämpande och investeringshämmande syfte pålagts särskilda skatter och kreditrestriktioner. Utskottet vill emellertid franhålla det betänkliga i att låta tyngdpunkten i de inflationsbekämpande åtgärderna alltför stelt och ensidigt läggas på produktions- och investeringssidan.»

Om man nu vill fullfölja den hårda linjens politik, men på samma gång är

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. missnöjd med fördelningen mellan investerings- och konsumtionssidorna av det återhållande tryck, som måste utövas, vad är det då för åtgärder, man har att föreslå? Det finns inte ett ord därom i den föreliggande reservationen, och anförandena här i dag har ingalunda gett någon klarhet i detta avseende. Jag ställer därför frågan till oppositionspartiernas företrädare: Om det nu är så att ni liksom Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen deklarerar ett missnöje med regeringens politik på detta område, vad har ni för andra åtgärder att föreslå? Det går inte att här väja undan för en sådan frågeställning genom att hänvisa till allmänna talesätt om skattesänkning och det sparande, som skulle följa av en dylik åtgärd. Skattesänkningen — oavsett hur den än utformas, men i varje fall så som den är föreslagen av regeringen — kommer att i stor utsträckning bli konsumtionshöjande. Ingen tror väl att vi omgående kan öka sparbenägenheten i sådan grad, att denna löser huvuddelen av detta problem.

Det har här även talats om den skärpta företagsbeskattningen. Det har sagts, att denna borde försvinna snarast möjligt för att företagets investeringar skall kunna ökas och produktionen på så sätt bli större. Det är i och för sig ett riktigt resonemang. Men varför har man vidtagit åtgärden att skärpa företagsbeskattningen? Det är ju därför att — såsom jag tidigare påvisat — investeringsbenägenheten är hög inom det enskilda näringslivet och därför att man har velat dämpa denna med bl. a. företagsbeskattningen. Om man nu lättar på den, får man en konjunktur, som blir försämrad ur inflationssynpunkt genom ett ännu större tryck på investeringssidan.

Men det var inte där man skulle företa någon förändring, utan det var ju på konsumtionssidan! Här föreligger väl olika möjligheter att begränsa konsumtionen. Det förslag till tvångssparande, som det obligatoriska sparandet kanske felaktigt döptes till, vill man inte höra talas om från oppositionens sida. Herr

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Velander har tidigare i dag varit inne på frågan och fördömt tvångssparandet i ganska hårda ordalag. Om man dessutom skall döma av de uttalanden, som kommit från olika håll och de artiklar, som har förevarit i oppositionspressen, så är man ingalunda heller trakterad av att acceptera någon form av omsättningsskatt.

Om man nu inte vill vara med på någon av dessa konsumtionsbegränsande åtgärder, vad är det då man vill över huvud taget?

Här har herr Ewerlöf tidigare i ett anförande sagt, att situationen är den, att vi låter konsumtionen öka undan för undan — den går framåt och investeringarna pressas tillbaka. Detta skulle alltså vara felaktigt. Och herr Ohlon var i sitt anförande inne på samma sak och beskrev det ungefär på det sättet, att vi har levat och vi lever över våra tillgångar. Oppositionens talesmän pekar här alltså på konsumtionssidan, där man vill ha begränsningen, men man kan inte komma fram med något som skulle vara ett alternativ.

Nu är det ju så, att denna debatt i stor utsträckning kommit till på hemställen av företrädare för oppositionspartierna, och skall det vara någon mening med en sådan ekonomisk debatt i all brådska och hets i riksdagen dessa dagar, borde man gå in på dessa konkreta frågeställningar och säga ifrån vad det är i regeringspolitiken, som man inte kan acceptera och vad man har för förslag i det här avseendet. Enligt min mening är det i dagens debatt den väsentliga fråga som borde bli besvarad.

Vid diskussionen om kreditåtstramningen är det inte bara industriens utan även bostadsbyggandets kreditförsörjning som kommer in i sammanhanget. När vi hade bostadsdebatten här för några dagar sedan, var det en företrädare för folkpartiet som deklarerade, att den felaktiga ekonomiska politiken under efterkrigstiden har hindrat att vi fått ett sådant bostadsbyggande, att bristen på bostäder kunnat hävas. Vi har hört detta många gånger förut, och det är ett dunkelt uttalande. Men nog är det på

det sättet, att om vi under de senaste åren haft besvärligheter när det gäller bostadsbyggandet, som i första hand legat på kreditförsörjningens område, är det väl inte konsekvent av folkpartiet att driva den tesen i dag när man på samma gång inte vill acceptera den budgetpolitik, som utformats i statsverkspropositionen till årets riksdag och enligt vilken man genom den totala balansen vill ge större möjligheter för bl. a. bostadsbyggandet att erhålla lån på läne marknaden. Det kan väl inte vara en felaktig politik i dagsläget. Om man påstår detta, är det väl ungefär det samma som att handla som den där mannen som sprang gatan fram och för att inte själv bli anhållen ropade: »Tag fast tjuven!»

Denna ekonomiska debatt är åtminstone delvis knuten till proposition nr 117 om riksbankens sedelutgivning och om sedelinlösningskyldigheten. Alla i utskottet har tillstyrkt propositionen i dessa avseenden, men oppositionen har ändå funnit det nödvändigt att komma med ett eget yttrande även i detta sammanhang. Med en långsökt motivering kommer man fram till att man inte vill motsätta sig den föreslagna höjningen av sedeltaket. Men man är tveksam. Reservanterna resonerar som så, att en ny höjning av det s. k. sedeltaket i rådande läge kan tolkas som tecken på bristande framgång i kampen mot de inflationistiska krafterna. Nu är det väl så, att sedelmängden i och för sig inte driver fram den inflationistiska utvecklingen, utan den utgör väl snarare en registrator av vad som sker i samhällslivet i övrigt. Men i ett expanderande samhälle är det väl nödvändigt att vi även får en ökning av de betalningsmedel, som sedelutgivningen innebär. Den är ingalunda den enda betalningsformen vi har i samhället, men även sedelutgivningen måste följa med, om vi får en ökad nationalprodukt, en ökad konsumtion o. s. v.

Här har föreslagits att denna höjning av sedeltaket skulle göras med 200 miljoner kronor. Om vi ser på de tidigare beslutande höjningarna och på den in-

komstutveckling som kan beräknas under det innevarande året, kan vi säga att beloppet inte är onormalt på något sätt, och därför är reservationens konstaterande i detta avseende ganska långsökt.

I den högermotion, som väckts med anledning av propositionen, föreslås en rad ganska långtgående åtgärder, som givetvis har föranlett delade meningar i utskottet. I motionen föreslås t. ex. att riksbankens ledning skall frigöras från beroendet av regering och riksdag och att den skall ha till uppgift att, med denna oberoende ställning som bakgrund, i varje situation verka för ett bevarat penningvärde. Därför vill man även att riksbankens organisation skall ändras, så att man utser ett bankråd.

Om man först går in på principfrågan om den oberoende ställningen, finner man att riksbanken skulle ställas »över» regering och riksdag och få möjlighet att bestämma den ekonomiska ramen för skeendet och i stor utsträckning dirigera vår utrikeshandel. Om det nu blir en försämrad konjunktur, kanske med en viss arbetslöshet, och bankrådets uppfattning om hur samhället skall ingripa i den situationen inte överensstämmer med riksdagsmajoritetens uppfattning, då är denna riksdagsmajoritet, som dock har valts av svenska folket, maktlös mot denna fristående riksbank, vilken skulle ledas av ett bankråd och få en opolitisk sammansättning.

Herr Eliasson har redan varit inne på »opolitiskheten». Jag vill understryka att det är ganska svårt att i samhället finna människor som är sakkunniga på detta område och samtidigt politiskt könlösa, ty här finns ju skärningspunkterna i det politiska livet. Vårt näringsliv är i dag ingalunda opolitiskt, tvärtom tycks näringslivets branschorganisationer allt mer politiseras. Det är, märk väl, inte socialdemokratien som har åstadkommit detta. Ett sådant här bankråd skulle väl därför närmast kunna karakteriseras, inte såsom opolitiskt i det ordets fulla bemärkelse, utan kanske närmare såsom representerande en annan politisk uppfattning än den nuvarande regeringen. Bankrådet skulle på

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. så sätt kunna bli en »trojansk häst» gentemot den nuvarande politiska regimen. Jag vet inte, men det är kanske det man har avsett med hela förslaget.

Nu har oppositionspartiernas företrädare i bankoutskottet reserverat sig för motionens utredningsyrkande på denna punkt. Utredningsmajoriteten avstyrker en sådan utredning och hänvisar i övrigt till att inom riksbanken pågår en översyn av 1949 års bankkommittés förslag till ny riksbankslag och att man vill avvakta resultatet av denna översyn.

I de föreliggande högermotionerna och i reservationen föreslås dessutom utredningar om en rad olika, mycket omfattande problem. Störst i det här avseendet är väl spörsmålet om vår anslutning till ett internationellt samarbete med valutakonvertibilitet som grund. Det är ett oerhört stort och svårt problem.

Jag vill bara, utan att här ta kammarens tid i anspråk ytterligare för att ingående diskutera detta, hänvisa till att inom regeringen och, tror jag, i riksbankens ledning säkerligen finns intresse för att anpassa hela vår ekonomiska politik och vår utrikeshandel på ett sådant sätt, att vi om möjligt kan gå över till ett system av konvertibilitet när denna blir en verklighet. Vi har i varje fall genom den omfattande frilistningen av vår utrikeshandel tagit ett steg i denna riktning.

Vidare vill man i dessa motioner, att sedelutgivningen skall stå i ett visst förhållande till guld- och valutarreserven. Den väg, som motionärerna och även reservanterna förordar, är väl knappast framkomlig i dagens läge, därför att man för närvarande måste göra ganska stora kortfristiga upplåningar för att täcka statens utgifter mellan de olika skatteuppbörderna. Dessa medel är ju avsedda att återbetalas med kort frist, men de lånetransaktioner, som måste genomföras, skulle inte kunna förverkligas med det förslag som motionärerna har ställt i detta avseende. Man får alltså i varje fall först skapa andra förutsättningar, så att statens inkomster flyter in jämnare och man slipper tvånget

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

av en sådan här tillfällig upplåning, innan man kan tänka sig att genomföra motionärernas förslag.

Med det nu anförda har jag redogjort för hur majoriteten i bankoutskottet ställer sig till den föreliggande propositionen och motionerna och hur den ser på dagens ekonomiska situation. Jag ber, herr förste vice talman, att få återkomma med yrkande i detta avseende.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Denna debatt liksom alla s. k. stora debatter har ju hittills med något enstaka undantag haft den karaktären, att ett antal monologer har framförts. De olika partierna gör sina deklamationer, och högern har hittills hunnit med att avge inte mindre än fyra sådana. Vilka slutsatser man skall dra därav, överlåter jag till kammarens ledamöter att själva avgöra. För min del vill jag bara säga att det nog behövs många deklamationer från högerens sida, om den med sin ekonomiska politik skall ha någon som helst utsikt att övertyga de s. k. vardagsmänniskor som man med sådan förkärlek brukar tala om.

Emellertid skall ju denna debatt röra sig om dels den allmänna ekonomiska politiken, dels skatteuttaget för kommande budgetår. Jag tror att denna sammankoppling av diskussionen är helt riktig, därför att frågan om skatteuttaget eller skatteavvägning över huvud taget ju inte kan behandlas isolerad från den allmänna ekonomiska politik som bedrives. Skatternas avvägning har ju ett mycket intimt samband med ägandeförhållandena i samhället. Om de avgörande produktionsgrenarna och kreditväsendet vore i samhällets ägo, skulle ju skattepolitiken kunna utformas på helt annat sätt än under nuvarande förhållanden, då det privata kapitalet är praktiskt taget allenahärskande inom industri och kreditväsen. Det är också denna privatkapitalets ställning som medför att den ekonomiska makten och rikedomen koncentreras till allt färre händer. Här har vi även att söka orsaken till att priserna fortsätter att stiga,

att kronans värde sjunker, att storföretagens vinster ökas år från år och att mindre företag förlorar sin tidigare relativa självständighet eller går helt under.

Regeringens försök att med skattepolitik, med investeringsavgift och kreditrestriktioner, återhållsam lönepolitik o. s. v. styra den ekonomiska utvecklingen, som man säger, och åstadkomma balans i samhällsekonomin är enligt min mening dömt att misslyckas, då man inte tar hänsyn till de ekonomiska realiteterna och de kapitalistiska produktionsförhållandenas lagbundna utveckling.

Jag skall med ett par exempel belysa att utvecklingen, allt tal om utjämning till trots, går just den väg som jag här nyss antydde. Tag exempelvis en sådan sak som förmögenheternas tillväxt och fördelning i vårt nuvarande samhälle. Jag vill då bara hänvisa till att från 1952 till 1954 ökade förmögenheterna på över 50 000 kronor från 22,3 miljarder kronor till 25,4 miljarder. Naturligtvis hade under tiden tillkommit en del nya förmögenhetsägare över 50 000 kronor, men huvudparten av denna förmögenhetsökning beror inte därpå, utan på att de stora förmögenhetsägarna ytterligare berikat sig. Miljonärernas andel i den samlade förmögenhetssumman ökade exempelvis under dessa två år från 11 procent till 13,3 procent, samtidigt som vi fick 375 nya medlemmar i vår rätt stora miljonärsfamilj här i landet.

Knappast under någon tidigare period i vårt lands historia har det varit så stora vinster i storföretagen som under de senare åren. Jag hänvisar till senaste numret av Statistisk Tidskrift, där man redovisar den sammanlagda bruttovinsten under 1954 för 1 468 företag med 393 000 arbetare. Dessa företag hade på ett år en redovisad vinst på 2 688 miljoner kronor. Det innebär att bruttovinsten för varje arbetare i dessa företag uppgick till 6 840 kronor, d. v. s. en summa som inte så värst mycket skiljer sig från den genomsnittliga årsinkomsten för en arbetare här i landet.

Det är dessa väldiga vinster som bildar underlagen för den kapitalistiska spekulationen. Nu hävdar regeringen att man skall försöka undanröja dessa missförhållanden genom investeringsavgift, kreditrestriktioner, hög ränta och återhållsam lönepolitik. Men ingen av dessa åtgärder drabbar i verkligheten de stor-kapitalistiska krafter som har det huvudsakliga ansvaret för inflationen och det försämrade penningvärdet. Åtgärderna gynnar dem i stället, och de som drabbas är ju framför allt arbetarna, de lägre tjänstemännen och den stora massan av jordbrukare här i landet.

Tag en sådan sak som investeringsavgiften, som man i så många anföranden i riksdagen vänt sig mot från de borgerliga oppositionspartierna. Om kammarens ledamöter tittar i nr 1 av Ekonomisk Tidskrift i år, finner ni där en undersökning om hur investeringsavgiften har verkat. Det visar sig att under 1955 hade 40 procent av industri-företagen skurit ned sina planerade investeringar, under det att 60 procent inte alls hade låtit sig påverkas av investeringsavgiften. Men inom dessa 40 procent — och det är ju det som är av det största intresset — var det framför allt de mindre företagen som hade tvingats att skära ned investeringarna. Företag med under 50 anställda skar alltså ned sina investeringar med 39 procent, under det att övriga företag — de stora företagen med 50 arbetare eller flera — endast begränsade investeringarna med 9 procent. Därvid skall man ju komma ihåg, att det här skedde under en period, när man trodde att investeringsavgiften var tillfällig. Nu, när det har gått in i det allmänna medvetandet, att investeringsavgiften permanentats, kan man inte förutsätta att de stora företagen alls skall låta sig påverkas av den avgiften. Den räknas in i kostnaderna och slår igenom i priserna.

Därom vittnar för övrigt den reviderade nationalbudgeten, som förutser en ökning av industriens investeringar för detta år med 33 procent i jämförelse med 1955.

Jag måste således konstatera, att verk-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

ningarna av investeringsavgiften inte alls blivit de som regeringen hävdade. Spekulationen fortsätter lika ohämmat som förut. De stora företagarna drar fördel av denna politik, medan de mindre kommer i svårigheter.

Räntehöjningen har haft samma verkan. Herr Boo menade nys, att det vi hade föreslagit var helt verklighetsfrämmande, nämligen att återgå till lågräntepolitiken. Men låt oss undersöka, herr Boo, hur räntehöjningen i realiteten har verkat i den svenska ekonomien. Den har verkat så, att kreditinstituten, fastighetskapitalet och alla företag, som inte är beroende av lånade pengar, hämtar hem jättevinsten på den höjda räntan. Alla andra förlorar. Den hyreshöjning som genomfördes den 1 oktober 1955 som en direkt konsekvens av räntehöjningen från april månad i fjol, beräknas kosta hyresgästerna och egnehemsägarna omkring 200 miljoner kronor om året. Det beräknas att bönderna — framför allt de mindre — belastas med omkring 125 miljoner kronor per år i höjda räntekostnader. Det är ju allmänt bekant, att kommunerna, som måste ta upp lån till sin verksamhet, belastas med ökade ränteutgifter, och kreditrestriktionerna framtingar drastiska inskränkningar som försämrar den kommunala servicen, inte minst på undervisningsväsendets område. Det beräknas att i runt tal 200 miljoner kronor måste uttagas skattevägen för att betala de höjda ränteutgifterna för stat, kommuner och landsting.

Denna räntepolitik, som står i strid med regeringens tidigare utfästelser, gynnar det fåtal kapitalägare, som genom utlåning av pengar får en ytterligare ökning av sin arbetsfria inkomst, ty räntan är ingenting annat än arbetsfri inkomst, den saken har i varje fall tidigare omvittnats också från socialdemokratiskt håll. Hela denna räntepolitik innebär, att fantastiska belopp — uppskattningen är ännu svår att göra, men det kanske rör sig om någon miljard per år — överföres från 90 procent av folket till de återstående 10 procenten, den lilla klick som vi i det politiska

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

språkbruket benämner storfinans. En sådan politik kan enligt min mening inte motverka skadliga och krisfrämjande företeelser inom det ekonomiska livet, utan kommer att skärpa dem i stället.

Vi anser därför att en omläggning av räntepolitiken måste göras med det snaraste. En återgång till lågräntepolitiken bör medföra generella hyressänkningar och minskad räntebelastning för egna-hemsägare, småföretagare, jordbrukare, kommuner och landsting.

I samband med den nya räntepolitiken skärptes också kreditrestriktionerna. Detta skulle, enligt regeringens mening, minska bankernas utlåning, vilket i sin tur skulle verka dämpande och inflationshämmande. Jag skall ta några exempel för att visa, att det inte alls blivit på det sätt som regeringen deklarerade här inför riksdagen. Låt mig erinra om att i april månad 1954 var affärsbankernas utlåning 10 296 miljoner kronor. I april månad 1956, sedan högräntan verkat i ett år, var utlåningen i samma banker 10 726 miljoner kronor, alltså en ökning på över 400 miljoner kronor. Jämför vi sparbankernas utlåning i april förra året med utlåningen i april i år, visar det sig att den ökat från 6 932 miljoner till 7 295 miljoner, d. v. s. en ökning med 363 miljoner kronor. Vad visar detta? Det visar, att talet om att högräntan och de skärpta kreditrestriktionerna skulle medföra en dämpning av lånemöjligheterna och spekulatören inte slagit in.

Erfarenheten visar, tycker jag, att ingen av de åtgärder som kommit till användning för att »styra» den ekonomiska utvecklingen har fört i den riktning som regeringen har förutsatt. Däremot försiggår en väldig kapitalöverföring, som jag nyss nämnde, från mindre inkomsttagare, småföretagare och jordbrukare till de stora förmögenhetsägarna. I samband därmed blir prisnivån högre, inflationen fortsätter och penningvärdet försämras.

Denna utveckling borde säga alla, som vill en framstegsvänlig politik, ett fast penningvärde och en bättre stan-

dard för de breda folklagren, att en annan ekonomisk politik måste föras från statsmakternas sida, en politik, som tar sikte på att göra slut på storfinansens allenavälde i den svenska ekonomien.

Om statsmakterna skall, som det heter, kunna styra ekonomien, måste man ha möjligheter att ingripa på vissa punkter. Då måste riksdagen föra en sådan politik, att man i samhällets ägo överför viktiga nyckelindustrier. Jag nämner som exempel skogsindustrien. Den svarar för över 40 procent av exporten för närvarande. Den bygger på vårt lands råvarutillgångar, som måste betraktas och som alltid från arbetarrörelsens sida har betraktats som hela folkets egendom. Det är på tiden att sådana näringsgrenar helt överföres i samhällets ägo. Detsamma gäller våra malmtillgångar. Ett steg har nu tagits genom lapplandsgruvornas förstatligande, men det bör följas av fler. Vi anser vidare att försäkringsväsendet bör förstatligas. För närvarande förvaltar privatkapitalister, framför allt genom de tre storbankerna, försäkringsfonder som uppgår till över 12 miljarder kronor. Det är i mycket stor utsträckning småfolkets pengar som ligger i dessa fonder. Jag tycker att det är på tiden, att dessa fonder undandras storfinansens kontroll och överföres till staten, vilket skulle inskränka storfinansens maktställning.

Enligt min mening kan man endast med en politik i den riktning jag här antytt styra den ekonomiska utvecklingen. Som det nu är blir regeringen styrd av monopolkapitalet, men det är inte så den svenska väljarmajoriteten vill ha det.

I fråga om skattepolitikens utformning har jag i samband med behandlingen av regeringens förslag till nya skatteskalor framfört kommunisternas ståndpunkt. Jag skall därför inte upprepa den. Jag vill endast i korthet erinra om att den innebär att vi i nuvarande läge accepterar de nya skatteskalorna men förordar en sådan höjning av de skattefria ortsavdragen, att den första hundralappen i veckan för gift person inte

blir föremål för beskattning. Därigenom skulle ett visst existensminimum garanteras.

De borgerliga oppositionspartierna tävlar nu för brinnande livet om utformningen av den mest gångbara skattedemagogien inför höstens val. Högerpartiet tycks just nu ligga en hästlängd före folkpartiet. Hur ställningen blir i september återstår att se.

Vad innebär då högerns förslag? Jag skulle vilja säga, utan att ingå på någon detaljgranskning, att den skattemotion som föreligger från högerhåll är ett av de mest reaktionära dokument som lagts fram, i varje fall under min tid i riksdagen. För att kunna åstadkomma en skattesänkning som innebär ett par kronor i veckan för en vanlig arbetarinkomst och tusenlappar om året för de största inkomsttagarna, föreslår högern bland annat att man skall minska mödrahjälpen med 2 miljoner kronor, ge 400 000 kronor mindre till ferieresor för barn, 400 000 kronor mindre till utrustning av samlingslokaler, 3 500 000 mindre till läkemedelsrabatter, 136 miljoner mindre till statligt stöd för bostadsbygandet, 1 300 000 mindre till ungdomens fritidsverksamhet, samtidigt som man beskärmar sig över den stora ungdomsbrottsligheten, 24 miljoner mindre till bostadsförbättringar o. s. v.

Listan är lång, men det anförda får räcka för att illustrera det ärkereaktionära innehållet i högerns linje. Jag undrar om herr Hjalmarsons vardagsmäniskor kommer att uppskatta den här nya given när de får reda på vad högerns linje egentligen innebär.

Till högerns och folkpartiets skattepolitik hör också att de vill sänka bolagsskatten, och detta i ett läge när storförretagen har en vinstkonjunktur som aldrig tidigare, vilket möjliggör att ungefär en tredjedel av produktionens värde kan avsättas för investeringar samtidigt som utdelningarna till aktieägarna på ett år har kunnat höjas med 10 à 15 procent.

Bolagens möjligheter att smussa undan de verkliga vinsterna är alltjämt stora även om vissa skärpningar skett

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

under senare tid, och skatten på vad som efter alla deklara-tionsjuridiska knep redovisats som vinst är ingalunda för hög.

Högerns och folkpartiets tal om »skattesocialisering» klingar ihålligare än de flesta slagord som utkolporterats från det hållet. Om en 50-procentig bolagsskatt i Sverige innebär socialisering skattevägen, vad skall då ledarna i högern och folkpartiet säga om bolagsskatten i deras andliga fosterland eller, som herr Ewerlöf nyss sade, »i föregångslandet för oss alla», nämligen Amerikas förenta stater. Där var bolagsskatten för två år sedan 55 procent och är nu liksom här 50 procent. Det är väl ändå inte möjligt att herr Ewerlöf vill beskylla regeringen Eisenhower för att syssla med smys-socialisering!

Med det anförda har jag velat klargöra att den meningsriktning jag representerar inte kan ansluta sig till den skattedemagogi, som högern och folkpartiet tänker göra som ledmotiv i den förestående valrörelsen.

Jag vidhåller den tidigare deklarerade meningen om en höjning av de skattefria ortsavdragen och yrkar med anledning av bankoutskottets utlåtande nr 30 bifall till motionerna nr 3 i denna och i andra kammaren.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! När man blickar ut över salen här får man den uppfattningen, att samordningen av debatten kring de tre propositioner, som är föremål för behandling i dag, icke är så värst mycket populärare än samordningen av avtalsrörelsen var på vårsidan. Det kanske har sin förklaring. Det är tydligen så att de utskott, som behandlat dessa frågor, icke på förhand varit medvetna om att utlåtandena skulle behandlas i ett sammanhang. Och därför är inte utlåtandena samordnade. Här kommer experter i skattefrågorna upp i början av debatten och håller sina anföranden, och sedan kommer bankoutskottets talesmän och talar om de frågor, som hör samman med

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

det utskottets utlåtande. Sedan måste riksdagsmännen, antingen de vill eller ej, försöka samordna vad som sagts och försöka få ut något därav till ledning för sitt ståndpunktstagande senare, när beslut skall fattas.

I mångt och mycket förefaller det som om ganska stor enighet här skulle föreligga. Jag tror att vi alla är överens om att vi skall eftersträva en bättre balans i samhällsekonomin än den, som varit möjlig att uppnå hittills, och att det i det avseendet är nödvändigt att föra en stram politik och att öka exporten för att bereda större utrymme för den import, som vi behöver för att tillfredsställa alla de behov, som finns inom landet och tillgodose våra önskemål på varor som kommer utifrån. Jag tror också att vi är överens om att det skulle vara synnerligen lyckligt om sparandet kunde ökas — och ökas kraftigt — ty därigenom skulle efterfrågan på varor, konsumtionsvaror i första hand, minska och det skulle bli mera över till att bygga ut produktionsapparaten och på så sätt skapa ett ökat välstånd. Frågan är bara hur vi skall kunna komma fram till någonting som svarar mot vad vi på olika håll önskar. Vi är inte överens om metoderna, och vi är inte heller överens om hur de olika metoderna verkar. Det är väl en av anledningarna till att vi diskuterar i dag om både det ena och det andra.

Herr Gustaf Elofsson har tidigare i dag erinrat om att vi hade underskott i utrikeshandeln föregående år på 1 200 miljoner kronor. Siffran är inte alldeles exakt, men det spelar mindre roll. Han tog som jämförelse de fyra första månaderna i år och pekade på att underskottet under den tiden är 800 miljoner kronor. Då måste vi ju få den uppfattningen att vi närmar oss rena katastrofen — 1 200 miljoner under hela fjolåret och 800 miljoner under de fyra första månaderna i år skulle rent matematiskt visa hän mot ett underskott i år, som blir exakt dubbelt så stort som 1955.

Man kan dock icke använda statistik på det sättet som herr Elofsson gjorde.

Skall man göra jämförelser måste man också ta jämförliga perioder. Under de fyra första månaderna förra året var underskottet 856 miljoner kronor och under de fyra första månaderna i år 882. Det skiljer 26 miljoner. Det är beklagligt i och för sig, eftersom 1955 var ett ogynnsamt år, men det är inte så katastrofalt, som man skulle kunna tro av de uppgifter herr Elofsson lämnade. Till den ogynnsamma sidan kan man möjligen lägga att vintern har varit besvärlig för export, möjligen skulle vi om det varit en normal vinter ha kunnat hålla ungefär samma siffra som föregående år. Totalsiffran för fjolåret var ju oroande ur den synpunkten, att vi också fick ett betalningsunderskott. Underskottet i utrikeshandeln var 1 350 miljoner, men sjöfartsnäringen bidrog med en utjämning på 1 100 miljoner. Vi hade alltså ett underskott på 250 miljoner. Ytterligare poster tillkom emellertid, vilket gjorde att den totala bristen steg till 370 miljoner kronor. Och det är alldeles klart att vi kan inte köra hur länge som helst i den takten, utan åtgärder måste vidtas för att bringa bättre balans.

Jag tror att vi i stort är överens om att det också skulle vara tillfredsställande, om valutareserven kunde höjas i stället för att minska. Det märkliga är att den inte har minskat under de tolv sist förflutna månaderna, trots de siffror som här nämnts. Den är praktiskt taget oförändrad. Anledningen härtill förmodar man vara att det skett vissa förskjutningar i betalningsterminerna på det sättet, att man tar in exportvalutorna snabbare och drar litet på betalningarna för sådana varor som man importerar. Förklaringen till att vi kunnat hålla en oförändrad valutareserv trots underskott i handeln på nära 400 miljoner kronor skulle följaktligen ligga i det förhållandet. Det finns inga säkra uppgifter hur det verkligen ligger till därmed, men förklaringen verkar inte alldeles verklighetsfrämmande. Det är nog troligt att det förhåller sig så.

Herr Gustaf Elofsson uttalade också vissa betänkligheter mot löneutvecklingen. Det rörde sig under föregående år

om lönehöjningar på mellan 8 och 10 procent, för vilka det sannolikt inte fanns täckning i produktionsutvecklingen. Innevarande år har den avtalsmässiga lönehöjningen begränsats till 4 procent, och det är väl möjligt att vi skall klara den höjningen utan att herr Elofsson behöver oro sig alltför mycket. Men fortsätter den fulla sysselsättningen, finns det en tendens till löneglidningar som ligger utanför avtalsrörelsen, och därför är det väl inte sannolikt att den totala höjningen av lönenivån kommer att stanna vid 4 procent, utan troligen blir det något däröver.

Herr Elofsson hade också ett önskemål om en snar återgång till lågräntepolitiken — jag höll på att säga låglönepolitiken. Visst kan man ha önskemål i det avseendet, men med de siffror och redovisningar framför sig, som återfinnes i bankoutskottets utlåtande, är det väl inte många som i dag skulle vilja rekommendera en sådan återgång, i varje fall inte inom en snar framtid. Den höga räntan har varit i kraft under ett år. Jag är inte alldeles säker på att dess verkningar ännu slagit igenom så pass att någon i dag vågar stiga upp och avgöra, om verkningarna varit gynnsamma eller ofördelaktiga. Sannolikt har verkningarna varit gynnsamma ur vissa synpunkter och ogynnsamma ur andra. Till de ogynnsamma verkningarna hör helt naturligt den kostnadshöjande effekt, som ligger i en högre ränta. Men vi har faktiskt ingenting på vilket vi kan bygga ett bestämt antagande om räntehöjningens verkningar och som i varje fall skulle kunna leda mig till en rekommendation att vi bör återgå till en lägre ränta. Samtidigt skulle vi nämligen då, enligt riksbankens uppfattning, sannolikt behöva släppa litet på kreditrestriktionerna.

I själva skattefrågan skall jag inte yttra mig; den har varit föremål för debattinlägg tidigare i dag. Däremot har jag fäst mig vid vad som står skrivet i den reservation som högerns och folkpartiets representanter gemensamt fogat till bankoutskottets utlåtande nr 30. Där framhålls, såsom herr Bengtson redan

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. tidigare påpekat här i dag, att man anser det litet betänkligt att låta tyngdpunkten i de inflationsbekämpande åtgärderna alltför stelt och ensidigt läggas på produktions- och investeringssidan. Det säges inte mera. Men det får väl ändå tolkas så, att högerns och folkpartiets representanter i bankoutskottet förmenar, att ytterligare något i åtstramande riktning också borde ha gjorts på konsumentsidan. Jag har gjort mig precis samma fråga som den herr Bengtson här fastnat inför: hur går detta uttalande i reservationen till bankoutskottets utlåtande nr 30 egentligen ihop med de borgerligas reservation till bevillningsutskottets betänkande nr 50, där man framhåller önskvärdheten av vissa skattesänkningar, som man anser skulle verka stimulerande och följaktligen hälsobringande i den kris som man väl får förmoda att vi fortfarande lever i.

Jag skall inte återfalla på herr Spetz' sol- och vårhistoria, utan anföra ett annat litet exempel, som inte är någon fabel, utan som är hämtat ur verkligheten.

En bekant till mig skulle köpa en skjorta i en inte alltför stor butik. Affären hade en relativt god sortering i fråga om färger men var mindre väl sorterad i fråga om storlekar. Min vän hittade en skjorta, som passade i färg men som var ett nummer för liten. »Den sträcker sig ju alltid något i tvätten, så att den blir nog bra när den blivit tvättad en gång», sade biträdet. Min vän litade inte på det uttalandet utan fortsatte att välja bland skjortorna i affären. Han fick till slut fram en annan skjorta, som i färg gick bra ihop med färgen på hans hår och ansikte. Färgen var alltså bra, men den skjortan var ett nummer för stor. Biträdet sade då: »Den krymper alltid något i tvätten». Min vän kunde inte låta bli att fråga: »Vad är det för skjortor ni har i den här affären; de små numren sträcker sig ju och de stora krymper.»

Så förhåller det sig också med högerns och folkpartiets reservationer vid dessa båda utskottsbetänkanden. Enligt reservationen till bankoutskottets utlåtande skulle en åtstramning verka krym-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

pande. Enligt reservationen till bevillningsutskottets betänkande skulle en frisläppning också verka i samma riktning. Båda dessa påståenden kan väl inte vara riktiga.

Bakom skrivningen i reservationen till bankoutskottets betänkande ligger, förmodar jag, ett önskemål om att man skulle ha vidtagit åtgärder som dämpade konsumtionen. Enligt reservationen till bevillningsutskottets betänkande önskar högern och folkpartiet att man skulle sänka skatten, vilket väl måste få till resultat att konsumenterna skulle få mer pengar att köpa för.

Men politik är ju en gång för alla det möjligas konst! Det är kanske därför inte alldeles nödvändigt att bokslutet går ihop, om man nu skall jämföra reservationerna till bankoutskottets och bevillningsutskottets betänkanden. Man kan kanske ha olika meningar om samma sak.

Egentligen, herr talman, har väl tonerna i dag varit betydligt mattare än när vi tidigare fört en ekonomisk debatt, i all synnerhet en ekonomisk debatt några månader före ett val. Jag vet inte, om detta sammanhänger med att de, som skulle tjänstgöra som opposition, har resignerat inför händelseutvecklingen eller räknar med att alla olika medel i kampen mot inflationstendenserna nu har prövats. Vi har prövat också det radikalmedel som tidigare har anvisats som det enda tänkbara, nämligen räntevapnet och kreditåtstramningen, som i viss utsträckning skulle ha karaktären av automatiskt verkande medel.

Erfarenheterna har hittills inte givit något utslag i den riktningen att detta är den medicin som kan hjälpa oss över alla svårigheter. Därför är det väl sannolikt att även de åtgärder, som nu tynger företagarna, får bibehållas. Investeringsavgiften och den höjda bolagsskatten får bestå. Det är väl också någonting som i och för sig är värt att fundera över, att investeringsviljan hos företagarna inte synes ha ryggat inför de trösklar och den belastning som en särskild investeringskatt och en höjd

bolagsskatt ändå måste utgöra. Fortfarande är önskemålen i fråga om investeringar större än som är möjliga att tillmötesgå. Sysselsättningen är fortfarande god. Produktionsapparaten skulle behöva byggas ut och fullkomnas, men detta är inte möjligt, då vi inte har resurser att avstå allt som skulle erfordras för det ändamålet.

För min del har jag svårt att tro, att en skattesänkning för fysiska personer i den situationen skulle underlätta våra strävanden att komma fram till den samhällsekonomiska balansen. Allting talar för att en sådan skattesänkning skulle medföra ytterligare svårigheter. Den fulla sysselsättningen måste tydligen utgöra en så stark stimulans, att företagarna vill ta de risker, som kan ligga i att belastningen på kostnadssidan blir för hög; de räknar med att de kan täcka dessa kostnader. Jag håller med herr Bengtson om vad han sade tidigare i dag, nämligen att både investeringsavgiften och bolagsskatten inte är någonting annat än ett slags omsättningsskatt som företagaren måste ta ut vid försäljningen av sin produktion, om han kan göra det. Så länge den fulla sysselsättningen vidmakthålles, kan han uppenbarligen göra det, och därför verkar dessa faktorer inte så återhållande som man hade väntat att de skulle göra. Den fulla sysselsättningen ger tydligen företagarna samma stimulans att köra vidare som den ger löntagarna att försöka få så mycket som möjligt med av vad den fulla sysselsättningen ger. I det avseendet är sålunda båda parterna likställda.

Herr OHLON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den föregående ärade talaren menade, att det inte rädde överensstämmelse mellan vad reservanterna har begärt i bevillningsutskottet och vad de begärt i bankoutskottet. Han demonstrerade detta med en expressiv historia om inköp av en för stor eller en för liten skjorta, men jag fick det intrycket, att liksom herr Strand blandade ihop de två skjortorna, så blandade han även

ihop två ting här, nämligen den stats-ekonomiska balansen å ena sidan och den samhällsekonomiska balansen å den andra. Det är två olika ting.

Herr Strand sade också att investeringslustan trots alla pålagor på näringslivet var lika stor som förut, ja, rent av större. Vad beror nu detta på? Jo, det beror på att vi händelsevis befinner oss i en sådan utvecklingsperiod, att näringslivets materiella resurser måste byggas om och byggas ut för att vi skall kunna stå oss i konkurrensen, inte minst när det gäller våra exportindustrier.

I slutet av sitt anförande betonade herr förste vice talmannen, att beträffande fysiska personer ville han inte gå med på någon sänkning av beskattningen. Jag skulle då vilja ställa den frågan — eftersom de fysiska personerna här ställdes i förgrunden — om herr förste vice talmannen ändå inte innerst inne tycker, att företagsbeskattningen för närvarande är i högsta laget.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara svara herr förste vice talmannen på den kritik han riktade mot mitt anförande. När han frågade, om det var någon som tänkte sig att man skulle kunna återgå till en lågräntepolitik efter det att denna högräntepolitik har gällt under knappast ett år, så vill jag bara säga, att den överenskommelse som träffades när vi inträdde i regeringen var att man skulle ha en låg ränta. Men den har man gått ifrån. Det har resonerats om medicin här, och jag får säga det, herr förste vice talman, att den döbelnmedicin, som vi fått under den sista tiden, nog har hjälpt för tillfället — det vill jag inte neka till. Men sjukdomen kommer igen, och därför behöver vi en medicin som hjälper för en längre tid framåt. Det är därför som jag menar att man bör förbereda åtgärder för att i någon mån, kanske på mer än ett håll, kanske över hela näringslivet, göra vissa begränsningar för att kunna återställa den ekonomiska balansen och kronans värde.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

Herr förste vice talmannen STRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker det skulle vara beklagligt om herr Ohlon finge den uppfattningen, att jag skulle anse att skjortorna spelade någon roll i den samhällsekonomiska balansen. Vad jag ville framhålla var, att om den lilla skjortan sträcker sig och den stora krymper i tvätten, så får man olika resultat av samma behandlingsmetod. Jag tog det exemplet för att försöka förklara, att oppositionen i sin reservation till bankoutskottets utlåtande efterlyser vissa åtgärder, som kan hålla tillbaka konsumtionen, men i reservationen till bevillningsutskottets utlåtande föreslås åtgärder, som skulle ge konsumenterna mera pengar att köpa för. Jag har svårt att tänka mig att båda dessa åtgärder skulle kunna ge precis samma resultat, nämligen den åtstramning som man eftersträvar på konsumtionsidan.

Till herr Elofsson vill jag säga, att jag inte har fäst någon avgörande vikt vid den tidsperiod, under vilken vi har haft den högre räntan, när jag sade att jag inte tror på möjligheten att återgå till lågräntepolitiken. Det skulle spela mycket liten roll om ett eller två år, eller en kortare tid förflutit, bara utvecklingen hade gått i sådan riktning, att situationen i dag gav oss möjlighet att sänka räntan. Men sedan åtgärden vidtogs har ingen sådan förändring skett. Om det var riktigt att höja räntan i april månad förra året, måste det vara lika riktigt att behålla höjningen i år, eftersom inga sådana förändringar inträffat i vårt ekonomiska läge, att det skulle vara försvarbart att gå tillbaka redan efter ett år.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Efter den debatt om den ekonomiska politiken, som här har förts i anslutning till de tre utskottsutlåtanden som finns uppförda på kammarens föredragningslista i dag, vill jag inskränka mig till att med endast några få ord beröra två folkpartireservationer, som

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

finns fogade vid statsutskottets utlåtande nr 156.

I reservationen nr 1 framställes intet yrkande. Vi har genom denna reservation endast velat erinra om vårt tidigare ställningstagande till förslaget om investeringsavgift. Reservationen nr 2 berör LKAB och Kungl. Maj:ts förslag om att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 inflytande avkastning av statens aktier i LKAB måtte avsättas till budgetutjämningsfonden för att sedermera återföras till bolaget. Avsättningsbeloppen har beräknats till 81,4 respektive 111,4 miljoner kronor och skulle anvisas genom anslag på kapitalbudgeten. Riksräkenskapsverket har i denna fråga förordat ett annat tillvägagångssätt. Enligt riksräkenskapsverkets mening bör utdelningen i sin helhet redovisas såsom inkomst på driftbudgeten samt de för bolaget erforderliga medlen tillföras bolaget från anslag på riksstaten. Dock anser riksräkenskapsverket att skäl kan anföras för att den ökning av statens utdelning från bolaget, som inträffar vid ett slopande av avsättningar till dispositionsfond, avsättes för framtida investering i LKAB. Det skulle i så fall röra sig om ett beräknat belopp, som efter olika beräkningsgrunder skulle uppgå till i ena fallet 30 miljoner och i andra fallet 50 miljoner kronor för vart och ett av de ifrågakvarande budgetåren.

I vår reservation nr 2 till statsutskottets utlåtande nr 156 framhålles, att Kungl. Maj:ts förslag om att hela den från LKAB härrörande vinsten för de båda budgetåren skall reserveras för framtida investeringsändamål utgör ett klart avsteg från gällande budgetprinciper. Om den metoden allmänt tillämpades, skulle det få till följd att ett statsföretag inte komme att lämna något som helst bidrag till förräntningen av det i företaget investerade kapitalet, även om finansiella möjligheter härtil föreläge. Reserverna anser att det inte finns något sakligt skäl, varför inte den staten normalt tillkommande avkastningen från LKAB även i fortsättningen skulle inräknas bland driftbudgetens ordinarie inkomster. I den mån emellertid

som avkastningen tillfälligtvis innehåller medel, vilka rätteligen bort överföras till dispositionsfond, anser reserverna i likhet med riksräkenskapsverket att det kan vara naturligt, att denna del av vinsten reserveras för investeringsändamål.

I reservationen föreslås alltså, att ett belopp av 30 miljoner kronor må avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas såsom avsedda för framtida investering i Luossavaara—Kiiruna-vaara aktiebolag samt att motsvarande belopp må av statskontoret överföras till särskilt konto i riksbanken.

Herr talman! Jag ber att senare få återkomma med yrkande om bifall till den med 2) betecknade reservationen till statsutskottets utlåtande nr 156.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag skall i likhet med herr Sundelin endast uppehålla mig vid de förslag som framlagts i statsutskottets utlåtande nr 156.

Statsutskottet har där tagit ställning till de av Kungl. Maj:ts föreslagna avsättningarna till budgetutjämningsfonden, och det råder delade meningar om två slag av sådana avsättningar. När det gäller avsättningen av investeringsavgifter, vilken beräknas uppgå till 75 miljoner kronor under nästkommande budgetår, har högern i en reservation yrkat, att sådan avsättning ej skall ske, men då motiveringen endast är, att högern gått emot investeringsavgiften såsom sådan, får man väl fatta yrkandet som en ren demonstration. Utskottet anser för sin del att denna inkomst, som är av tillfällig karaktär, inte bör disponeras i den allmänna budgeten, utan bör avsättas enligt förslaget och medlen insättas på särskilt konto i riksbanken.

Vad sedan gäller frågan om avsättning av LKAB:s vinstmedel, så erinrade herr Sundelin om att dessa medel för innevarande och nästa budgetår beräknas uppgå till 192,8 miljoner, alltså närma-

re 200 miljoner. Folkpartiet vill i sin reservation endast avsätta 60 miljoner för innevarande och nästa budgetår, vilket skulle motsvara den extra utdelning som staten väntas få på aktierna i bolaget därigenom att avsättning till företagets dispositionsfond enligt den träffade överenskommelsen inte skall ske för dessa verksamhetsår. Högern har för sin del accepterat, att ett belopp motsvarande hela den tidigare fondavsättningen eller sammanlagt 100 milj. skall ställas till företagets förfogande i framtiden.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att hela den beräknade vinstutdelningen på närmare 200 miljoner skall reserveras för framtida investeringar i företaget, och utskottet delar denna uppfattning, då vi är medvetna om att LKAB inom några år kommer att kräva stora investeringsbelopp. Det kan vara angeläget att då ha dessa medel till förfogande. Men jag vill understryka, herr talman, att utskottets förslag inte innebär att medlen ställs till Kungl. Maj:ts förfogande, utan att det kommer att ligga i riksdagens hand att besluta när, i vilken omfattning och på vad sätt dessa medel framdeles skall få disponeras av företaget.

Jag vill i detta sammanhang anknyta till det avsnitt i herr De Geers anförande, där han talade om företagets vinstutdelningar och sade sig vilja visa röd semafor och varna för en alltför generös utdelningspolitik. Han rekommenderade återhållsamhet, och enligt min uppfattning bör denna rekommendation även gälla LKAB. Man bör inte, såsom folkpartiet föreslår, utdela dessa vinster till skattebetalarna i form av skattesänkningar nu; det är ju för att få utrymme till sina skattesänkingsförslag som folkpartiet vill ta bl. a. dessa vinstmedel i anspråk. Det skall därför bli av stort intresse att se herr De Geers votum, när vi kommer fram till denna punkt på dagordningen.

Jag har ingen anledning att vidare uppehålla mig vid högerreservationen, då ju inte någon av högerns talesmän berört denna fråga i debatten och man

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

väl alltså får betrakta högerreservationen, även när det gäller avsättning av vinstmedlen i LKAB, såsom ett demonstrationsförslag, som inte är allvarligt menat.

Jag återkommer senare med yrkande på denna punkt.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag avser inte att nämnvärt förlänga denna debatt. Sedan jag begärde ordet, har det förekommit en del uttalanden från andra håll, som gör att jag inte behöver inlåta mig på alla spörsmål som jag hade i åtanke, när jag begärde ordet.

Herr Sjödahl talade om för oss, att olika krav på ökade utgifter från det allmännas sida skulle komma att anmäla sig och att man ur sådan synpunkt inte kunde inlåta sig på någon större skattesänkning än den utskottsmajoriteten funnit sig kunna förorda. Jag har tidigare varit något inne på utvecklingen av skatteunderlaget, och jag tror, att det, av vad jag då yttrade, framgick, att man måste ha att räkna med en fortsatt utomordentligt stark utveckling av detta skatteunderlag och att det därför inte förelåg någon anledning att vara så pessimistisk som herr Sjödahl låtsades vara.

Herr Sjödahl gjorde också gällande, att högern alltjämt ställer barnbidragen i bakgrunden. Jag skall därtill inte tilllåta mig annan kommentar, eftersom jag tidigare rätt uttömmande har behandlat spörsmålet härom, än att jag gärna vill ställa den frågan till herr Sjödahl: Vilket är i dagens läge av större vikt — att man söker åstadkomma en så stor skattesänkning som möjligt för alla eller att man pressar ned denna skattesänkning till förmån för höjda barnbidrag eller stöd i annan form åt barnfamiljerna? Om man genom en skattesänkning för alla kan nå ett resultat, som ger mer även åt barnfamiljerna än den höjning av barnbidragen, som diskuterats, kan jag inte finna annat än att man måste ställa en skattesänkning för alla i första planet.

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

När herr Sjödahl var inne på sina exempel, talade han upprepade gånger om de största inkomsttagarna, inkomsttagare med exempelvis 400 000 kronor i inkomst. Jag vill blott fråga, varför herr Sjödahl drar fram sådana inkomsttagare i sammanhanget, de torde ju vara så utomordentligt få!

Herr Sjödahl ställde sig mycket frågande till högerns tal om det behov av skattesänkning, som kunde föreligga för mellanskikten. Jag skall inte fördjupa mig i detta spörsmål, men jag skall be att få hänvisa herr Sjödahl till motionen i andra kammaren nr 683, det stycke som börjar nederst på s. 14. Där konstateras, att skattesatsen för beskattningsbara inkomster närmast under 8 000 kronor är 12 procent. Skattesatsen för beskattningsbara inkomster närmast över 12 000 kronor är inte mindre än 25 procent. Vid en ökning av den beskattningsbara inkomsten med något över 4 000 kronor stiger alltså marginalskattesatsen med 13 enheter — vid 110 procents uttag 14,3, alltså mer än en fördubbling. Det är klart, att man här har att göra med de inkomstskikt, som man plägar beteckna som mellanskikten. Därmed menar jag i varje fall inkomsttagare med inkomster liggande mellan 10 000 och 25 000 å 30 000 kronor.

Herr Sjödahl uppträdde — och det var självfallet mycket överraskande — såsom oppositionsman i förhållande till regeringen. Han sökte nämligen energiskt uppvisa, att de av regeringspartierna genomdrivna skatteskalorna icke har en sådan elasticitet, att de kan läggas till grund för ett annat skatteuttag än just det vid grundbeloppsnivå. Det utgör, med mitt sätt att se, ett underkännande av dessa skalor, ett underkännande av mycket allvarlig karaktär, ty då är väl skalorna enligt tidigare gängse mening otjänliga för sitt ändamål. Jag har varit angelägen om att konstatera detta. Jag är också angelägen om att få veta, varför herr Sjödahl varit så ivrig att medverka till att genomdriva dessa skatteskalor. Har det varit för att

mera definitivt fastlåsa eller binda skatteuttaget just vid den av regeringspartierna föreslagna nivån?

Herr Bengtson ställde en del frågor. Han har, så vitt jag kan förstå, fått svar på dem dels av herr Svärd, dels av herr Ewerlöf. Jag förstod emellertid inte herr Bengtsons sätt att resonera på vissa punkter. Han berättade historien om Döderhultarn, som for till Köpenhamn, där han blev av med sina pengar, och som menade att detta inte gjorde någonting, eftersom det var andra, som fått pengarna och nog kunde använda dem. Tror herr Bengtson att företrädarna för företagsamheten i detta land — denna företagsverksamhet då tagen i vidsträckt mening, alltså inkluderande även jordbrukarna — kan resonera på det sättet? Tror herr Bengtson, att de säger som så, att det gör detsamma vem som egentligen har hand om våra pengar, ty de, som har det, kommer i alla fall att använda dem?

Herr Bengtson yttrade någonting om att han hade funnit att representanter för såväl högern som folkpartiet tyckte om sagor, och han bekände vidare, att även han för egen del hade ett verkligt intresse för sagor. Jag vill härtill bara säga, att herr Bengtson nog inte hade behövt deklarerera, att han hade intresse för sagor — det framgick nämligen utomordentligt tydligt av vad han här anförde.

Herr Bengtson var inne på frågan om bolagens behov av pengar. De hade, så vitt jag förstod, enligt hans mening god tillgång på pengar, och de hade också nu redovisat högre vinster och utdelningar än tidigare. Det är ju ett stort och komplicerat problem, som herr Bengtson berörde. Det är också ett problem, som återkommer i så många sammanhang. Det är därför kanske lämpligt, att det sägs något ord på den punkten, i synnerhet som vår högt aktade finansminister i sitt förstamajtal också var något inne därpå, i det han ansåg, att företagen inte var så särdeles solidriskiska med regeringen i dess »kamp mot inflationsfebern i samhällskroppen»,

samtidigt som han levererade skarp kritik mot höjda utdelningar. Här skyntade sålunda bolagsvinsterna.

Jag har redan sagt, att det är ett komplicerat spörsmål, som här möter oss. Enligt en vid senaste månadsskiftet tillgänglig uppgift uppgick emellertid de då kända utdelningarna till aktieägarna för börsnoterade företag till 369 miljoner kronor mot 322 miljoner kronor för samma bolag i fjol. Av denna ökning på 47 miljoner kronor tar staten tillbaka cirka 50 procent och kommunerna tar också en del. För aktieägarna återstår sålunda kanske 20 miljoner kronor. Detta belopp bör jämföras med den beräknade inkomstökningen för löntagarna med en miljard kronor efter årets avtalsuppgörelser. Under 1955 steg de totala inkomsterna med 2,3 miljarder kronor. Kan någon under sådana förhållanden på allvar tro, att de 20 miljonerna nämnvärt höjer »inflationstemperaturen» eller att de över huvud taget utgör någonting som man särskilt behöver tala om eller klandra i detta sammanhang.

Herr DE GEER (fp):

Herr talman! Ingen av oppositionens talesmän i bankoutskottets ärende har ännu yrkat bifall till reservationen. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen i bankoutskottets utlåtande nr 30.

Jag begärde emellertid ordet för att säga någonting med anledning av herr Strands skjortköp — det var så få ledamöter närvarande i kammaren då herr Strand höll sitt anförande att jag upprepar historien. Herr Strand var alltså ute och köpte skjortor och kom in i en butik, där det fanns en bra sortering av skjortor med avseende på färger o. s. v. Men skjortorna passade inte hans storlek. En var litet för stor, men då sade biträdet: »Köp den ändå, för den krymper i tvätten!» Men han tog den inte utan valde en skjorta av en annan färg, som emellertid var för liten. Men biträdet sade då: »Det är inte så kinkigt med det, den sväller i tvätten.»

Konklusionen av historien om skjort-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. köpen drog herr Strand när det gäller oppositionen inom bankoutskottet respektive bevillningsutskottet. I bankoutskottet krympte oppositionens skjortor, men i bevillningsutskottet svällde oppositionens skjorta — där finns det bara en, nämligen skatten.

Jag tror att herr Strand uppfattat det hela fel, beroende på att vi ser något olika på en skattesänkningseffekt. Den stimulerar arbetslusten och sparsamhetsviljan. Om däremot staten tar hand om pengarna, vet man inte hur det går. Sannolikt går pengarna till utgifter och därmed indirekt till ökad konsumtion.

Jag vill därför säga — inte till herr Strand, som inte är närvarande, utan till de andra i kammaren — att oppositionens skjortor i bankoutskottet krymper och att oppositionens skjorta i bevillningsutskottet också krymper, åtminstone enligt vår uppfattning.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Tvåkamarsystemet i vårt statsskick har sina fördelar men också sina nackdelar. Finansministern är för närvarande upptagen av att klarlägga regeringens ekonomiska politik i andra kammaren. Han hade hoppats att få tillfälle att möta även första kammaren, men första kammaren har inte varit så debattlysten som han trott, varför han inte kommit hit.

Jag skall emellertid från regeringens sida ge några kommentarer till den debatt som här har förts.

I den mån jag haft tillfälle att höra debatten eller få den refererad för mig, förefaller det som om alla talare — med kanske ett undantag — skulle bedöma inflationsriskerna på ungefärligen samma sätt som regeringen har gjort. Vi är ju också övertygade om att någon annan bedömning icke kan åstadkommas, i all synnerhet när man har en så obehaglig mätare på övertrycket som förändringarna i valutaservisen.

Jag föreställer mig alltså, att vi alla är överens om den samhällsekonomiska bakgrund, mot vilken vi har att taga

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

ställning till de problem som vi diskuterar i dag.

Herr De Geer hade visserligen ett anförande, där han i den del, som jag fick tillfälle att lyssna till, ville fästa regeringens uppmärksamhet på att det fanns tecken utanför vårt lands gränser, som tydde på att vi kanske inom kort kunde möta ett annat ekonomiskt klimat än det som hittills rätt och som vi under de senaste åren har vant oss vid att möta. Det är klart att regeringen med stor uppmärksamhet har följt de tecknen, men ännu vågar man väl inte dra några säkra slutsatser.

När man i Förenta staterna förra gången hade en regress av ganska betydande dimensioner, trodde man att det skulle sänka temperaturen i Europa. Det visade sig, att det europeiska näringslivet var ganska okänsligt. Därav följer självfallet inte, att en sådan historia kommer att upprepas. Och givetvis följer vi med stor uppmärksamhet vad som händer.

Men, herr De Geer, hur blir det om man i de länder, dit vi säljer våra varor, genom politiska åtgärder, överbalansering av budgeten, skärpt kreditpolitik eller vad man tillgriper, verkligen åstadkommer en avmattning av konjunkturen. Det är nämligen vad som sker — det amerikanska näringslivet är ju för närvarande utsatt för en press från centraladministrationen för att få till stånd en sänkning av det något för högt uppdrivna varvtalet. Om detta lyckas i Förenta staterna eller England, då blir ju läget mycket bekymmersamt för oss, om vi i vårt land skapar en egen inflationsunge. De åtgärder som man i andra länder vidtar måste i viss utsträckning medföra en press på vår industris exportmöjligheter. Jag menar, att om i den situationen vår exportindustri skall kunna hävda sig så måste den — det har herr de Geer själv sagt många gånger — arbeta under ekonomiska förhållanden, som inte är inflationspåverkade, med de kostnadsfördyringar som därigenom sker. Med andra ord — vi kan komma i ett konkurrensläge, då det just på grund av de av herr De Geer påpekade

förhållandena är angelägnare än någonsin att vi håller inflationstendenserna borta från vårt näringsliv.

Med denna lilla reservation tror jag att alla har bedömt utgångsläget på ungefärligen samma sätt som regeringen och dess experter. Jag föreställer mig också att vi alla är i stort sett överens om att när man vill angripa en överkonjunktur, så har man de olika instrument att välja på som vi här talar om. Ingen skulle komma på idén att vilja fränkänna finanspolitiken en väsentlig roll. Jag skulle vilja gå ett steg längre. Jag skulle vilja säga, att om man driver en så hård kreditpolitik som den vi har drivit nu under nära ett och ett halvt år, är det ännu viktigare att åtgärderna kompletteras med en stram finanspolitik. Ty om man inte samtidigt för en stram finanspolitik, betyder det att staten duschar ut pengar. Det kommer att framtvinga en ännu starkare kreditrestriktivitet, för att motverka verkningarna av de penningduschar, som en lättsinnig lånepolitik från statens sida skulle stänka över det ekonomiska livet.

Det förhåller sig inte så att vi kan låta kreditpolitikens skärpning åtföljas av en ökad lättsinnighet på det statsfinansiella området, om vi icke vill att kreditpolitiken skall bli så hård, att det praktiskt taget blir omöjligt för en rad företagare att klara den. Om detta är förutsätningarna — och i stort sett är vi ju överens om det — lyssnar man uppmärksamt på dem, som anser sig företräda det enskilda näringslivets intressen, för att höra hur de bedömer de åtgärder som skall vidtas.

Jag lyssnade till herr Ewerlöf i årets remissdebatt. Herr Ewerlöf är mycket klok, men jag trodde inte att han var så klok som han föreföll att vara i januari då han framhöll, att högerpartiet vid denna riksdag kommer att acceptera icke bara regeringens bedömning av läget utan också regeringens uppfattning att läget kräver en mycket sträng finanspolitik. Han sade till mig ungefär följande: En skattesänkning, som kommer till stånd genom att en offentlig konsumtion på det sättet förvandlas till en

enskild konsumtion, har inte det ringaste att betyda ur restriktivitetssynpunkt. De skattesänkningar som vi kommer att föreslå är skattesänkningar åstadkomna genom besparingar, besparingar i det allmännas konsumtion. Det kan inte vara någon som helst risk ur konjunktursynpunkt, att den enskilde får möjlighet att konsumera det som det allmänna avstår från att konsumera.

I andra kammaren tog jag upp denna sak med högerledaren och sade, att högerledaren i första kammaren gjort ett mycket intressant och mycket värdefullt uttalande och att jag gärna skulle vilja höra, om högerledaren i andra kammaren hade en lika bestämd uppfattning om att regeringens uppläggning av finanspolitiken är riktig. Då svarade herr Hjalmarson, att han till hundra procent skrev under herr Everlöfs uttalande. Han tillade att statsministern ånyo skulle få anledning att konstatera att högerpartiet är ett parti att lita på.

Herr Ewerlöf sade under remissdebatten också någonting annat som är intressant. Han sade, att när högern kommer med besparingar, tänker högern inte ta i anspråk vare sig avskrivningsanslag eller det beräknade budgetöverskottet. Det lät mycket fint. Man kan ju diskutera, vad man skall spara på. Med den vikt, som regeringspartierna lägger på kampen emot inflation, är det däremot givet att vi betraktade det såsom ett värdefullt stöd, att högerpartiet så pass oreserverat anslöt sig till vår bedömning om budgetens balansering.

Nu är vi snart vid slutet av denna mödosamma riksdag, och nu frågar herr Ewerlöf: Kan ni inte erkänna att vi har presterat ett rejält alternativ till regeringens politik? Jag skulle gärna vilja göra det. Det finns många skäl som gör att det hade varit värdefullt att fortfarande ha högern, med den ekonomiska sakkunskap som otvivelaktigt finns där, såsom ett stöd för bondeförbundets och socialdemokratiens bedömning av läget och av vilka åtgärder som skall vidtas. Men jag kan inte kassera in det på det sättet, som man trodde sig kunna göra under remissdebatten. Hur än högern

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. försöker att trollo så är det ju obestridligt att det finns ett kassamässigt underskott på totalbudgeten för högern med 196 miljoner kronor, under det att det finns ett kassamässigt överskott för regeringen på 493 miljoner kronor, d. v. s. en faktisk försämring av positionerna med nära 700 miljoner kronor. Hur detta uppstått skall vi inte gå närmare in på nu. Jag skall bara för att något visa hur det går till, erinra om att högern säger: Vi skall återgå till den bolagskatt som vi hade förut. Det gör 275 miljoner kronor. Dessa liksom förs över stat av högerpartiet. Varför? Jo, de läggs nu enligt beslutet i en fond för pensionsändamål. Ja visst, men ur konjunktursynpunkt skulle ju enligt högerförslaget de 275 miljonerna ställas till näringslivets förfogande. Jag betvivlar inte att näringslivet skulle använda beloppet på ett klokt sätt, men hur man än lägger dessa 275 miljoner kronor kommer de ju ut, och blir följaktligen en påspädning. Sänkningen av fordonskatten och den särskilda investeringsavgiften ger också ett hundratal miljoner kronor. Man får räkna hur man vill, men det blir i alla fall mindre stramhet, ty mer pengar kommer i omlopp.

Jag skall inte fördjupa mig i detta. Jag vet, att herr talmannen vill försöka avsluta debatten. Jag vill bara konstatera att av de siffersammanställningar som vi har försökt att göra i kanslihuset framgår det, som jag nyss sade, att högerens förslag i dag är 700 miljoner kronor vekare än den strama budget som regeringen har lagt fram och som vi i januari trodde att vi fick stöd för hos högern.

Folkpartiets förslag är också 700 miljoner kronor svagare. På många punkter är orsaken densamma som för högern. Däremot finns det den skillnaden mellan folkpartiets och högerens ställningstagande, att högern fortfarande säger att den kämpar för en stramare livsföring och en stramare budget och att den oinitierade kan få den föreställningen att högern fortfarande ansluter sig till regeringens bedömning, under det

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

att folkpartiet konstaterar att regeringen har bedömt läget något för allvarligt. Folkpartiet menar att vi inte behöver ha en så stark budget, som den regeringen har framlagt, utan att man kan tänka sig vissa uppmjukningar av den av folkpartiet föreslagna storleksordningen. Det är klart att man kan säga: Vi kan finna oss i en skillnad på 500 miljoner kronor mellan regeringens och folkpartiets förslag, vi kan ta 600 miljoner kronor, vi kan placera strecket var som helst, ty det är ju godtyckligt valt. Jag hade en diskussion med herr Ohlin på den punkten i början av riksdagen, och jag sade då: Det är klart att strecket är godtyckligt valt, och det kunde ha varit lika lämpligt att stanna vid 800 eller 900 miljoner kronor. Men herrarna skall inte försöka komma ifrån, att om det finns risk för inflation, så bör budgeten vara så stark som det är politiskt möjligt att åstadkomma. Det har inte varit politiskt möjligt att göra en starkare budget, men att av den omständigheten dra den slutsatsen att det inte gör någonting för konjunkturerna, om man försämrar budgeten genom att så att säga ge ut ytterligare 700 miljoner kronor är att fullständigt felbedöma läget. Om det hade funnits möjlighet att sätta sig ned här — om tiden hade medgivit det — och diskutera igenom dessa problem, så tror jag att alla skulle ha kommit överens om att det måste förhålla sig så. Är vi överens om att det finns inflationsrisker för närvarande och är vi överens om att man i kampen mot dessa inflationsrisker har kreditåtstramningen och en stark finanspolitik som medel, så är det riskabelt att försvaga det ena vapnet så kraftigt som både höger och folkparti nu är i färd med att föreslå.

Jag skulle vilja rikta en fråga till högern. Folkpartiet är det ju svårare att fråga, eftersom detta bedömer inflationsriskerna som mindre. Om man betraktar läget som så allvarligt som bondeförbundet och socialdemokraterna gör och anser att det är en viktig uppgift att ta upp kampen mot inflationen, hur skall man då åstadkomma den effekt som man vill nå, när man minskar den finanspolitiska verkan så kraftigt som både

höger och folkparti gör? Det lär väl inte gå på annat sätt än genom att vidta ytterligare en skärpning av kreditrestriktionerna. Detta är den enda konsekvensen, om riksdagen skulle följa högerns och folkpartiets linje. Då finge vi en ännu stramare kreditransonering, då finge vi riskera ytterligare stegringar av räntan med alla de konsekvenser som det skulle ha.

Vi behöver inte betrakta detta såsom ett akademiskt problem. Vi har ju haft precis det problemet uppe den gången engelsmännen gjorde experimentet att genomföra en skattesänkning trots att alla människor sade att det fanns risk för inflation. Hur gick det? Var det klokt att driva fram en stor skattesänkning? Jag tror att inte ens finansminister Butler för närvarande betraktar det såsom något särskilt starkt utslag av ekonomisk klokhet. Sedan finns det en valpolitisk klokhet, och den visade sig vara förträfflig. Men att det skulle vara klokt ur ekonomisk synpunkt att handla så som den engelska högerregeringen gjorde tror jag inte någon vågar påstå för närvarande, och det har ju lett precis dit som vi säger att en försvagning av budgeten kommer att leda. Jag ser att herr Svärd är så intresserad att han störtar fram för att ta del av denna nyhet, och det bör han verkligen göra. Det ledde precis dit man kunde vänta: regeringen i England fick tillgripa en skärpning av kreditrestriktionerna och nya höjningar av räntan. Är det verkligen detta som näringslivets folk just nu bäst behöver, en ytterligare skärpning av kreditpolitiken? Jag tror det inte, utan jag tror faktiskt att vi liksom så många gånger förut företräder näringslivets intressen, även om man på det hållet inte vill kännas vid det utan bekämpar oss så gott det nu går.

Det finns många andra intressanta synpunkter också, herr talman, men de är inte så intressanta att jag vågar uppta kammarens tid med dem i dag. Skulle någon av de ärade opponenter ha intresse för att fortsätta den principiella diskussion, till vilken herr Ewerlöf inbjöd, så inte är jag ovillig.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Det är inte alls min mening att polemisera mot hans excellens herr statsministern.

Jag kunde emellertid inte undgå att reagera mot ett exempel som herr Velander gav och som jag tror att det måste sägas några ord om. Han talade om företagens vinster och anförde då vinsterna för ett visst antal företag samt drog därefter bort såväl bolagskatten som den personliga skatten och fick så fram en summa. Denna jämförde han sedan med hela arbetarkårens höjda löner. En sådan jämförelse kan väl inte bli rimlig. Man får i så fall ta med alla företagen, och dessutom får man dra bort skatten på båda hållen, om jämförelsen skall bli riktig.

Vad beträffar sagoberättandet vill jag säga, att när man umgås med högern och folkpartiet, blir man ju van vid att höra sagor, och det kanske gör att man inte har så mycket intresse för detta slag av sagor.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Bengtson, när han vidrörde frågan om bolagens ökade vinster, inte gjorde det minsta försök att åstadkomma något underlag för vad han då yttrade, varför gav han sig då in på den frågan? Jag förutskickade, innan jag kom med någon reflexion därom, att det var mycket svårt att lämna något besked i det hänseende, som herr Bengtson berörde. Därför betonade jag uttryckligen, att jag inte hade något annat material till förfogande än en uppgift beträffande de redovisade utdelningarna för de börsnoterade företagen vid månadskiftet. Denna uppgift anförde jag, men jag sade samtidigt att den inte gav något fullständigt underlag för en diskussion på den punkten. Det var herr Bengtson som tog upp frågan, och han hade bort komma med det underlag, som han nu klandrar andra för att inte ha kunnat åstadkomma.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag är herr statsministern mycket tacksam för att han genom

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. sitt inlägg i sista minuten, när denna debatt höll på att slockna, velat visa att regeringen erinrat sig att det finns en första kammare. Jag är så mycket tacksamare som jag på det viset får tillfälle att säga vad jag kan till mitt försvar, mot en kritik, som redan framförts i andra kammaren. Det föreföll mig, som om herr statsministern ville med hänvisning till det anförande, som jag höll i remissdebatten, leda i bevis att vi inte alls hade fullföljt det bragelöfte, som vi då uttalade. Jag är för min del tvärtom alldeles på det klara med att vi rigoröst har hållit oss inom den ram, som vi där angav.

Det kan väl ändå inte vara möjligt, att statsministern har fattat det uttalande, som jag gjorde i remissdebatten, på det sättet att vi skulle avsett att stödja regeringens krav på den höjda bolagskatten med dess 275 miljoner, på investeringsavgiften med dess 75 miljoner eller på bilaccisen med dess 75 miljoner, som ju ligger i reserv såsom ett bundet överskott, och som skall medverka till att den statliga upplåningen i motsvarande mån skall minska? Vi har ju från första stund motsatt oss dessa förslag. Vi gjorde det redan i fjol. Förra våren, när investeringsavgiften var uppe, förklarade vi, att vi av samhällsekonomiska skäl inte godtog den såsom en adekvat åtgärd i inflationsbekämpande syfte. Vi godtog inte heller den höjda bolagsskatten. Vi anser, att den snarare verkar i motsatt riktning mot den avsedda. Vi anser att den verkar kostnadsfördyrande inom näringslivet, att den förslöar intresset av en sparsam skötsel av företagen, då det är så litet kvar av vinsten efter denna höjda skatt, den minskar företagssparandet o. s. v. Vi anser, att dessa pengar skulle samhällsekonomiskt fått en nyttigare effekt, om de hade fått stanna kvar hos företagen.

När statsministern nu kommer med denna häpnadsväckande siffra — att vi skulle ha brustit i redovisning för 600 å 700 miljoner kronor av det som skulle ha ingått i våra utfästelser — är det ett för mig oförklarligt misstag att i vad jag uttalade i remissdebatten inlägga den

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

meningen, att vi hux flux skulle varit beredda att acceptera dessa skatteformer.

Vad jag uttalade mig om var, att vi icke avsåg att föreslå någon sänkning av den direkta skatten genom nya skatteskalor i vidare mån än vi kunde visa upp motsvarande besparingar på anslag i driftbudgeten. Jag antydde i det sammanhanget, att det kunde vara möjligt, att det obundna överskottet på driftbudgeten kunde komma att av oss tas i anspråk för att förvandla det statliga tvångssparandet till ett ökat enskilt sparande genom att använda metoden med skatteavdrag för vissa sparformer, varigenom man kunde få ett större enskilt sparande än den minskning av det statliga sparandet, som skulle komma till stånd. Vi har inte behövt taga denna möjlighet i anspråk. Vi har i stället föreslagit att vinstmedlen från LKAB, som regeringen ville reservera för investeringar i LKAB, i stället skall reserveras för att täcka det skattebortfall som kan bli en följd av bifall till de sparstimulerande åtgärder, som vi har påyrkat. Vi har således alltjämt lämnat det obundna överskottet på driftbudgeten orubbat, och därmed har vi också mer än fyllt våra åtaganden.

När jag nu i en hast bläddrar igenom mitt anförande, kan jag möjligen förstå att statsministern på en punkt kan ha missuppfattat innebörden. Jag sade, att jag kunde lugna finansministern med att vi för den allmänna skattesänkningen icke tänkte taga i anspråk vare sig avskrivningsanslag eller det beräknade budgetöverskottet. Med avskrivningsanslag syftade jag då på vad jag tidigare hade sagt om den stora extra avskrivning, som sker på bostadsområdet med 342 miljoner kronor, en extra avskrivning för tidigare egnahemslån. Det låg där i budgeten och kunde synas inbjuda till rofferi, men jag ville redan från början säga att vi respekterade den extra avskrivning, som där hade gjorts och skulle lämna den oantastad. Nu överflyttades detta uttalande om att respektera avskrivningsanslaget till vad som före-

kommer bland våra prutningar, där det talas om avskrivning på lånefonden till bostadsbyggande med 136 miljoner kronor. Men detta är ett avskrivningsanslag av en helt annan innebörd. Jag försökte redan i mitt första anförande göra detta klart. Det är inte så, att vi här försöker ändra avskrivningsreglerna på sådant sätt att vi får dessa pengar över, utan vi har angripit de anslag, på vilka avskrivningarna skall ske, och satt ned dem med ett belopp av sådan storleksordning, att de avskrivningar som behövs efter vanliga regler blir 136 miljoner kronor mindre. Jag vågar påstå att rent statsfinansiellt och budgetmässigt betraktat är det en fullkomligt behörig åtgärd att på detta vis räkna det som en verklig besparing.

Jag kunde förstå, när jag var inne i andra kammaren och hörde en del av finansministerns anförande, att han inte ville göra gällande att detta inte skulle vara statsfinansiellt fullkomligt riktigt och befogat men menade att det i stället skulle ha den innebörden, att det under ett visst övergångsskede kunde bli fråga om att staten får göra utbetalningar av en viss storleksordning utan att kunna kassamässigt tillgodogöra sig därav föranlett minskat avskrivningsbehov. Det må vara hänt att det kan ligga något i att det på det viset blir en diskrepans i tiden mellan å ena sidan nedläggningen av anslaget och å andra sidan den fördel man vinner av minskat avskrivningsbehov. Jag vill emellertid säga, att detta att man skulle gå så långt som att ta hänsyn till denna faktor är att ställa ett hårfint krav. Det har funnits så mycket mindre anledning till det som vi menar, att redan åtgärden att nedsätta de anslag som det här är fråga om kommer att samhällsekonomiskt ha en effekt, som är av mycket större betydelse än det som vi nu här talar om med hänsyn till budgetens roll i samhället. Vi menar att vi på denna väg skulle fortare komma fram till den sänkning av byggnadskostnaderna, som ändå till sist måste till för att få fason på bostadsmarknaden. Även samhällseko-

nomiskt ser vi oss bättre ställda med detta förslag, än med regeringsalternativet.

Jag kan således inte, herr statsminister, ta på mig — vilket jag självfallet skulle ha gjort, om jag blivit övertygad därom — att det finns något överord i vad som sades i remissdebatten utifrån de utgångspunkter vi ville ge uttryck för. Det skulle för mig vara utomordentligt beklagligt, om det skulle stå kvar som ett intryck av denna debatt, att vi i början av riksdagen farit i väg och givit utfästelser som vi genom vad vi nu presenterar inte har kunnat hålla. Finns det någonting som ger anledning till en skillnad i uppfattningen, beror det i så fall på ett missförstånd beträffande vad som är att inlägga i de olika uttalanden som här är gjorda.

Slutligen vill jag betona, i likhet med vad statsministern nämnde i början av sitt anförande, att vi inte på något sätt menat att vårt längre gående skatteförslag skulle betraktas såsom ett uttryck för att vi anser oss kunna visa grönt ljus i den situation, där vi nu befinner oss. Vi har fortfarande all anledning att räkna med rött ljus och har inte ändrat vår uppfattning om risken för en fortsatt inflation, men beträffande de faktorer som inverkar härvidlag, anledningen till att vi alltjämt befinner oss i detta läge, och beträffande de remedier, som skall användas för att komma till rätta med situationen, har vi mycket olika uppfattningar.

Jag har i mitt tidigare anförande här sökt visa, att vi vill sätta in denna rejäla skattesänkning såsom ett, enligt vårt sätt att se, väsentligt led i de åtgärder som behövs för att komma över till en ekonomi med större trygghet och för att bättre kunna bevara penningvärdet än som är möjligt med den ekonomiska politik, som vi för närvarande bedriver. Det är så långt ifrån någonting som kan anses vara ett uttryck för lättsinne, att vi vill släppa på spärrar o. s. v., att vi tvärtom förmenar att vi med dessa åtgärder har tagit ett första steg på den väg, som vi mödosamt måste vandra för

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m. att verkligen komma till rätta med förhållandena.

När jag nu ser finansministern i kammaren, vill jag med några ord beröra vad finansministern sade i andra kammaren. Han gjorde där gällande att vårt förslag skulle innebära en ökning av konsumtionen. Vi menar tvärtom att vi har förebyggt detta, då vi endast tar minskningar av verkliga statsanslag som grund för sänkningen. Vi räknar med att det i stället för en total konsumtion av motsvarande belopp för statlig räkning kommer att bli en mindre ökning av konsumtionen, emedan väl alltid något kommer att sparas av den skattesänkning som skulle ske.

Jag hörde i andra kammaren finansministern säga, att den höjning av hyrorna, som skulle bli en följd av vårt yrkande på bostadsområdet, skulle komma att inverka på lönerna därigenom att löntagarna skulle komma att kräva kompensation för hyreshöjningen. Men finansministern måste väl ändå räkna med att en skattesänkning av den omfattning, som vi har velat genomföra, härvidlag skulle komma att bli en motvägande faktor. Det är väl av minst samma värde att få en förbättring av levnadsstandarden i form av att man får behålla litet mer av sin inkomst som att få den i form av en löneförhöjning. Det första alternativet är faktiskt mycket tryggare, ty på den vägen kan man ju ha utsikter att verkligen få behålla vad man mottar, vilket man inte har för den händelse man undan för undan tar ut det hela i form av löneförhöjningar.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Jag vill inte på något sätt föregripa finansministern, om han vill svara herr Ewerlöf på hans sista fråga och om vi nu på detta sätt skulle låta detta bli en samlad debatt mellan första och andra kammaren, vartill herr Ewerlöf inbjöd.

Jag vill bara påpeka för herr Ewerlöf,

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

att för genomsnittsinkomsttagaren, en person som har exempelvis 10 000 eller 12 000 kronor i inkomst, kan väl högerens förslag inte innebära så förfärligt många tiotusent i skattesänkning. Men däremot är det obestriddligt, att högerens linje i bostadsfrågan måste medföra en hyreshöjning för en tvårumslägenhet på kanske 300 kronor om året. Är verkligen högerpartiet berett att göra en så kraftig skattesänkning, så är det ju ett helt annat skattesänkingsförslag än det som herr Ewerlöf tidigare presenterat.

Nej, det förhåller sig nog så att högerens förslag i bostadsfrågan innebär en så kraftig hyreshöjning att de konsekvenser, som finansministern nämnde om i andra kammaren, icke kommer att motverkas av de tiotusent i ytterligare skattesänkning som ett accepterat av högerlinjen skulle medföra för genomsnittsinkomsttagaren.

Jag begärde emellertid inte ordet för att konstatera detta, utan för att säga till herr Ewerlöf, att ingen människa naturligtvis ett ögonblick ifrågasätter annat än att godtaga herr Ewerlöfs här avgivna förklaring, att vad han sade i januari var avsett att tolkas på det sättet som herr Ewerlöf nu säger. Men nog var det svårt att kunna inlägga den tolkningen i den diskussion, som jag hade tillfälle att föra med herr Ewerlöf i januari månad. Ty, ärade kammarledamöter, vad gällde den diskussionen? Jo, den gällde inte alls att högern var motståndare till en viss del av beskattningen. Vi hade alldeles klart för oss, att högern ville gå in för en ytterligare sänkning av inkomstskatten. Vi visste, att högern ville sänka de skatter, som herr Ewerlöf talat om. Men det nya epokgörande var, att herr Ewerlöf accepterade regeringens bedömning av finanspolitiken i dess konjunkturpolitiska sammanhang. Då spelar det väl konjunkturpolitiskt ingen roll, om högern är motståndare till en viss form av beskattning, ifall högern förklarar att den vill åstadkomma skattesänkningar genom reella besparingar. Och det sade ju herr Ewerlöf vid den tidpunkten. Det var väl då ganska naturligt, att vi trodde

att alla de skattesänkningar, som högern gick in för, skulle motsvaras av reella besparingar.

Kammarens ledamöter erinrar sig säkerligen, att jag blev mycket förvånad och gick upp och frågade, om jag hade missuppfattat saken. Nej, fick jag till svar, jag hade uppfattat det precis riktigt, d. v. s. reella besparingar skulle motsvara skattesänkningen. Jag gick och grubblade på detta ett helt dygn och kom tillbaka till frågan i andra kammaren dagen därpå och sade till herr Hjalmarsen: »Jag har i första kammaren fått den sensationella upplysningen, att högern är beredd att gå in för besparingar som motsvarar skattesänkningen. Är detta riktigt?» Högerledaren svarade: »Det är riktigt till hundra procent.» Det är klart att jag då fick den uppfattningen, att det inte fanns någon möjlighet att tolka högerens inställning på annat sätt än vad jag gjorde.

Men även om jag nu medger, att jag kanske borde ha pressat högern ännu en gång med frågan, om det var alla skattesänkningar eller bara en del som högern ville klara genom besparingar, skulle jag ändå vilja varna högern för att driva denna formella finansdiskussion alltför långt. Hur förhåller det sig nämligen i verkligheten med besparingarna och med uppfyllandet av det begränsade löfte, som herr Ewerlöf nu säger att han avgav? Jo, herr Ewerlöf, vi har tittat på det i kanslihuset. Det visar sig nu, att högern vill åstadkomma besparingar på inte fullt 70 miljoner kronor, men att högern föreslår utgiftsökningar på ett ännu större belopp. Hur gick det med besparingarna? Högern har för att uppnå reella besparingar här pressat på sådana ting, vilket kammarens ledamöter väl känner till, som anslaget till förvärv av billinjer till postverket, televerkets investeringar, statens järnvägars anslagsbehov, statens järnvägars förvärv av billinjer, statens vattenfallsverks investeringsanslag, förrådsbyggnader för civilförsvaret, bidrag till allmänna samlingslokaler o. s. v. Trots alla ansträngningar äts ju alla dessa reella besparingar upp av den stora ut-

giftspost, som högern föreslagit, när den förordat repetitionsövningarnas bibehållande i full utsträckning. Icke ens ett löfte i den mycket begränsade form, som herr Ewerlöf nu vill göra gällande, kan sägas ha blivit realiserat. Det är inte riktigt att högern vid framräknande av dessa besparingar har tagit i anspråk endast reella besparingar, utan man har tagit i anspråk även formella besparingar, nämligen i de fall där man tar i anspråk reservationer. Under bidraget till jordbrukets rationalisering, exempelvis, sparar högern 14 miljoner kronor. Det är ingenting annat än en bokföringsåtgärd, därför att det är fråga om att ta i anspråk en reservation. Under anslaget till åtgärder för ökad skogsproduktion sparar högern 1,6 miljoner kronor. Det är heller ingenting annat än en formell besparing — besparingen gäller bara en reservation på anslaget. Jag tror alltså att högern skall vara mycket försiktig, även med den tolkning som här har lämnats. Jag är ledsen över att jag inte fördjupade diskussionen i januari ytterligare, så att det blev klart, att det inte var högerns mening att framlägga en lika stark budget som den regeringens framlagt.

Sedan vill jag, eftersom herr Ewerlöf nu intagit försvarsposition vid talarstolen, inbjuda honom att avfyra en salva mot regeringsbanken om ett ögonblick. Jag vill fråga honom: Har det inte precis samma konjunkturpolitiska risker att i nuvarande läge släppa loss 700 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslagit, oavsett i vilken ordning det sker, eller finns det någon särskild metod hos högern som gör att dessa 700 miljoner kronor inte skulle kunna störa vårt ekonomiska liv?

Folkpartiets ledare, herr Ohlson, och jag brukar ha många intressanta diskussioner. Jag tycker att han oförskyllt har kommit alldeles för billigt undan i dag. Men han har inte gått upp i debatten. För att det inte skall bli något missförstånd, vill jag säga att i tillämpliga delar gäller min kritik här även herr Ohlson — han kan tillägna sig den i proto-

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

kollet — ty han har också försvarat budgeten med 700 miljoner kronor mer än regeringen ansett försvarligt.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Statsministern uppmanade mig att vara försiktig i detta sammanhang. Ja, men tänk att vi har varit så försiktiga, herr statsminister, att alla dessa av statsministern uppräknade besparingar, som även vi erkänner bara är av formell innebörd, har vi räknat ifrån. Från den under rubriken »Av högerpartiet föreslagna utgiftsminskningar» upptagna summan, 206 541 000 kronor, har vi dragit ett belopp av 43 099 600 kronor, som utgör summan just av de av statsministern nu uppräknade formella besparingarna. Jag har för egen del betonat, att vad som därefter återstår är att betrakta som reella besparingar.

Jag skulle vilja hemställa att statsministern, eventuellt med finansministerns hjälp, ville erkänna att det är fullkomligt statsfinansiellt och budgetmässigt riktigt att redovisa såsom en verklig besparing ett minskat avskrivningsbehov för bostadsbyggande, under förutsättning att man sätter ned anslagen på det sätt som vi har föreslagit. Hur skulle — om nu regeringen själv hade accepterat den tanke, som ligger bakom vårt yrkande om minskning av dessa anslag — regeringen ha redovisat resultatet i budgeten? Skulle det inte ha skett på precis samma sätt som vi har gjort, nämligen så att avskrivningsanslaget minskats 136 miljoner kronor. Nu förstod jag av vad finansministern sade i andra kammaren, att han ville göra gällande, att detta visserligen inte skulle vara statsfinansiellt oriktigt men att det samhällsekonomiskt inte skulle komma att verka med en gång utan först med någon förskjutning i tiden. Jag skall gärna erkänna att jag inte på ett tidigare stadium uppmärksammat, att det kan vara en viss sådan diskrepans. Men att det är behörigt och riktigt att säga, att vi har presenterat verkliga sänkningar i

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

statsbudgeten till ett belopp som sammanlagt motsvarar det som vårt skattesänkingsförslag representerar, kan icke bestridas.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Om jag medger att herr Ewerlöf har rätt i att högern varit försiktig, då det gällt ianspråktagande av reservationer för besparingar, så medger herr Ewerlöf, att regeringen har rätt i att en nedsättning av avskrivningsanslagen icke påverkar det budgetår, som vi nu diskuterar. Eftersom denna post är betydligt större än den post, som vi tidigare diskuterat, gör reflexionerna sig själva.

Herr **SVÄRD** (h):

Herr talman! Från statsministerns sida har i denna debatt talats mycket om försiktighet. Det hade kanske varit skäl att finansdepartementets statssekreteraravdelning ålagt sig en viss grad av försiktighet i sina uttalanden om högerpartiets ståndpunkter, detta alldeles särskilt med hänsyn till de konsekvenser man måste dra av dessa uttalanden — för regeringspolitikens egen del.

Med den utgångspunkt som statsministern har när det gäller att bedöma den s. k. samhällsekonomiska effekten av budgeten, totalbalanseringens utgångspunkt, kommer man t. ex. logiskt och ofrånkomligt till den slutsatsen att avskrivningarna på bostadslån och andra lån, som staten utlämnar, skall upphöra. Jag är inte alldeles övertygad om att man är beredd att taga den konsekvensen av sin ståndpunkt i kanslihuset.

Det är dessutom på det sättet att de invändningar i detta avseende, som statsministern här har framfört, redan är upptagna till diskussion i den högermotion som vi debatterar. Vad beträffar bedömningen av den s. k. konjunkturpolitiskt betingade beskattningen kan den bara bedömas ur synpunkten av det s. k. statliga upplåningsbehovet. Man finner då att regeringen genom denna konjunkturpolitiskt betingade beskattning

tror sig kunna bringa ned det statliga lånebehovet under nästa budgetår till noll. Vi har fått en prognos av riksgäldskontoret, som slutar på att det under nästa budgetår — från den 1 juli i år till den 30 juni nästa år — i realiteten kommer att ske en ökad statlig upplåning i riksbanken med 630 miljoner kronor. Därav kan man draga slutsatser rörande den direkta samhällsekonomiska betydelsen av dessa konjunkturpolitiskt betingade skatter ur just den synpunkt som statsministern här anlade.

Det skulle vara åtskilligt att säga också om det sätt på vilket en bostadspolitik av den art, som vi har tänkt oss, påverkar hyrorna. Men jag tror inte att den diskussionen är så särskilt nödvändig efter socialministerns anförande i bostadsfrågan häromdagen och med hänsyn till vad som tidigare i olika sammanhang anförts av majoriteten om väntade hyreshöjningar i anledning av framlagda högerförslag till ändringar av bostadspolitiken. Hävdar statsministern att de procentsiffror, som i sådana sammanhang tidigare har angivits, visat sig vara riktiga?

Den socialdemokratiska partiledaren kritiserar i dag det svenska högerpartiets ekonomiska politik, dess skattepolitik och dess statsfinansiella ståndpunkt. Den engelska socialdemokratiska partiledaren kritiserade för något mer än ett år sedan mr Butlers budget, som herr Erlander i dag har uppehållit sig vid. Liksom herr Erlander ansåg han sig kunna draga vissa slutsatser om de följder till vilka denna budget skulle leda. De slutsatser mr Gaitskell drog var att den budget, som i dag av herr Erlander betecknas som expansiv och inflationistisk, skulle leda till sysselsättningsminskningar och till press på den engelska prisnivån nedåt.

Det är riktigt att mr Butler enligt mångas bedömning avvecklade budgetöverskottet i för snabb takt, under det att vi ökade vårt budgetöverskott. Det är riktigt att den engelska prisnivån steg under förra året, men trots den avveckling av budgetöverskottet, som där skedde, steg prisnivån mindre än i Sverige.

Dock ökade vi vårt budgetöverskott. Den steg mindre, trots att i England under förra året inträdde den försämring i fråga om terms of trade som vi i år har att räkna med här. Jag tror att man på den punkten skall vara en smula försiktig på socialdemokratiskt håll, särskilt när man talar om resultatet av mr Butlers budget för valutautvecklingen. Valutautvecklingen i England nyss och valutautvecklingen i Sverige nu tycks ha vissa olikheter, herr statsminister!

Det skulle vara mycket att tillägga om den engelska finanspolitiken, men det är bara en sak som jag vill passa på att göra statsministern uppmärksam på, och det är att den ökning i budgetöverskottet som man anser sig kunna få fram i den nya engelska budgeten, den får man fram väsentligen genom en sänkning av statsutgifterna. Det är en företeelse som icke har förekommit i det här landet under den nu sittande regeringens tid.

Låt mig till slut bara fråga: Varför har man bara uppehållit sig vid England. Det finns ett land som heter Schweiz, där man förra året genomförde en stor skattesänkning. Den schweiziska prisnivån sjönk under förra året; den svenska prisnivån steg.

Hans excellens herr statsministern **ERLANDER**:

Herr talman! Jag ser att herr talmanen fattade klubban, innan jag fick ordet, för att försöka få ett slut på debatten. Jag skall tillmötesgå hans önskemål. Jag skall inte företa några turistresor vare sig till Schweiz eller till England. Jag skall bara rätta till några uppenbara misstag som herr Svärd gjorde sig skyldig till och som han lätt kan få rättade av statssekreteraren i finansdepartementet, vars kunnighet han berömde.

Avskrivningar har ingenting att göra med det som herr Svärd talade om. Avskrivningskvoten fastställs för att man skall få ett riktigt uttryck för statens förmögenhetsställning. Nu diskuterar vi den konjunkturmässiga situationen av i dag och vilken finanspolitik vi nu skall

Ang. riksbankens sedelutgivning m. m.

föra. Då har vi sagt så här — för att uttrycka det utan några krusiduller: Vi skall ha täckning för de utgifter som vi föreslår, så att vi slipper störa låne marknaden med lån. Det har vi i den budget som regeringen har lagt fram, men varken högern eller folkpartiet har möjlighet att åstadkomma denna täckning. Vi har t. o. m. en täckning som gör att vi kan verkställa en avskrivning av statsskulden, inte någon stor avskrivning men dock med 32 miljoner kronor.

Det är detta som är det relevanta. Avskrivningarna av olika värden i staten kan vi reglera som det befinnes lämpligt för att kunna ge en rimlig redovisning av statens förmögenhetsställning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan, utom såvitt anginge motionerna I: 3 och II: 3, samt särskilt rörande samma hemställan, i vad den avsåge nämnda motioner.

I fråga om utskottets hemställan, utom såvitt anginge berörda motioner, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i punkterna 1 och 2 i den av herr Ewerlöf m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan i angivna delar vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjordes enligt de yrkanden, som framkommit beträffande utskottets hemställan, i vad den avsåge motionerna I: 3 och II: 3, propositioner, först på bifall till berörda hemställan samt vidare på bifall till ifrågavarande motioner; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1956/57, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 13 april 1956 dagtecknad proposition, nr 175, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1956/57, m. m., hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

dels ock, bland annat, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1956/57 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 175 hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet.

Till utskottets behandling hade i nedan angivna delar hänvisats följande i anledning av proposition nr 175 väckta motioner, nämligen

A) de likalydande motionerna I: 598 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 790 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 måtte besluta, att för senare hälften av budgetåret 1956/57 statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt med 95 procent av grundbeloppet i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 100 procent; samt

B) de likalydande motionerna I: 599 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 791 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte

1) antaga det vid propositionen nr 175 fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 §

1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) med den ändring, att till 69 § 1 mom. fogades ett nytt stycke av den lydelse, som i motionerna angivits;

2) under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionen angivna riktlinjer bort och borde föras samt att en skattesänkning i enlighet med vad som yrkats i reservation I 1 till bevillningsutskottets betänkande nr 40 år 1956 bort genomföras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1956/57 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 90 procent av grundbeloppet; samt

3) upptaga inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1956/57 på sätt i motionerna närmare angivits.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 290 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 238 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt och

3) förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

II) de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., vari bland annat hemställdes, att riksdagen måtte besluta

1) att 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt — i fråga om skatten för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — skulle givas den lydelse, som författningsrummet hade före den genom förordningen den 3 juni 1955 (nr 300) vidtagna ändringen, att gälla den

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

skatt som skulle påföras enligt 1957 års taxering, samt att förordningen samma dag (nr 301) med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl. skulle upphävas i vad densamma avsåge preliminär skatt för inkomståret 1956;

2) att upphäva förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt från och med den 1 juli 1956 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om en moderat höjning av arvslotsbeskattningen;

III) de likalydande motionerna I: 304 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 220 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och eventuellt, om så bedömdes nödvändigt som kompensation härför, en skärpning av arvsskatten på större förmögenheter;

IV) de likalydande motionerna I: 441 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 575 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari bland annat hemställt, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

V) motionen I: 499 av herrar *Werner* och *Lodenius*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av frågan om höjning av det skattefria avdraget vid förmögenhets- och arvsbeskattning, så att förslag i ämnet kunde föreläggas senast 1957 års riksdag.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 598 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 790 av herr *Ohlin* m. fl. samt de likalydande motionerna I: 599 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 791 av herr *Hjalmarson* m. fl., såvitt motionerna avsåge

skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1956/57 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet;

B) att riksdagen måtte med avslag å de likalydande motionerna I: 599 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 791 av herr *Hjalmarson* m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring av 69 § 1 mom. uppborädsförordningen, antaga det vid propositionen nr 175 fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 § 1 mom. uppborädsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

C) 1) att de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring av 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt och av förordningen med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd,

2) att de likalydande motionerna I: 441 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 575 av herr *Hjalmarson* m. fl., i vad motionerna behandlats i detta betänkande, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D) 1) att de likalydande motionerna I: 290 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 238 av herr *Hjalmarson* m. fl., såvitt motionerna avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 293 av herr *Ohlon* m. fl. och II: 224 av herr *Ohlin* m. fl., såvitt motionerna avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och utredning om höjning av arvslotsbeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att de likalydande motionerna I: 304 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 220 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

4) att motionen I: 499 av herrar Werner och Lodenius, såvitt motionen avsåge skattepliktsgränsen för kvarlätenskapsskatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E) 1) att de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring av 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt samt 10 § och 11 § 1 mom. förordningen om statlig förmögenhetsskatt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen I: 499 av herrar Werner och Lodenius, såvitt motionen avsåge höjning av skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F) att motionen I: 499 av herrar Werner och Lodenius, i vad motionen ej behandlats under D 4 och E 2, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

G) att beivringarna för budgetåret 1956/57 måtte, med avslag å de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge beräkning av inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1956/57, beräknas på sätt under punkten närmare angivits.

Reservationer hade anmälts

I) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 175 framlagda förslag angående skatteprocenten och med bifall till de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl. samt med avslag å de likalydande motionerna I: 598 av herr Ohlon m. fl. och II: 790 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna avsåge skatteprocenten — under uttalande att en statlig budgetpolitik enligt i förstnämnda motioner angivna riktlinjer bort och borde föras samt att en skattesänkning i enlighet med vad som yrkats i reservation I till beivningsutskottets betänkande nr 40 år 1956 bort genomföras, besluta, att

statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1956/57 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 90 procent av grundbeloppet;

B) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring av 69 § 1 mom. uppbördsförordningen, antaga det vid propositionen nr 175 fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 27 § 3 mom. och 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) med vissa under punkten angivna ändringar;

C) att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge ändring av 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt och av förordningen med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl., dels antaga det vid motionerna I: 441 och II: 575 fogade förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt och dels antaga under punkten infört förslag till förordning om upphävande av förordningen den 3 juni 1955 (nr 301) med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.;

D) — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

E) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge avdragsrätt vid taxeringen till statlig inkomstskatt för erlagd förmögenhetsskatt samt höjning av skattepliktsgränsen för äkta makar vid taxering till statlig förmögenhetsskatt, antaga vid motionerna

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

fogade förslag dels till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt och dels till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

F) — — — (lika med utskottet)
— — — riksdagens åtgärd;

G) att bevillningarna för budgetåret 1956/57 måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge beräkning av inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1956/57, beräknas på sätt under punkten angivits;

II) av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Söderquist*, *Strandh* och *Anderson* i Sundsvall, vilka

dels under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 598 av herr Ohlon m. fl. och II: 790 av herr Ohlin m. fl. ansett, att utskottet under punkten A bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 framlagda förslag angående skatteprocenten och med bifall till de likalydande motionerna I: 598 av herr Ohlon m. fl. och II: 790 av herr Ohlin m. fl. samt med avslag å de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1956/57 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 95 procent av grundbeloppet;

dels under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl. — såvitt motionerna avsåge den förhöjda skattesatsen för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — ansett, att utskottet under punkten C bort hemställa, att riksdagen

måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 441 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 575 av herr Hjalmarson m. fl. antaga i denna reservation infört förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt och

2) förordning om upphävande av förordningen den 3 juni 1955 (nr 301) med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.;

dels under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., såvitt motionerna rörde kvarlåtenskapsskattens avskaffande, ansett, att utskottet bort under punkten D 2 hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av de likalydande motionerna I: 290 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 238 av herr Hjalmarson m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 293 av herr Ohlon m. fl. och II: 224 av herr Ohlin m. fl., samtliga motioner såvitt de avsåge kvarlåtenskapsskattens avskaffande — antaga under punkten infört förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

dels ock ansett, att utskottet under punkten G bort hemställa, att bevillningarna för budgetåret 1956/57 måtte, med avslag å de likalydande motionerna I: 599 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 791 av herr Hjalmarson m. fl., såvitt motionerna avsåge beräkning av inkomsterna å driftbudgeten för budgetåret 1956/57, beräknas på sätt under denna punkt angivits.

Vid betänkandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Kristensson* i Osby, *Spetz*, *Söderquist*, *Strandh* och *Anderson* i Sundsvall.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Jag ber beträffande punkt A få yrka bifall till den av herr

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

Nilsson i Svalöv och mig avgivna reservationen, och likaså beträffande punkterna B, C och E. Under punkt D har jag inte något yrkande att framställa.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber att under punkterna A, C, D och G få yrka bifall till reservationen nr II av herr Kristensson m. fl., beträffande punkt G dock endast om kammaren bifaller yrkandena under punkterna A, C och D.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i alla punkter.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt och, där så erfordrades, varje moment av utskottets i det nu ifrågavarande betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr *Velander*, att kammaren skulle bifalla punkten A i den av honom och herr Nilsson i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o) av herr *Spetz*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i motsvarande del av herr Kristenssons i Osby m. fl. vid betänkandet anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Spetz* och *Velander* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja

för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Spetz*' yrkande.

Herr *Velander* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 50 punkten A antager bifall till herr *Spetz*' yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Velanders* yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 83.

Därjämte hade 19 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten A i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en bör-

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ja — 99;
Nej — 13.

Därjämte hade 22 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 94;
Nej — 15.

Därjämte hade 26 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på bifall till punkten B i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten B, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten B i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten C framställda yrkandena propositioner, dels på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt, dels på bifall till punkten C i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av herr *Kristenssons* i *Osby m. fl.* vid betänkandet anförda reservation; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innehölles i herr *Kristenssons* i *Osby m. fl.* reservation i förevarande del, uppsattes, upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten C, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr *Kristensson* i *Osby m. fl.* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten m. m.

Ja — 94;

Nej — 41.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten D mom. 1 hemställt.

Ytterligare gjorde herr talmannen jämlikt de beträffande punkten D mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten D mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 30.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkten D mom. 3 och 4 hemställt.

I fråga om punkten E mom. 1, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla punkten E i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten E mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles motsvarande punkt i den av herrar *Velander* och *Nilsson* i *Svalöv* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 13.

Därjämte hade 23 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkten E mom. 2 samt punkterna F och G hemställt.

Ang. vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden jämte i ämnet väckta motioner.

I statsverkspropositionen (bilaga 1) hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1956, föreslagit riksdagen, såvitt nu var i fråga, medgiva dels att avsättning av kommunalskattemedel finge ske till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas, dels att i enlighet med de grunder som i nämnda statsrådsprotokoll förordats ett belopp av 350 miljoner kronor finge avsättas till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

Kungl. Maj:t hade sedermera i en till riksdagen avlåten proposition, nr 175, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 april 1956, föreslagit riksdagen, såvitt nu var i fråga, medgiva dels att i enlighet med de grunder som i nämnda statsrådsprotokoll förordats ett belopp av 75 miljoner kronor — i stället för i statsverkspropositionen förordade 350 miljoner kronor — finge avsättas till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken, dels att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag finge under respektive budgetår avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. (I: 599) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl. (II: 791), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om riksdagens medgivande att avsätta ett belopp av 75 miljoner kronor till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas samt att överföra motsvarande belopp till ett särskilt konto i riksbanken, dels medgiva, att för vart och ett av budgetåren 1955/56 och 1956/57 ett belopp av 50 miljoner kronor av under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag finge avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken, dels ock medgiva, att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag utöver vad som förut upptagits finge under respektive budgetår avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas under rubriken »Reserver för spärstimulerande åtgärder» samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Schmidt* m. fl. väckt motion (II: 792), i vilken föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 175 måtte medgiva, att för budgetåren 1955/56 och 1956/57 30 miljoner kronor å vardera budgetåret finge avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas såsom avsedda för framtida investering i LKAB samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till särskilt konto i riksbanken.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte medgiva, att avsättning av kommunalskattemedel

Ang. vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden

finge ske till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas;

II. att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 599 och II: 791, såvitt nu vore i fråga — medgiva, att i enlighet med i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 april 1956 förordade grunder ett belopp av 75 miljoner kronor finge avsättas till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken;

III. att riksdagen måtte — med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 599 och II: 791 samt II: 792, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga — medgiva, att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag finge under respektive budgetår avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Boman, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* i Skövde, *Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå samt fröken *Ager* i fråga om avsättning till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 av ett belopp av 75 miljoner kronor, utgörande under budgetåret beräknad uppbörd av allmän investeringsavgift för 1956;

2) av herrar *Boman, Sundelin, Jacobsson, Malmborg* i Skövde, *Widén* och *Gustafsson* i Stockholm samt fröken *Ager*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 599 och II: 791 samt med bifall till motionen II: 792, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga — medgiva, att för vart-

dera av budgetåren 1955/56 och 1956/57 ett belopp av 30 milj. kronor finge avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas såsom avsedda för framtida investering i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till särskilt konto i riksbanken;

3) av herrar *Svärd, Skoglund* i Doversorp och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under II och III hemställa,

II. att riksdagen måtte — med bifall till motionerna I: 599 och II: 791, såvitt nu vore i fråga — avslå Kungl. Maj:ts förslag om riksdagens medgivande att avsätta ett belopp av 75 miljoner kronor till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1956/57 för att där särredovisas samt att överföra motsvarande belopp till ett särskilt konto i riksbanken;

III. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 792 samt med bifall till motionerna I: 599 och II: 791, såvitt nu vore i fråga,

a) medgiva, att för vart och ett av budgetåren 1955/56 och 1956/57 ett belopp av 50 miljoner kronor av under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag finge avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken;

b) medgiva, att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 under riksstatstiteln Fonden för statens aktier inflytande avkastning av staten tillhöriga aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag utöver vad som upptagits under a finge under respektive budgetår avsättas till budgetutjämningsfonden för att där särredovisas under rubriken »Reserver för sparstimulerande åtgärder» samt att motsvarande belopp finge av statskontoret överföras till ett särskilt konto i riksbanken.

Sammanjäkningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 3).

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i samtliga punkter.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten I hemställt.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om punkten II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande punkt av den av herr Svärd m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende på punkten III, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten III i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i motsvarande punkt i herr Svärds m. fl. vid utlåtandet anförda reservation.

På därefter enligt berörda yrkanden gjorda propositioner bifölls utskottets hemställan.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 159.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 160, i anledning av kamrarnas skiljakti-

ga beslut i fråga om grunder för byggnadsbidrag till realskolor.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls vad utskottet sålunda hemställt.

Därefter godkändes på gjord proposition den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen.

Sammanjäkningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen

Föredrogs andra lagutskottets memorial nr 40, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608) jämte i ämnet väckta motioner.

Genom propositionen nr 162 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608). Propositionen innefattade förslag till ändrad lydelse av 2 § 6) och 12) samt 4 och 6 §§ nämnda lag jämte ikraftträdandebestämmelse av visst innehåll.

I avgivet utlåtande, nr 36, över propositionen jämte i anledning av densamma väckta motioner hade utskottet hemställt, att riksdagen, med avslag å propositionen i vad denna innefattade förslag till ändring av 2 § 6) butikstängningslagen samt med förmålan att utskottet funnit 4 och 6 §§ i det i propositionen framlagda förslaget icke böra i oförändrat skick anlagas, måtte för sin del antaga ett såsom utskottets förslag betecknat förslag till lag om ändring av nyssnämnda lag. Detta förslag innefattade — i avslutning till utskottets hemställan om avslag å propositionens förslag om ändring av 2 § 6) butikstängningslagen — annan ikraftträdandebestämmelse än den i propositionen föreslagna.

Sammanjämningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen

Vid utskottets utlåtande fanns, såvitt nu var i fråga, fogad en av herr Nils Elowsson m. fl. avgiven reservation, vari yrkats, att riksdagen måtte bifalla det i propositionen framlagda förslaget, i vad detta avsåge ändring av 2 § nämnda lag, ävensom bifalla det i propositionen framlagda förslaget till ikraftträdandebestämelse.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna vid behandling av utskottets utlåtande stannat i olika beslut, i det att första kammaren beslutat bifalla vad utskottet i utlåtandet hemställt, medan andra kammaren beslutat godkänna 2 § i den lydelse, som föreslagits av Kungl. Maj:t, och i övrigt beslutat bifalla vad utskottet i utlåtandet hemställt.

Med anledning av vad sålunda förekommit hade utskottet, i syfte att åstadkomma sammanjämkning mellan kamrarnas beslut, i det nu föreliggande memorialet hemställt, att kamrarna, med frånträdande av sina tidigare fattade beslut beträffande lagförslaget, måtte antaga i memorialet infört förslag till lag om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608).

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Skiljaktigheten mellan kamrarnas beslut hänför sig till frågan om frigörande av automathandeln från vissa inskränkningar. Första kammaren har avslagit den av Kungl. Maj:t föreslagna ändringen i fråga om denna handel. Andra kammaren har antagit Kungl. Maj:ts förslag i denna del med den ändringen att den i propositionen föreslagna övergångsbestämmelsen rörande automatförsäljning av preventivmedel uteslutits.

Med hänsyn till de ståndpunkter, som kamrarna sålunda intagit, finner utskottet sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga meningar lämpligen böra ske på så sätt att första kammaren biträder andra kammarens beslut i fråga om automathandelns frigörande från vissa inskränkningar och att båda kamrarna godkänner den av Kungl. Maj:t föreslagna över-

gångsbestämmelsen, innebärande att i fråga om försäljning av preventivmedel från automatapparater hittills gällande bestämmelser skall tillämpas, intill dess Konungen annorlunda förordnar.»

Med hänsyn till riksdagssessionens nära förestående slut hade utskottet tillika hemställt, att förevarande memorial måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Reservation hade avgivits av herrar *Sunne, Huss, Mannerskantz, Alvar Andersson och Jacobsson* i Tobo, fru *Sandström* samt fru *Ewerlöf*, vilka anfört: »Första kammarens beslut innebär att kammaren avslagit det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ändring i butikstängningslagen, i vad avser automathandeln. Andra kammaren har fattat ett positivt beslut i frågan. Det föreligger alltså två principiellt olika beslut, av vilka det ena innebär rent avslag. Då någon reell sammanjämkning av de skiljaktiga meningar, åt vilka kamrarna sålunda givit uttryck, visat sig icke vara möjlig, har utskottet bort för riksdagen anmäla, att frågan om ändring i butikstängningslagen, i vad avser automathandeln, för innevarande riksdagssession förfallit.»

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande ärende skulle nu företagas till avgörande.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Detta memorial innehåller ett förslag, som av utskottsmajoriteten är betecknat som en sammanjämkning. Men det är det inte, ty den prestation, som skulle fullgöras av andra kammaren, består bara däri att båda kamrarna, alltså även andra kammaren, skulle godkänna den av Kungl. Maj:t föreslagna övergångsbestämmelsen, d. v. s. den som rör försäljning av preventivmedel. Den är ju inte något bytesobjekt, som man kan anse ha något som helst värde för första kammaren, utan det hela är en ren inbjudan att första kammaren skall frånträda sitt beslut och ansluta sig till andra kammaren.

Då jag anser att detta ärende inte är

Sammanjämningsförslag ang. ändring i butikstjäningslagen

av den natur, att det bör behandlas på detta sätt, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på förevarande memorial.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Här är det ju fråga om ett sammanjämningsförslag. Då ett sådant uppgöres, blir det naturligtvis så, att någon får ge efter mer eller mindre. Att försöka göra en definition av sammanjämningsförfarandet på det sätt, som herr Mannerskantz gjort, tror jag inte finns någon som helst anledning till. Det kunde möjligen vara uttryck — kanske inte för misshumör — men i alla fall för otillfredsställelse, och det kan man naturligtvis kosta på sig. Men det brukar inte vara vanligt att man gör det, sedan majoriteten inom ett utskott kommit överens om det sätt, varpå man skall företa en sammanjämkning.

Det är vad man har gjort här, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt memorial nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 41.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 275, i anledning av väckt motion angående utredning om taxeringsmäns straffrättsliga ansvar; och

nr 276, i anledning av väckta motioner om upphävande av § 114 regeringsformen.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 277, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 117) med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning m. m. jämte i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner angående åtgärder för en skyndsam räntesänkning.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 30 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 293, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nya Zeeland för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Sammanjämningsförslag ang. ändring i butikstängningslagen

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 319, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 331, i anledning av väckta motioner om en allmän pensionsförsäkring; samt

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester, m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.;

nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige m. m.; samt

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o, 4:o och 17:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Herr TALMANNEN yttrade:

Sedan de på föredragningslistan upptagna ärendena nu har genomgått, vill jag erinra om att vid det plenum, som utsatts att hållas kl. 19.30 i kväll, kommer allenast att äga rum en bordläggning. I övrigt fortsätter plenum i morgon.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.39.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 30 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmälades och bordlades tredje lagutskottets memorial nr 25, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje lagutskottets utlåtande i anledning

av väckta motioner angående en reformering av skogslagstiftningen.

Kammarrens sammanträde avslutades kl. 19.35.

In fidem

G. H. Berggren

Torsdagen den 31 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 160 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må — med godkännande av de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 16 mars 1956 förordade grunderna för byggnadsbidrag till realskolor vid högre allmänna läroverk, fristående statliga realskolor, kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor, att tilllämpas tills vidare från och med redovisningsåret 1956/57 — finna motionerna I: 546 och II: 723, I: 421 och II: 513 samt I: 549 och II: 720, de fyra förstnämnda såvitt här är i fråga, icke föranleda någon riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att — med godkännande i övrigt av de av departementschefen förordade grunderna för ifrågavarande byggnadsbidrag — i anledning av motionerna I: 546 och II: 723, I: 421 och II: 513 samt I: 549 och II: 720, de fyra förstnämnda såvitt här är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att i särskilda fall statsbidrag må utgå för byggnadsföretag, som avser realskolor och därmed jämförliga skolor, utan hinder av att arbetet påbörjats före den 1 juli 1956, dock icke tidigare än den 1 juli 1954.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställ-

des omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 56.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 491, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 76 ja och 121 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 146 ja och 177 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollen för den 25 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 315, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden; och

nr 335, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 321, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; och

nr 326, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 322, för herr David Emanuel Hall att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 323, för herr Olof Andersson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 324, för herr Sven Patrik Svensson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 325, för herr Karl Emil Ahlkvist att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 327, för herr talmannen Gustaf Valdemar Nilsson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 328, för herr Waldemar Svensson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 329, för herr Axel Gustav Birger Andersson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 330, för herr Lars Arthur Widén att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 333, till Konungen angående beräkning av bevilningarna för budgetåret 1956/57, m. m.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 341, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en den 22 mars 1956 avslutad överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande återställande av rättigheter på det industriella rättsskyddets område, m. m.

Anmäldes och godkändes sammansatta konstitutions- och första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 342, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 96 och 99—101 §§ regeringsformen.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 343, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående riktlinjer för utvecklingsarbetet på atomenergiområdet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilag), m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i butikstängningslagen den 21 juli 1948 (nr 608), jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 347, i anledning av väckta motioner angående höjning av maximigränserna för axel- och boggietryck på landets vägar.

Föredrogs tredje lagutskottets memorial nr 25, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående en reformering av skogslagstiftningen.

I detta memorial hade utskottet anmält, att, då kamrarna stannat i olika beslut rörande utskottets i utlåtande nr 20 gjorda hemställan beträffande motionerna nr 123 i första kammaren av herr Strand m. fl. samt nr 175 i andra kammaren av herr Skoglund i Umeå m. fl., angående en reformering av skogslagstiftningen, och sammanjämkning visat sig icke vara möjlig, frågan måste anses ha förfallit.

Utskottet hade tillika hemställt, att memorialet måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermåra beslöts på gjord proposition, att memorialet skulle läggas till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 159, angående statsregleringen för budgetåret 1956/57.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14

Lades till handlingarna.

Punkten 15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16

Lades till handlingarna.

Punkten 17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 336, angående statsregleringen för budgetåret 1956/57; och

nr 337, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1956/57.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsmemorial fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr TALMANNEN anförde:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännage, att riksdagens höstsession kommer att taga sin början tisdagen den 16 oktober, då kamrarna kommer att kallas till sammanträde klockan 14. Kallelser kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio.

Till kammarens ledamöter vill jag nu, när vi skiljs efter slutad vårsession, framföra en önskan om en god och angenäm sommar. Vi har haft en anhopning av arbete mot riksdagssessionens slut, som knappast är önskvärd och som vi väl med gemensamma ansträngningar får försöka undvika till ett kommande år.

Så mycket angelägnare är det, att efter denna hårda vårspurt det nu lämnas kammarens ledamöter tillfälle till åtminstone någon rekreation innan de uppgifter, som de har att fullfölja i sin borgerliga näring, kommer över dem sedan de hopats under den tid de ägnat sig åt riksdagsarbetet, och ännu mera innan de kommer ut i den stundande valstrid, som ingår som ett viktigt led i varje politikers arbete.

Jag önskar kammarens ledamöter en god och angenäm sommar!

Härmed förklarar jag 1956 års vårsession avslutad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 10.15.

In fidem

G. H. Berggren